

JAARBOEK

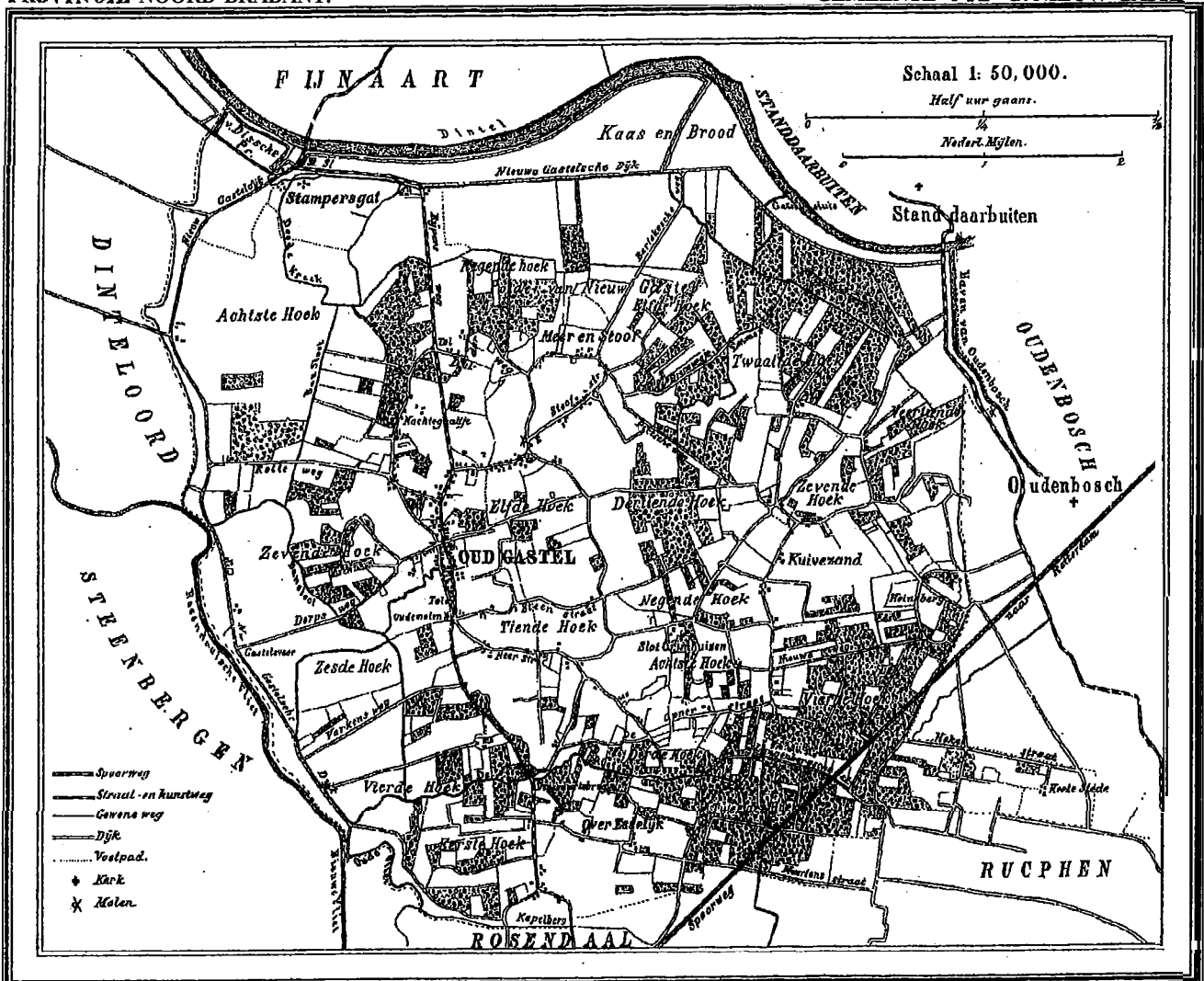

heemkundekring het land van gastel

2001

PROVINCIE NOORD-BRABANT.

GEMEENTE OUD- en NIEUW GASTEL.

Geteekend door J. Kuyper

3312 Bunders, 3250 Inwoners.

Vitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden.

INHOUDSOPGAVE

	blz.
Voorwoord	3
Van Achter- tot Zuiddijk 2	4
Handboogschutterij "Broederlijke Liefde"	30
Het gebeurde in 1951	36
Het gebeurde 100 jaar geleden..... 1901	44
Adriaan de Graaf, een zoeaaf uit Oud Gastel	49
Uit het dagboek van een oud Indie-ganger, slot	57
Alfabetische namenlijst van	
Gastelse en Stampersgatse Oud Indiegangers	79
Een landelijk bekende Gastelaar: Janus van Domburg	86
Gastelse woonhuizen rond 1900	92
Uit 'Herinneringen' van broeder Theofile Nijman, deel 11	109
File: Pieterse	126
Oud, de duvel is oud	146
Activiteiten en vermeldenswaardigheden	
van heemkundekring 'Het Land van Gastel' in het jaar 2000	147
Verslag van de excursie naar Winterberg	149
Informatie Heemkundekring 'Het Land van Gastel'	152
Ledenlijst 'Het Land van Gastel' 2001	154

COLOFON

Jaarboek 2001

Uitgave van: Heemkundekring
Het Land van Gastel
Oud Gastel

Redactie: de heer P.F.A. Akkermans
de heer W. van den Broek
de heer F. van Merrienboer
de heer P. Peeters

Realisatie: Oud Gastel

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

Foto's, voor zover de eigenaar niet is aangegeven, zijn uit het archief van Heemkundekring Het Land van Gastel.

VOORWOORD

Bij het verschijnen van het 18de jaarboek van onze Heemkundekring wil ik als voorzitter van onze kring graag een kort voorwoord schrijven, ter aanbeveling van dit jaarboek.

Soms lijkt het bij de voorbereiding ervan steeds een probleem om genoeg onderwerpen te vinden. Maar steeds weer lukt het de redactie om een interessant aantal artikelen te schrijven over de geschiedenis van ons dorp.

Dit jaar zijn er naast de voortgezette artikelen over de straatnamen, de Indische en Koreagangers en de herinneringen van Broeder Theophile Nijman weer mooie artikelen over de woonhuizen op onze Markt, de handboogschutterij, de Gastelse Zoeaaf Adriaan de Graaf, enz.

Naast het jaarboek heeft de heemkundekring natuurlijk door het jaar nog veel meer activiteiten ontwikkeld. Gelukkig hebben we een actieve groep vrijwillige medewerkers, die elke dinsdagmiddag en zaterdagochtend aanwezig zijn en alle spullen, die de heemkundekring in haar bezit heeft catalogiseert, rubriceert, schoonmaakt, enz. Ook zijn er allerlei onderhoudswerkzaamheden te verrichten in verband met de nieuwe gemeentelijke veiligheids- en brandweervoorschriften. Kortom, naast het lidmaatschap van veel mensen, zou het zonder de inzet van die vrijwilligers niet lukken onze heemkundekring en ons dorpsmuseum 'In De Drie Snoeken' zo levend en in zo'n goede staat te houden.

Daarom willen wij toch nog een oproep doen aan allen, die onze heemkundekring een goed hart toedragen om mee te helpen het aantal leden en het aantal vrijwillige medewerkers te helpen uitbreiden.

Tot slot een woord van dank aan alle leden en vrijwilligers, die zich belangeloos inzetten voor onze Heemkundekring, speciaal de redactiecommissie van dit jaarboek en wij wensen alle lezers en lezeressen van ons jaarboek veel leesgenot toe.

J. de Jongh,
voorzitter.

VAN ACHTER- TOT ZUIDDIJK (2)

ACHTERGRONDEN BIJ DE STRAATNAMEN VAN GASTEL

Bij veel heemkundekringen is de geschiedenis van de straatnamen en de straatnaamgeving onderzocht. In het Land van Gastel is een dergelijk onderzoek nog niet gedaan al is er al wel wat 'veldwerk' verricht. Zo is de verzameling veldnamen uitermate waardevol bij het zoeken naar de afkomst van bepaalde straatnamen. Veldnamen bestaan vaak al heel lang. Ze geven vaak aan hoe het landschap er qua vorm of natuur uitzag. Een goed voorbeeld van waar deze toponiemen zijn gebruikt is Plan Zuid met namen als Topaard en Angel. De veldnamen zijn niet altijd daar gebruikt waar nu de straat ligt, wat we zullen zien bij de alfabetische opsomming van de Gastelse straatnamen.

Dit is na het jaarboek 1999 [waarin de straten met de letter A waren opgenomen] het tweede deel van de straatnamen (B tot en met E]

Barlaqueseweg

In feite de enige echte verbindingsweg tussen Oud- en Nieuw Gastel, nu tussen Stoofstraat en Sint Antoinedijk.

De naam is al heel oud. Reeds op de precies zevenhonderd jaar geleden uitgegeven akte die de jurisdictie Halderberge vastlegde komt de naam Barlake als gebiedsbepaling al voor. '...Hesselake, Barlake, het Middelmeer, de Mark etc.' Barlake was het water wat aansloot op de Keene naar Klundert, gelegen tussen Mark en Dintel.

De aanduiding 'bar' duidt op woest en ruig. Vergelijk ook de naam Barlebosch. Lake [vgl. het Engelse lake] betekent meer, water.

De Barlaqueseweg heeft natuurlijk een pracht van een geschiedenis. Het is nu nog maar moeilijk voor te stellen, maar aan het eind nabij de Sint Antoinedijk lag tussen 1550 en 1570 de heerlijkheid Nieuw Gastel. Er was een polderbestuur en schepenbank, die echter wel in het dorpshuis van Gastel bleven vergaderen. De kerk in de Nieuw-Gastelse polder was al tijdens de indijking gebouwd. Markies Jan IV van Glymes ging voortvarend te werk. Met Pasen 1551 werd er de eerste H. Mis al opgedragen door twee paters Franciscanen uit Bergen op Zoom namelijk Paulus van Leuven en Antonius van Mechelen en de kapelaan Joannes Bernaerts. In 1552 benoemde de markies een vaste pastoor Mathijs Pagia. Negen jaar na de stichting kwam er een stenen kerk met kerkhof, pastorie en kosterwoning. De kerk moet ten oosten van de weg gelegen hebben. Jan metten Lippen had grootse plannen met Nieuw Gastel. Niet voor niets liet hij het beroemde veer van Oudenbosch op Dordrecht in 1565 verplaatsen naar Heerjansland. Daar werd het toen het Barlaakse, Blaakseveer maar ook Dweersveer genoemd. Als niet vijf jaar later de Allerheiligenvloed van 1 november zich over het land had uitgestort, zou Nieuw Gastel een grote bloeitijd tegemoet zijn gegaan. Bovendien stierf Jan IV

zelf al in 1567. Het veer wordt in 1570 weer terug gehaald naar Oudenbosch. In haar korte bestaan heeft Nieuw-Gastel nog vier pastoors gekend. De laatste was Cornelis Luykx, die in 1571 pastoor van Fijnaart werd en tot de Martelaren van Gorcum wordt gerekend. Om die reden is de Stampersgatse parochie zo genoemd.

Na de overstromingsramp begon men onmiddellijk met het herstel. Echter kort daarna werd dit gebied weer oorlogsterrein. In 1583 liet de commandant van de Staatse troepen de Nieuw Gastelse Dijk op verschillende plaatsen doorsteken, zodat de polder weer met zout water werd overdekt. De meeste inwoners zijn toen gevlucht en ondanks een ernstige poging van dijkgraaf van Stembor om in 1594 weer alles op te bouwen, keerde het dorp niet meer terug.

Een veldnaam aan het eind van de Barlaqueseweg is Kaarsemaker. Of die er ook echt heeft gezeten in de periode dat Nieuw Gastel daar als dorp op de kaart stond, is twijfelachtig. Andere veldnamen zijn 't Hoefke, het Angeltje [zie Angel] en wat verder van de weg vandaan de Blauwkes.

Barteweg

Polderweg tussen Roosendaalsebaan en Gastelsedijk Zuid. Op oude kaarten ook Varkensweg of Veerweg genoemd. De weg zal als doorvoerpad van materialen met de inpoldering van 1551 zijn ontstaan. Ze diende ter ontsluiting van de nieuwe ringdijk en werd zo recht mogelijk aangelegd.

De straat is genoemd naar het Bart van Steenenhoefje of Bartenhoefje, een van de 28 tiendklampen van Nieuw Gastel. De hoeve bevond zich aan het eind van de Barteweg tegen de Nieuw Gastelsedijk, waar nu de familie Brocatus woont.

De andere namen werden vaak door elkaar gebruikt. Op oude kaarten komt de naam Varkensweg voor, waarbij weleens wordt getwijfeld of het geen verschrijving is van Veerkensweg. Toch is dat niet het geval. De naam komt namelijk van een perceel wat ten noorden van de Barteweg ligt, 'de Varkensstouwer' genoemd. Destijds in gebruik bij de familie Moerings. Veerweg is ook een correcte benaming, want naast het veel bekendere Gastels Veer had je tot in de vorige eeuw ook het Lindenburgsche Veer. Een beetje dure benaming voor een roeischiuitje wat de voetgangers de Roosendaalse Vliet hielp oversteken, als dat door de droogte al niet met de benenwagen te doen was. Aan de overkant van het water, op Steenbergs grondgebied, lag hoeve De Lindenburg.

In de Barteweg heeft net buiten de bebouwde kom achter bouwmaterialenhandel Kouters nog een sportveld gelegen. Aanvankelijk werd het gebruikt voor de cafevoetbalcompetitie, later gebruikte de hondenvereniging De Westhoek het als oefenterrein. Vanwege de ruilverkaveling is het veld verdwenen.

Barlaqueseweg omstreeks 1965
In noordelijke richting is de Sint Antoinedijk nog zichtbaar.

Beatrixstraat omstreeks 1958 in noordelijke richting
Rechts vooraan woonhuis bij fabriek van Sprundel.

Boerderij van voorzitter Doman van het Waterschap
aan de **Bredestraat**; omstreeks 1976

Bejaardenflat Molenweide met hoofdingang aan de **Beemd**.

Beatrixstraat

De Karolinawijk breidde zich na de oorlog verder uit met straatnamen genoemd naar ons vorstenhuis. In 1952 kocht de raad een huis aan de Koelestraat voor een doorsteek naar de Rijpersweg. In 1954 was de straat gereed, waarna de eerste bewoners snel volgden. De Beatrixstraat zorgt voor een doorsteek tussen Karolinastraat en Koelestraat.

Beatrix Wilhelmina Armgard is te Soestdijk geboren op 31 januari 1938 als oudste kind uit het huwelijk van prinses Juliana en prins Bernhard. Beatrix betekent 'zij die geluk brengt'. Ze werd als 'vermoedelijk erfgename der kroon' [sinds september 1948] op 7 februari 1956 geïnstalleerd als lid van de Raad van State. Beatrix bracht haar jeugd gedeeltelijk door in Canada. Aan het Baarns Lyceum behaalde zij in 1956 gymnasium A, daarna studeerde zij aan de Rijksuniversiteit van Leiden en slaagde in 1961 voor doctoraal examen rechten. Op 10 mei 1966 trouwde zij te Amsterdam met Claus George Willem Otto Frederik von Amsberg. Tijdens het huwelijksfeest kwam het tot ongeregeldheden vanwege de Duitse afkomst van haar echtgenoot. Uit dit huwelijk werden drie zoons geboren: Willem Alexander (1967), Johan Friso (1968) en Constantijn (1969). Op de verjaardag van haar moeder in 1980 besteeg zij de troon. In de Nieuwe Kerk in opnieuw rumoerig Amsterdam vond de inhuldiging plaats. Ze is nu Koningin der Nederlanden en prinses van Oranje-Nassau. Van 1963 tot 1981 woonde Beatrix op kasteel Drakesteyn, sindsdien in paleis Huis ten Bosch. Als staatshoofd oefent zij haar ambtsbezigheden uit in het door haar gerestaureerde paleis Noordeinde, woonstede van haar grootmoeder Wilhelmina. Beatrix maakte indruk met haar openhartige redevoeringen in o.m. Amerika en Duitsland. Zij heeft een ruime belangstelling voor kunst en is zelf ook beeldhouwster. Haar werkbezoeken, koninginndag en prinsjesdag onderscheidden zich door de informele sfeer.

Twee voor de gemeente belangrijke bedrijven waren tot begin jaren tachtig gevestigd aan de Beatrixstraat: de koekjesfabriek van de familie Van Sprundel opgericht vlak voor de oorlog en het confectie-atelier Van Gils na de oorlog. Beide bedrijven hebben hun ingang overigens pas na de aanleg van de straat verlegd. Waar de koekjesfabriek heeft gestaan, begint nu Vorstinnenhof.

Beemd

Belangrijke verbinding in Plan West tussen Achterdijk en Hagelkruis. Aangelegd in 1966.

Beemd etymologisch verklaard is een mogelijke samenstrekking van de woorden ban [= rechtsgebied] en made [= weiland]. Daarmee zou je het als een gemeenschapsweide kunnen bestempelen.

In de oude rekeningen van het waterschap wordt voortdurend over 'gemeten beemden' een 'bunder beemd' of een 'perceel beemd' gesproken.

Wie Beemd zegt, denkt aan de bejaardenflat. De hele flat - ook aan de Hagelkruis-zijde - valt onder Beemd, waarmee het meteen de straat is met de

hoogste huisnummers van Gastel. De Molenweide kwam er na veel touwtrekken in 1969. Probleem was dat de provincie geen hoogbouw wenste. Maar was er dat al niet in de directe nabijheid met het Sint Jozefspension? Gastel protesteerde en bloc. Op 22 mei 1971 werd de flat dan toch officieel geopend. Nog altijd is het een belangrijke voorziening voor Gastel, wat ook niet onder het verschijnsel van vergrijzing vandaan kwam.

In de Beemd op de hoek met de Hil staat in een parkje het oorlogsmonument, wat in 1947 eerst werd onthuld aan de Veerkensweg op de plaats waar de gesneuvelde militairen toen begraven lagen. In de jaren zeventig is het naar de Beemd verplaatst, omdat het daar meer tot zijn recht komt.

Bernhardstraat

Straat die eerst de Karolinastraat met de Margrietstraat verbond, later nog wat is doorgetrokken tot aan de Willem Alexanderstraat. De Bernhardstraat kwam er in 1957. Over de naamgeving hoefde in deze wijk nog niet lang te worden nagedacht. Het was de wijk der Oranjes.

Bernhard Leopold Frederik Julius Coert Karel Godfried Pieter van Lippe-Biesterfeld werd op 29 juni 1911 in het Duitse Jena geboren. Hij is een zoon van Bernhard prins zur Lippe en Armgard barones van Cramm-Grieben. In Züllichau en Berlijn bezocht hij het gymnasium. Van 1929 tot 1935 studeerde hij rechten te Lausanne, Munchen en Berlijn. In 1935 trad hij in dienst bij I.G. Farben in Parijs. In september 1936 werd de verloving met prinses Juliana bekend. Het huwelijk werd op 7 januari 1937 ingezegend in de Grote Kerk te 's Gravenhage. Uit dit huwelijk werden vier dochters geboren.

Al eind 1936 werd hij bij Koninklijk Besluit benoemd tot kapitein bij de Koninklijke Landmacht en tot luitenant ter zee 1^e klasse bij de Koninklijke Marine. Daags voor zijn huwelijk kreeg hij de titel Prins der Nederlanden. Na de Duitse inval stak het prinselijk gezin naar Engeland over. Daar hield Bernhard zich vooral bezig met de reconstructie van de Nederlandse Strijdkrachten. Zijn naam werd gevestigd tijdens de bevrijding en bij het ondertekenen van de vrede in Hotel De Wereld in Wageningen. Na de capitulatie werd hij eervol ontslagen als bevelhebber en benoemd tot inspecteur-generaal van de Koninklijke Landmacht. Van de vele functies, die de prins na de oorlog vervulde zijn die van het World Wildlife Fund en de Bilderbergconferenties wel de bekendste.

Hij kreeg de Europaprijs in 1960 en ontving eredictoraten van diverse Universiteiten en Hogescholen. Bij KLM en Hoogovens hield hij commissariaten.

Begin 1976 werd zijn naam genoemd in verband met een uitgebreid corruptieschandaal: de Lockheed-affaire. Daarop werd hij eervol ontheven van zijn voornaamste militaire functies, omdat de regering meende dat zijn handelwijze het belang van de staat geschaad had.

Beukenlaan

De straat heeft een beetje merkwaardige geschiedenis, want eerst bestond ze

uit twee stukken. De ene Beukenlaan was een stukje wat begon in de Dorpsstraat en waar alleen een verzekeringskantoor was gehuisvest. De andere Beukenlaan had de ingang vanaf de Dreef en liep daar uiteindelijk op het perceel, wat mr. Mastboom nog niet had afgestaan, dood. Deze Beukenlaan werd aangelegd in 1983. Aan het 'tussenstuk' waarmee de Beukenlaan een straat werd, konden de stratenmakers eerst in 1989 beginnen. Daarmee werd het de hoofdweg in plan Meireweikes. Het was ook de eerste straatnaam in dit plan.

Doordat de Beukenlaan kon worden doorgetrokken verdween zelfs een straatnaam. Het voetpad Buitenvijver was overbodig geworden, omdat dat voortaan onderdeel van de Beukenlaan ging uitmaken. Zo heeft de Buitenvijver niet zo'n lange geschiedenis meegemaakt als de echte buitenvijver van het Hof. De straatnaam verdween administratief in 1991. Een andere naam kwam er al helemaal niet. De gemeente was van plan om ook een Berkenlaan te projecteren in Meireweikes. Maar een medewerker van de PTT kwam daar tegen uit. Het ene lettertje verschil zou voor te veel verwarring zorgen. De gemeente nam de zaak serieus en veranderde op de tekentafels Berkenlaan in Meidoornlaan. Merkwaardig genoeg is er bij de bomennaam Linde nooit stil gestaan. Je kan toch niet zeggen dat we daar in Gastel niets mee op hebben...

De Beuk is de Nederlandse naam voor *Fagus sylvatica*. De loofboom met eetbare vruchten wordt veel aangeplant en is ook voor de bosbouw van belang. Als sier- en parkplant kennen we ze in talrijke cultuurvariëteiten. De *Fagus* heeft acht nauw verwante soorten. Beuken kunnen wel 45 meter hoog worden. Ze komen op het hele Noordelijk halfmond voor, waar zij dominerend zijn in de bossen. Beuken hebben breed uitstaande kronen en een gladde, grijze bast. De bladeren zijn min of meer eivormig met een gewimperde rand. De winterknoppen zijn lang en slank. De vrucht is een eivormig driehoekig nootje, geheel omsloten door een vierkleppig napje, bedekt met stekeltjes. De noten zijn rijk aan oliën. Beukehout is zeer geschikt voor meubels en vloeren, maar verweert snel aan de buitenlucht.

Bieslook

In feite de hoofdverbinding in het deelplan Hoogmaai met aansluitingen op de Veerkensweg en de Kruidenlaan. Aangelegd in 1995.

Bieslook of *Allium schoenodoprasum* is een plantensoort, die in het wild in het hele noordelijk halfmond voorkomt en waarschijnlijk meermalen gedomesticeerd (het in cultuur brengen van wilde planten] is. Bieslook groeit krachtig in de zomer en het voorjaar, vormt geen bollen, maar verspreidt zich door uitlopers. De plant is gemakkelijk uit zaad te kweken en daardoor alom beschikbaar als vers keukenkruid voor sla enz. Er zijn wel vijfhonderd -looksoorten. Wij kennen de ui en knoflook 'het beste. Bieslook is de enige soort, die ook in het poolgebied groeit.

Aan de Bieslook is ook de fraaie speelvoorziening voor deze wijk aangelegd.

De Biestraat

Dwarsstraat in Plan Zuid, tussen Potterestraat en Dautzenbergstraat. Aangelegd in 1966. Genoemd naar de bekende familie De Bie, waarvan Thomas Franciscus de Bie de eerste burgemeester van Oud Gastel was. Hij werd in Oud Gastel geboren op 23 mei 1760, als zoon van Jan Baptist de Bie uit Grobbendonk en Catharina Peetersen uit Antwerpen. Jan Baptist was in 1750 naar Gastel gekomen en onder rumoerige omstandigheden [hij was katholiek] aangesteld als penningmeester van het polderbestuur Heerjansland. Dat ambt heeft hij 45 jaar vervuld. Hij betrok de woning naast het Hof, links van de inrijpoort, toebehorende aan de familie Proost. Jan de Bie had vier kinderen, waarvan er echter twee jong gestorven zijn. Het derde kind, Anna Catharina trad later in het huwelijk met een dokter uit Leur.

Thomas was de jongste zoon. In het jaar van zijn geboorte, stierf zijn moeder aan 'kanker in de tong', zoals de familiepapieren het uitdrukken. Hij genoot zijn opleiding in België en sprak daardoor vloeiend Frans en Nederlands. Zijn eigenlijke beroep was notaris, wat hij ook tot zijn dood is gebleven. In 1789 werd hij adjunct-penningmeester van Heerjansland, naast zijn vader dus. Ook tegen deze benoeming komen bezwaren, omdat er volgens de drossaard best iemand uit gereformeerde kringen te vinden zou zijn. Het protest maakte op de markies van Bergen, die het benoemingsrecht had, weinig indruk.

Toen Thomas de Bie in 1795 zijn vader opvolgde, was de situatie al gewijzigd. De gereformeerden hadden toen alle belangrijke posten al verlaten en de meesten, waaronder de Gastelse drossaard Van Voss, sloegen op de vlucht.

De rol van penningmeester bij het waterschap vervulde De Bie ook al tot aan zijn dood in 1847. Vier nazaten zouden die functie ook nog eens zeventig jaar vervullen, zodat de familie De Bie gedurende bijna 170 jaar een groot aandeel heeft gehad in de geschiedenis van dit waterschap. Thomas was bovendien lange tijd ook secretaris en dijkgraaf van zowel Heerjansland als het waterschap Mark en Dintel.

In de politiek treffen we hem in 1793 als schepene aan. Op 21 maart 1795 in 'het eerste jaar der Bataafse Vrijheid' werd hij de eerste katholiek sinds 1648, die de gemeente mag besturen. Gedurende de hele Franse tijd bleef hij burgemeester. Hij spande zich rond de eeuwwisseling samen met Pieter Mastboom in om de Gastelse kerk terug in handen te krijgen, wat op 21 december 1799 ook gelukt is. Kort daarna stapte De Bie uit het kerkbestuur uit onvrede over de aarzelende houding die pastoor Lippens had aangenomen.

Ook in het waterschap vervulde De Bie een hoofdrol. Als nieuwe dijkgraaf van Mark en Dintel mocht hij in 1809 koning Lodewijk Napoleon rondleiden bij Dintelsas. Naar verluid zou de koning ook onze gemeente hebben bezocht. Door tussenkomst van De Bie kwam er daarop 5000 gulden los voor de bouw van een Nederlands Hervormde Kerk [!]

Bij de Franse inlijving een jaar later kreeg hij de titel van maire aan het hoofd van het gemeentebestuur. Bij de ommekeer in 1813 keerde zijn protestantse

tegenstander Johan Christoffel van Voss echter weer terug en werd De Bie ontslagen.

Zijn zoon Johan Christiaan de Bie was burgemeester van 1823 tot 1843. Zijn naam valt altijd als het theekoepeltje ter sprake komt. De derde burgemeester uit deze tak was Constant Franciscus Cornelis die aan het hoofd van de gemeente stond tussen 1887 en 1897. Twee kinderen van hem Joseph en Theresia hebben nog tot in de jaren vijftig in het huis aan het begin van de Dorpsstraat gewoond. Met het overlijden van deze twee sterft het geslacht De Bie voor wat betreft Gastel uit.

Boekweitstraatje

Gekromd zandpad wat de Pietseweg met de Holstraat verbindt. Zo genoemd omdat in die streek tot het eind van de Eerste Wereldoorlog veel boekweit verbouwd werd. De sage van Grimhuizen verwijst bijvoorbeeld nog naar de boekweit teelt. Een boer in de buurt van het slot besluit na een warme dag 's nachts het goudgele product van de akkers te halen. Die nacht staat er echter een schaduw naast hem, volgens eigen zeggen een uit het graf opgestane Heer van Grimhuizen. Als hij de andere dag zijn verhaal vertelt, betreurt de buurt het dat hij de zwijgende gestalte niet heeft aangesproken. Dan was hij er misschien achter gekomen waar de schat van Grimhuizen begraven ligt. De Gastelse vertelling eindigt met de geheimzinnige woorden: Hij die kan achterhalen waar die zomer boekweit geoogst is, kan de plaats ontdekken waar Grimhuizens schat verborgen is...

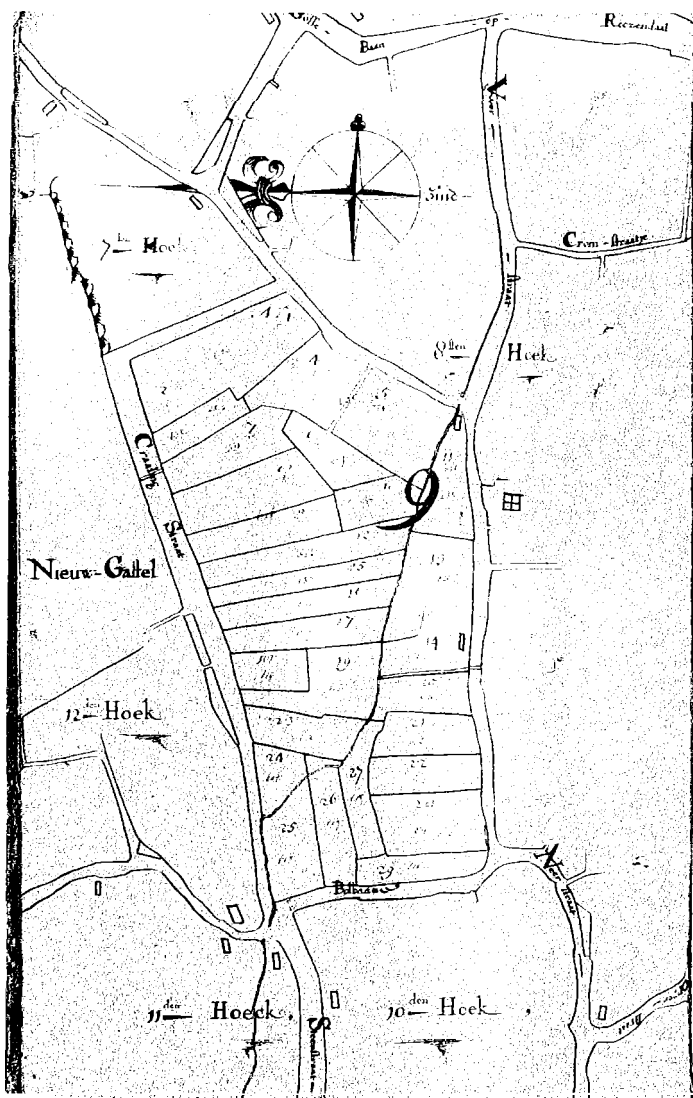
De naam werd nog wel eens verbasterd in Boeketstraatje, wat idyllische voorstellingen geeft van geliefden in het Gastels buitengebied. Tot de aanleg van Rijksweg 17 was het straatje ook opgenomen in de route, die veel wandelaars namen om van Oud Gastel in Oudenbosch te geraken v.v. Toen sloot het namelijk nog aan op het Broekestraatje.

Terwijl veel buitenwegen in de jaren zestig zijn verhard, was dat voor het Boekweitstraatje en ook de Boschjes niet meer nodig. Als verbindingsweg hadden deze afgedaan.

Een perceel aan de Gastels-Roosendaalse grens (nu Gastelseweg) werd in vroeger tijden Boekerman of Boekerweit genoemd.

Boekweit is de Nederlandse naam voor het geslacht *Fagopyrum*. De naam is waarschijnlijk afgeleid van het Duitse Buchweisen [beuktarwe], omdat de zaden op die van de beuk lijken en worden verwerkt als graanproducten. Boekweit heeft grote, hartvormige bladeren en een bloeiwijze met bloemen met witte bloembladeren. Wordt veel verbouwd als mestgewas, om het zaad, als bodembedekker in boom- en wijngaarden en voor de donkere boekweithoning. Boekweit is geschikt voor arme gronden. De wilde soort komt voor in India als voorouder van de gekweekte soort hier.

Bolbaan

Fragment kaart kadaster met **Bolbaan**.

Straat tussen Oude Steenstraat en Middenstraat. Ook de naam Bolbaan werd pas in 1950 officieel. Voor die tijd werden de namen Postbaan [minder vaak] en Bolbaan door elkaar gebruikt. Hoewel minder bekend als de Postbanen bij bijvoorbeeld Rucphen zal ook hier de postkoets in vroeger dagen wel voor een bepaalde route gekozen hebben. Daarna is die naam Postbaan op veel plaatsen blijven zweven.

Op de kaart van Van Diepenbeek is het evenwel de Bolbaan, die in het zuidelijk gedeelte van de negende hoek loopt. De naam Bol kwam en komt hier als eigennaam en als bijnaam voor. In de vorige eeuw is er een Gastels echtpaar Bol dat zelfs zeventig jaar (!) getrouwd is. Of er families Bol aan de Bolbaan gewoond hebben, weet ik niet.

Een mogelijkheid is ook dat het

slaait op de grondeigenschap. Het woord bol heeft meerdere betekenissen. Een ervan is: niet stevig, zacht, week. Het zal eerder daarmee te maken hebben, als bol in de zin van plantenorgaan. Een bollenstreek had je hier immers niet. Een carnavalswijk daar in de buurt noemde zich destijds 'de Bollies'.

Borcht

Borcht was tot de aanleg van deelplan Hoogmaai een doodlopende straat vanuit de Hagelkruis in Plan West. De straat is aangelegd in 1973.

De naam is een toponiem. Even heb ik geredeneerd dat het wellicht afgeleid kon zijn van bucht of bocht wat schutskooi voor loslopend vee betekent. Ook burcht als verwijzing naar het Hof kan een mogelijkheid zijn, omdat we niet precies weten waar we deze veldnaam op de kaart moeten plaatsen. Al was het Hof natuurlijk geen kasteel, maar een herenhuis.

Dat dit toponiem al heel oud is mogen blijken uit de Regestenlijst uit het oud-archief van het Waterschap Heerjansland gezegd Nieuw Gastel. In deze zeer

oude stukken gaan terug naar 4 februari 1520 als we kunnen lezen: "Voor Cornelis Mathijs en Michiels Janszoon, schepenen van Gastele, verhuurt Claes van Etten aan Willem Pieter Hooft en Joos Gootsen een hoeve, genaamd Pyperboys Hoeve en de helft van de Borcht met de Toppaert en met het Gobben Hilleken, voor de tijd van 12 jaar en op nader omschreven voorwaarden." Elders lezen we dat de Pipenboys Hoeve gelegen is achter de parochiekerk.

Uit een afschrift van 1536 maken we op dat de oude Borcht buitendijks is gelegen. Er wordt dan een erfdeling gemaakt, waarbij aan jonkvrouw Ursula van Etten ten deel is gevallen 9 bunder zaailand binnendijks en met de weiden buitendijks. Zo krijgt ze onder andere '4 gemeten beemden, in de oude Borcht buitendijks. De Nieuwgastelse dijk lag er toen nog niet. Het land kwam nog dagelijks onder water. Misschien is de straatnaam in dit geval niet eens zo gek ver verwijderd van waar de oude veldnaam was gesitueerd. We hebben het alleen in die tijd nog niet op kaarten. Op de latere tiendklampen komt de naam Borcht niet meer voor.

De Borcht kreeg een speeltuintje, nadat het in de Hoogmaai voor teveel overlast had gezorgd. De kwestie laaide nog hoog op. Uit die protesten ontstond de Werkgroep Oud Gastel / Stampersgat, de politieke fractie die in 1998 haar 25-jarig bestaan vierde.

Boschjes

Nog altijd een zandpad van de Vierschaarstraat tot ongeveer het Boekweitstraatje. Tegenwoordig echter doodlopend. In 1878 was het toen aarden voetpad nog 1157 meter lang. De naam slaat ongetwijfeld op de vele bosschages in dit gebied. Het zou ook nog een verwijzing kunnen zijn naar Oudenbosch omdat de Boschjes een veel gebruikte, kortere verbinding was tussen Oud Gastel [via Dreef - Boschjes - Kuivezand] en Oudenbosch. Opvallend is dat de oude schrijfwijze altijd is aangehouden.

Halverwege de 'Boskes' lag een houten vonder van 3,5 meter over de Emmer-sloot met een houten leuning aan een kant. Een gedeelte van de Boschjes was in beheer bij de polder Heerjansland, een ander stuk [nabij de Dreef] behoorde toe aan de aangrenzende eigenaren. Daar kwamen mooie veldnamen uit voort zoals de Naaikorf, Huus Akker en Eerste en Tweede Middenblok. Ten noorden van de Boschjes moet nog een weel hebben gelegen, de Hoge Weel genaamd omdat nabij de Stoof de Lage Weel gesitueerd was.

Er stond weliswaar maar een huis op het eind van de Boschjes, maar dat was wel een cafe. Eigenaar was Jan Broos. Een kruik oud-bruin smaakte er lekker, vooral als het warm weer was. Als uithangbord had Jan de spreuk: In den groenen buiten, Hoort men de vogels fluijten.

Bredestraat

Straat die vanuit de driesprong met Wildertstraat en PC Keetweg loopt tot aan Rijksweg 17 en daar een parallelweg wordt tot aan de Sint Antoinedijk. Feitelijk is de Bredestraat een verre uitloper van de Oudendijk, want ook hier moest het

water bestreden worden met dijkenbouw. Ten noorden van de Bredestraat begon de Nieuw Gastelse polder.

Misschien is deze benaming destijds wel ironisch bedoeld, zoals veel personen het ook bij inschrijving in de bevolkingsregisters niet zo nauw namen en maar wat verzonnen. De Bredestraat is namelijk verre van breed. Bree is wel een oude straatnaam, die in het hele land voorkomt. Op de kaart van Van Diepenbeek uit 1733 is de Bredestraat nog de Strijpdreef. Daar waar nu de Strijpdreef ligt, werd van 's Heerenstraat gesproken. Die benaming gold alle straten, waar geen specifieke naam aan was gegeven. Bredestraat is het officieel sinds 1950.

De 19^e-eeuwse Hoeve Groenendaal van de familie Oomen staat op de gemeentelijke monumentenlijst. Marijn Oomen was dijkgraaf van Mark en Dintel en gemeenteraadslid. Cees Oomen is hier ook geboren. Hij emigreerde naar Brazilië en gaf zijn boerderij de naam Valley Verde mee.

In de polder achter de Bredestraat even voorbij de Meeshoeve [Strijpdreef] zijn restanten van zandsteken uit turf gevonden nabij de Zelberg. Een ander toponiem wat daar aan een perceel gegeven werd is De Nobelaar. Een kreek aan de Bredestraat achter Hoeve Groenendaal werd de Emmerblok genoemd. De naam is afgeleid van de in de nabijheid gelegen Emmersloot.

Bremswegje

Doodlopend straatje aan de Pietseweg. Genoemd naar de heestersoort brem die op heide en zandgrond veel voorkomt en voor het boerenbedrijf een zeker economisch belang had. [In Roosendaal is er een Brembosch]. De brem is de Nederlandse naam voor *Sarothamnus scoparius*. De grote gele bloemen worden door hommels bestoven. Bij een nog niet eerder beroerde bloem worden ze volledig ondergestoven met stuifmeel. De brem komt voor op heide en kalkarme zandgronden. De heidebrem telt 75 soorten waarvan er vier inheems in Nederland zijn en tien als tuinplant worden geteeld. De plant komt voor op heide en kalkarme gronden.

De mogelijkheid dat het om een verbastering van de naam Breins gaat, bestaat ook. In het schotboek van 1661 begint de twaalfde hoek aan den weg van Breijns. En hoewel er geen kaart bij zit, is dat vrijwel zeker het Bremswegje, omdat ook de Emmer nog genoemd wordt. Halverwege het Bremswegje is er een perceel wat die naam nog heeft. Aan het eind, waar de karakteristieke knotpopulieren nog staan, splitst de weg zich in twee stukken. Het noordelijke paadje heette vroeger Jonker Katoen. Wie het andere pad in ging, kon tot de aanleg van Rijksweg 17 nog zeker een kilometer lopen. Dan kwam men voorbij Karelshoek helemaal tot aan de Achterhoek waar de Emmersloot lag. Nu wordt de naam Achterhoek nog weleens voor het voorste gedeelte gebruikt. Daar zullen de huidige bewoners wel niet meer zo mee zitten, maar er was een tijd dat het woord een wat negatieve bijklank had op de Stoof en omstreken.

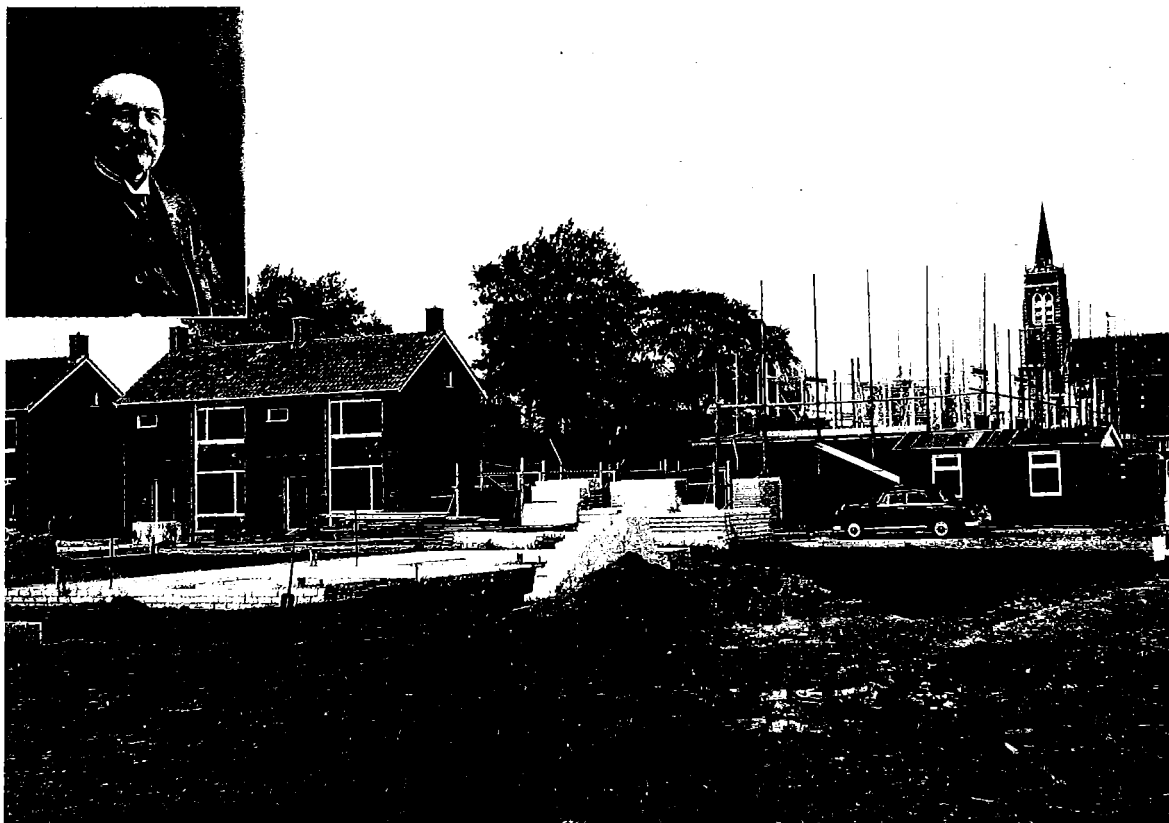
Aan het Bremswegje ligt de fraaie Manege Reigershof van de familie Broos, welke vorig jaar nog aanzienlijk is uitgebreid.

Bremswegje omstreeks 1990

Westzijde **Dorpsstraat** omstreeks 1962

Dautzenbergstraat in aanleg omstreeks 1966.
Be "casco" woningen staan aan de Wethouder Verholenstraat.

Inzet: Dr. P.J.W. Dautzenberg

Oostzijde **Dorpsstraat** omstreeks 1965.

Broekestraatje

Zijstraatje van de Kralen in de buurt van het viaduct met Rijksweg 17. Komt uit op driesprong met Strijp en Vossestraat. Al eeuwenoud, maar veelal benoemd als 's Heerenstraat. In 1950 krijgt het de naam Broekestraatje mee.

De naam zou afgeleid kunnen zijn van de in Brabant veel voorkomende naam [van den] Broek, die dus best daar gewoond kon hebben. Aannemelijker is het dat de naam verwijst naar de natuurlijke gesteldheid van de gronden aldaar. Broekland staat voor slijkerige, moerassige gronden waar in de Middeleeuwen na de bedijking geen waterlozing mogelijk was. Broek ontwikkelt zich vanuit het open water, waar de opeenhoping van veenresten tot stilstand komt. Op deze veengronden was op den duur een grote variatie aan vegetatie mogelijk, zoals elzen, berken en eiken.

Anno 1998 gedijt de fuchsia er kennelijk heel goed, want er woont een zeer fanatieke fuchsiakweker.

In het Broekestraatje stond vroeger een boerenhofstede 'De Bruidegom' genaamd. De boerderij was toen van ene mejuffrouw Paulien Timmermans. Ze is zo genoemd, omdat de bruidegom tijdens zijn bruidsdagen stierf. De balklagen van dit huis zijn van eikenhout en, naar men zegt, van Slot Grimhuizen afkomstig.

Brouwerijstraat

Straat in Plan Meireweikes als aansluitingsweg op de Meirstraat. Aangelegd in 1989.

In Oud Gastel waren de laatste bierbrouwers Petrus Akkermans [in 1861 geboren] wonende Veerkensweg 1 waar de familie Akkermans nog steeds woont, Johannes Smoor bierbrouwerij De Zwaluw op Dorpsstraat 27 en Johannes Mastboom met zijn brouwerij Bourgognes Kruis op de plaats waar later burgemeester Andriessen zijn ambtswoning liet bouwen [Dorpsstraat 46]. Ook op Kuivezand en de Meir hebben brouwerijen gestaan. Die laatste was van Cornelis Voogden en stond daar waar nu de doorsteek naar de Brouwerijstraat is. Het bedrijfje is daar echter al bijna honderd jaar eerder verdwenen.

Het groot aantal herbergen van vroeger is veranderd in een klein aantal cafes. Bier is er nog genoeg, maar enkele reusachtige brouwerijen kunnen aan alle vraag voldoen. Rond de eeuwwisseling had Zuid-Nederland liefst 421 brouwerijen. Er wordt gezegd dat het kwalitatief betere water en de Bourgondische levensstijl daar debet aan zijn geweest. Nu zijn dat er nog een stuk of dertig, al worden het er door de bijzondere biersoorten wel weer meer. De grootste drie brouwerijen van Nederland zijn Heineken, Bavaria en Grolsch.

Cheltenhamstraat

Voor veel Stampersgattenaren is het een doorn in het oog dat uitgerekend deze straatnaam in Oud Gastel is gelegen. Ergens wel logisch, want het is het dijkdorp wat sinds 1970 vriendschapsbanden onderhoudt met Cheltenham. De aanleiding had trouwens ook alles te maken met een straatnaambordje, want

in dat jaar werd de Gastelsedijk Noord omgedoopt in Dennis Leestraat. Daarbij waren familieleden van de in 1944 op de Rijpersweg gesneuvelde Lee plus een aantal vertegenwoordigers van het Gloucestershire-Regiment aanwezig. De afvaardiging van het regiment vond het een grote eer dat door een klein dorp in Nederland op deze manier dank werd gebracht aan de bevrijders van weleer. Stampersgat werd uitgenodigd naar Cheltenham te komen en in 1971 ging er voor het eerst een groep van 70 personen waaronder burgemeester Th. Andriessen naar Engeland. In 1972 kwamen de Glosters op tegenbezoek en zo is er sindsdien elke twee jaar een officiële uitwisseling naast de talloze informele bezoeken over en weer.

In 1987 kreeg Oud Gastel tamelijk onverwachts een Cheltenhamstraat. Het was het plantsoen tussen Veerkensweg en Schoolstraat. Je zou misschien een verwijzing verwachten naar de daar gestane Joannesschool, maar dat gebeurde niet. De Engelsen waren er natuurlijk best blij mee. Een aantal jaren later schonken ze de gemeente een typisch Engelse straatnaambordje, wat nu geplaatst is vooraan de straat.

Cheltenham is een Engelse stad met 87.000 inwoners. Het heeft het achtervoegsel Spa meegekregen, wat de stad classificeert als badplaats met minerale bronnen. Aan de helende werking van dit bronwater is in elk geval door een persoon ooit getwijfeld. In de parochiekerk is namelijk op een graf-schrift te lezen: 'Here lie I and my two daughters. Who died through drinking Cheltenham waters.'

De in 1716 ontdekte bronnen komen thans niet meer op de eerste plaats. De stad geniet bekendheid op het gebied van onderwijs en kunst. Vele gepensioneerde officiers en ambtenaren, die rustig gaan leven, trekken naar Cheltenham. Het is een voorname stad, voornamelijk bestaande uit rijen deftige Regency huizen aan mooie met bomen beplante lanen, zoals de Promenade met zijn elegante winkels en veel parken, waaronder de Imperial Gardens. Het karakter van Cotswold, de streek waarin Cheltenham ligt, ontbreekt totaal.

Bijzonder zijn de Pittville Pump Room [een concertgebouw] in het Pitville Park en de Art Gallery and Museum met oude Engelse en Nederlandse meesters. In de eerste week van juli is er het jaarlijkse festival van contemporaine muziek, in oktober is er het literatuurfestival. Het drie dagen durende National Hunt Festival trekt in maart 40.000 bezoekers per dag. Het is de beroemde steeple-chase racecours voor paarden.

Dautzenbergstraat

Straat in Plan Zuid, aangelegd in 1966. Loopt evenwijdig aan de Kerkstraat. Voor het eerst koos de gemeenteraad in 1965 voor persoonsnamen, die iets voor de Gastelse geschiedenis betekent hebben.

Dokter Pieter Jozef Willibrord Dautzenberg was geboren op 7 november 1851 in Heerlen. Hij was een zoon van Nicolaas Joseph Leopold Dautzenberg en Anna Geertruida Olmans, die beiden in zijn jonge jaren reeds overleden. Hij

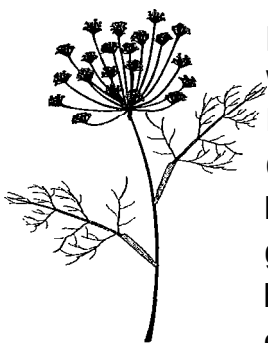
studeerde te Rolduc en Gemert en vervolgens aan de hogescholen van Utrecht en Amsterdam. Daar promoveerde hij tot doctor in de geneeskunde op een academisch proefschrift getiteld 'Uitscheiding van etherzwavelzuren na gebruik van metaozybenzoezuur. Na zijn artsexamen was hij assistent in het Buiten-Gasthuis en later aan het krankzinnigengesticht van Delft. Toen zijn studievriend dr. Jan Mastboom benoemd werd tot geneesheer-directeur in Den Haag nam hij diens praktijk in Roosendaal over. Deze praktijk zou zich spoedig tot ver buiten de stad uitbreiden. Hij bouwde er vele vriendschappen mee op.

De titel van arts was in die dagen betrekkelijk nieuw. Hij werd gezien als een humaan medicus, een wijze raadgever, gevoelig voor de noden van de mensen, maar altijd met de hem typerende Limburgse opgewektheid. Zijn huwelijk in 1890 met Anna Maria Louise van der Veken, weduwe van Henricus Mastboom burgemeester van Oud- en Nieuw Gastel, deed hem naar Oud Gastel verhuizen. Door omstandigheden oefende hij hier zijn praktijk amper meer uit.

Wel maakte hij zich sociaal zeer verdienstelijk als voorzitter van het Katholiek Armbestuur, voorzitter van het college van Regenten van het Sint Josefgesticht, raadslid en wethouder en beschermheer van Gastels Fanfare en Mannenkoor. Hij richtte een afdeling van de Nederlandsche Landbouwmaatschappij op. Hij werd begiftigd met het Pauselijk erekruis Pro Ecclesia et Pontifice. Het echtpaar woonde in het pand Kerkstraat 67, wat tot op de dag van vandaag een dokterswoning is gebleven. Koetshuis en het prachtige Dautzenbos achter de woning zijn verdwenen. Om plaats te maken voor de Dautzenbergstraat.

Hij overleed op 21 augustus 1921 in Oud Gastel. De lijkbaar werd gedragen door de bewoners van het Sint Josefgesticht. Ook in Heerlen is een straat vernoemd naar de familie Dautzenberg.

Dille

Doodlopend straatje in deelplan Hoogmaai van bestemmingsplan Blankershove. Aangelegd in 1995. Na de Kruidenlaan werd besloten om de hele wijk van kruidennamen te voorzien. Niet alle kruiden konden de toetsing van de commissie doorstaan, want saffraan en oregano vielen af.

Dille is een plantengeslacht met de Latijnse naam *Anethum graveolens*. Een eenjarig kruid uit de familie Umbelliferae. Het heeft drievoudige geveerde, enigszins blauw-groene bladeren en een gladde stengel, die donkergroen is met lichte

streepjes en vaalblauwe vlekken.

De bloeitijd is juli-augustus. De vruchten zijn lichtbruin, eivormig met twee vleugelachtige richels. De zaden geven een anijsachtige smaak af en worden gebruikt in azijn en voor het in zuur leggen van augurken enz. De bladeren worden veel verwerkt in visschotels. Aftreksels van de zaden dienen tegen maag- en darmklachten en slapeloosheid. Het is een uitstekende kruidenrij voor zoutloze dieten. Dille is uit zaad gemakkelijk op te kweken. Stengels en zaden moeten na rijping goed gedroogd worden.

Dinteloordseweg

Het is een goed gebruik om straatnamen te vernoemen naar de plaats waarheen zij ons leiden. Dat geldt vooral voor verbindings- of doorgaande wegen. Op de gemeentegrens verandert de naam dan meestal in die van de buurgemeente. Dat is het duidelijkst bij de Roosendaalsebaan en de Gastelseweg. Eigenlijk ligt het voor de Dinteloordseweg iets anders. De provinciale wegen hadden eerst allemaal een lettercijfer combinatie. Zo kenden wij de Dinteloordseweg tot 1 januari 1993 als de T-48. Bij de overdracht van de drie provinciale wegen aan de gemeente is toen besloten deze doorgaande wegen ter verduidelijking een naam te geven. Dinteloordseweg en Kruislandseweg spreken voor zich. Meer moeite had de commissie straatnaamgeving met de namen Fendertsestraatweg en Roosendaalsestraatweg. Daar is men dan ook van terug gekomen. Een tussenoplossing werd gevonden in Provinciale Weg Noord en Zuid.

De Dinteloordseweg [geopend in 1986] leidt tot aan Dinteloord en wordt dus niet halverwege vervangen door Gastelseweg. De reiziger uit Gastel weet dus al door de straatnaam waarheen hij gaat.

Reeds in 1946 werd in de gemeenteraad gesproken van een rondweg om Stampersgat heen. Deze zou dan wel beginnen op de driesprong Noordzeedijk-Nieuw Gastelsedijk en dwars door de polder uitkomen op de Rijpersweg.

Dinteloord komt van de rivier De Dintel vroeger Dindel, die stroomt langs de polder van Gastel en Prinsenland en zich ontlast in het Volkerak. In de vroegere gemeente Dinteloord en Prinsenland was de laatstgenoemde de oudste. Want Prinsenland werd in 1605 het land van de prins, toen de oudste polder in dit gebied [nu Oud-Prinslandse polder geheten] bedijkt en tot een bewoonbaar oord gemaakt, waarvan de Dintel de natuurlijke afwatering en boezem vormde. Uit die combinatie ontstond de naam Dinteloord.

Doelen

Verbindingsstraatje tussen Het Laag en Angel in Plan West. Aangelegd in 1975.

De Doelen ontleent haar naam aan de handboogsport, die in Oud Gastel door vele schutterijen werd beoefent. Vrijwel ieder zichzelf respecterend cafe had wel een schutterij. Waar nu de straat loopt hebben tot voor de wereldoorlog de doelen gelegen van de Batavieren. Zij waren gevestigd in het cafe In de Vier Winden van molenaar Smoor. Andere handboogschutterijen in Gastel waren Eendracht Maakt Macht, Virtus In Medio, Concordia Florebit, Willem Tell, de Schansschutters, de Heldenbroeders, Amicitia enz.

Een doel is letterlijk een mikpunt, maar ook een greppel als grens tussen twee landen. Het komt van het Latijnse tuolla wat klein dal betekent. Voor de doelen is altijd een loopgraaf aangelegd, van waaruit de pijlen uit de roos gehaald kunnen worden en het doel hersteld wordt. Later heeft het woord zich dan ook ontwikkeld tot 'schietbaan.'

Dorpsstraat

De Dorpsstraat heeft zijn naam definitief gekregen in 1950. Daarvoor was het de Hoofdstraat die in feite door de hele dorpskern liep. De Dorpsstraat van na 1950 verbindt de Markt met de Meir en is daarmee de hoofdader door de dorpskom. De Dorpsstraat zal een van de eerste uitvalswegen vanuit het dorpsplein [Hof] geweest zijn en is daarom al heel oud.

Dorp staat natuurlijk voor plattelandsgemeente, vergelijk ook darp en durp. Het is de benaming voor de hoofdnederzetting van een gemeente. Vrijwel elk dorp heeft zijn Dorpsstraat, de meest voorkomende straatnaam in ons land. Zelfs op het Monopoly-bord ontbreekt ze niet.

In 1782 wordt de hele Dorpsweg [van de molen tot de Heuvel = Meir] van kasseien voorzien. Daar moet Gastel, ondanks het toenemende verkeer het honderd jaar mee doen. Eerst komen er in 1875 trottoirs in de kom. Zeven jaar later krijgt de Dorpsweg in navolging van de Koelestraat ook een grintlaag. De Markt kan dan nog wel even wachten.

De Dorpsstraat had vroeger ook al de meeste winkels van Gastel. Cafes waren er minder. We kennen Zaal Concordia, zo genoemd naar de vroegere fanfare van Melsen en De Bie. Er is In De Drie Snoeken wat inmiddels alweer tien jaar als dorpsmuseum dienst doet, waar ooit de Olympische kampioen handboogschieten A. van Merrienboer achter de tap stond en het verdwenen cafe In St. Jozef. De Kerkstraat was in dat opzicht meer een 'uitgaansstraat.' Naast het dorpsmuseum zijn er genoeg karakteristieke panden en objecten in de Dorpsstraat. Daarbij denken we in de eerste plaats aan het in 1927 bij gelegenheid van het zilveren priesterjubileum van bouwpastoor Damen onthulde Heilig Hartmonument. Noordwaarts komen we vervolgens het oude postkantoor tegen, de dokterswoning waar Jan Frederik Vlekke nog enige tijd heeft gewoond en het voormalige gemeentehuis tot 1960 [nu woninginrichting Bus]. Schuin daar tegenover staat de oude notariswoning, die na '60 dienst deed als gemeentehuis [nu familie Van de Berg). Daar weer naast het oude politie - bureau en de Nederlands Hervormde Kerk, die in 1809 als gevolg van een bezoek van Koning Lodewijk Napoleon kon worden gebouwd. In het oog springen verder nog het herenhuis van mr. Mastboom uit 1874, het voormalige kantoorhuis van Mark en Dintel [nu familie Paantjens] en de oude pastorie nabij de Meir. Daar iets achter staat een voormalig koetshuis, waar in de jaren zeventig de familie Tirion haar Galerie West-Brabant had. We laten het hierbij. Wie goed kijkt, ziet dat vrijwel alle panden in de Dorpsstraat de moeite waard zijn.

De straat heeft met de komst van de Karolinawijk, de Meireweikes en het Vorstinnenhof nieuwe doorsteken gekregen. Een eerste winkelpassage kreeg Gastel met De Schakel.

Dreef

Tegenwoordig alleen nog maar dat gedeelte van de Meireweikes tussen 't Hof

en de Beukenlaan achter de parkeerplaats. Van oudsher echter de 1219 meter lange verbinding tussen Markt [centrum dorp) en Vierschaarstraat en in feite via de Boschjes en de Vossestraat ook de aangewezen route tussen Oud Gastel en Oudenbosch, ook al noemde men dat in de vorige eeuw 'bijna twee uur gaans'. De Dreef moet al eeuwen oud zijn, gezien de geschiedenis van het Hof en de bossen erachter.

De aarden weg was lange tijd prive-eigendom van de eigenaren van het Hof. Aan het begin en eind werd de dreef afgesloten door houten hekken. Ieder jaar werd de bossen en tuinen achter het Hof twee dagen gesloten. In 1914 zijn de bomen langs de weg grotendeels gekapt. Pas eind jaren vijftig werd met de boomplantdag voor nieuwe aanplanting gezorgd.

In de Dreef stond een huis in waterstaatsstijl, waar meester Samuel Verhaven jarenlang les gaf aan zijn leerlingen. Na 1857 bij de volledige vrijheid voor de oprichting van bijzondere scholen werd het gebouwtje al overbodig. Later werd het de stal van M. Rademakers en pas in 1960 is de school afgebroken.

Dreef is een brede landweg. Het woord is afgeleid van drijven [van vee]. Je zou dus kunnen zeggen dat het de weg is waarlangs het vee naar de weide gedreven werd.

Meer over de Dreef bij de Korte of Lange Dreef in volgende jaarboeken.

Drie Weikes

Bochtig straatje parallel aan de Oudenbosache Weg.

Oorspronkelijk een veldnaam, zo genoemd omdat de daar gelegen weel omgeven was door drie percelen grond in eigendom van jonkheer Francis en Hiacinthus Respanny. De bochtige weg loopt nog langs de bebouwing en dat geeft al aan dat dit de oude loop van de weg naar Oudenbosch was. In 1733 was het de Cuyvezandse Straat met een zandpad zowel ten noorden als ten zuiden (huidige Drie Weikes) van de zogeheten Groene Weel. De Groene Weel is behouden gebleven tot 1955. Als we de Gastelse Kaart van 1565 mogen geloven was er toen al een weg gelegd om het Gastels Laag te beschermen

van het buitenwater. De weg kwam langs de zuidzijde van het wiel en bij het wiel werd een kapel gebouwd. Sommige bronnen beweren dat hier de oudste bebouwing op Gastels grondgebied was, ouder nog dan de latere kern rondom het Hof. Wie meer wil weten over dit gebied [het Gastels Laag] leest er het rapport van drs. K. Leenders getiteld Landschapsgeschiedenis van het Gastels Laag op na.

Dit water was een overblijfsel van een dijkdoorbraak in de vroege Middeleeuwen. Het gebied groeide uit tot een natuurreserveaat met vele soorten vogels. Dat bleef zo tot de gemeente Oudenbosch in 1955 van de eigenaar toestemming kreeg om hier haar gemeentevuil te gaan storen, De Gastelse gemeente stond machteloos. Een paar jaar later was er van het mooie natuurgebied al bijna niets meer over. Nu is daar gelukkig verbetering in gekomen. Zowel ten noorden als ten zuiden van de Drie Weikes zijn fraaie natuurgebieden ontstaan. Een bos is aangelegd daar waar de Weel ooit was. Er is een paddenpoel tussen de Oudenboscheweg en Drie Weikes en zuidelijk is inmiddels het schitterende Laarzenpad geopend in natuurgebied het Gastels Laag.

De dierenartspraktijk van oud-gemeenteraadslid P. Vugts heeft ook voor de naam Drie Weikes gekozen.

Drossaertstraat

Nu is de Drossaertstraat een weg tussen de Middenstraat en de Parallelweg Zuid. Voor de aanleg van de rondweg Roosendaal-Fijnaart had de straat een aansluiting op de Roosendaalsebaan.

De naam is afkomstig van de Drossaardsbrug, die daar de Riet over sluisde. Welke drossaard deze brug heeft aangelegd is niet bekend. Mogelijkerwijs was het voor hem de ideale verbinding naar Oudenbosch af zelfs Slot Grimhuizen. Een van de vele edellieden die op het slot zou hebben gewoond is een Graaf Adelbert, bekend als drost in 1462. Op de schotkaart uit 1733 wordt het al de Straat na Drossaards Brug genoemd. Gelegen op de hogere zandgronden, kan de straat uit onze vroegste herinneringen van Gastel stammen.

Een drossaert, drossaard of drost is een bestuursambtenaar. Een drochtijn was de oude benaming voor een legerhoofd of heer. Drochsate is hij die in de gevolgsschaar van de heer zit.

Gastel maakte tot 1795 deel uit van het Oostkwartier van het Land van Bergen op Zoom, wat later tot Markiezaat werd verheven. In die periode werden die door de Markies verdeelde gebieden bestuurd door een drossaard. Uit de periode 1462-1795 zijn ons achttien drossaards van het Oostkwartier bekend. Alleen van de laatste, Johan Christoffel van Voss, weten we dat hij in Oud Gastel op het Hof heeft gewoond. De anderen vestigden zich in Oudenbosch.

In 1881 wordt een perceel grond van kapelaan Willem Smoor aangekocht teneinde de Drossaertstraat te kunnen verbreden.

Op de hoek van de Drossaertstraat-Rosendaalsebaan stond vroeger Cafe het

Anker van Nolleke Heijnen. Ook Willem Verkaart had in deze straat zijn cafe 'Den Groene Ekster' genaamd. Bij Jantje Ribben was een baantje genaamd de Lage Bogert.

In de Drossaertstraat hebben nog heel lang de oude lantaarnpalen uit het begin van de jaren dertig gestaan.

Dulderstraat

De straat begint bij de Stoof en slingert zich een weg door het landschap tot nu aan de Parallelweg Noord. Tot de aanleg van de Provinciale Weg in 1979 kwam de Dulderstraat uit op het kruispunt met Rijpersweg en Oudendijk. Voor veel oude Gastelaren staat dit punt synoniem aan 'Bij d'n Utsel' oftewel Koopmans Welvaren, het cafe wat daar in 1962 moest verdwijnen voor de latere aanleg van rondwegen.

Er is nergens een duidelijke verklaring voor Dulder te vinden. Waarschijnlijk is het een verbastering van Dolder [vergelijk de plaats Den Dolder en in Overijssel Dulder], in het Latijn thuleri wat 'zandige heuvelrug' betekent. Gezien de geschiedenis van de Dulderstraat is dat nog niet zo vreemd. De straat is een doorloper van de Oudendijk en zeker al in de 13^e eeuw aangelegd. Het vormt het duidelijke grensgebied tussen zand [ten zuiden van de Dulderstraat] en klei (in de Nieuw-Gastelse polder ten noorden ervan). In tegenstelling tot de rechte dijken die in 1551 werden aangelegd, zitten oude dijken als de Dulderstraat vol bochten, omdat ze stukje bij beetje op het water van De Striene gewonnen zijn. Veldnamen in de buurt van de Dulderstraat zijn niet bekend of het moet de naam Polderblok zijn.

Eikenlaan

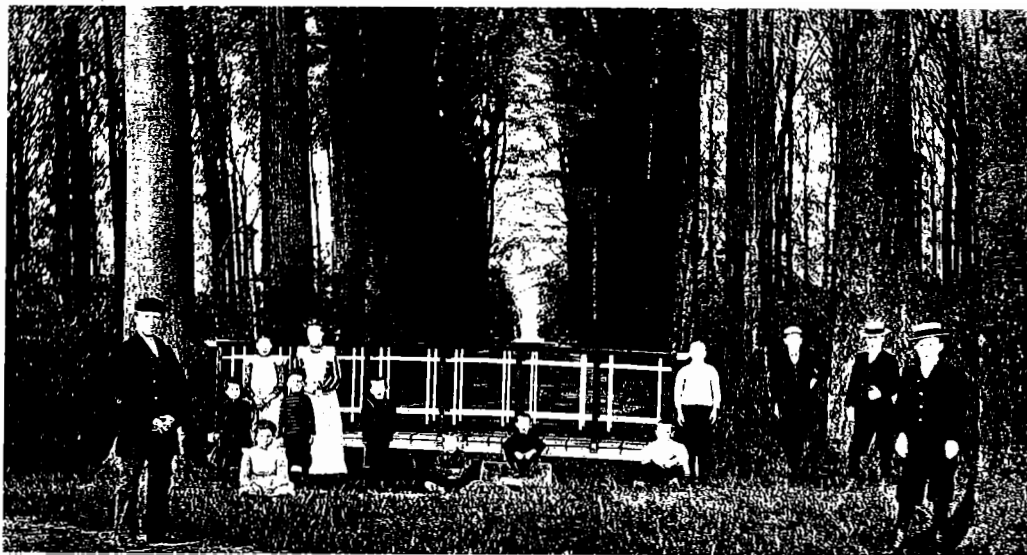
De straat is gelegen in plan Meireweikes als verbindingsstukje tussen de Beukenlaan en Meireweikes. In het hele plan is vooral gebruik gemaakt van boomnamen, die verwijzen naar het vroeg aldaar gelegen Sterrebos met buitenvijver. De straat is in 1989 aangelegd.

Eik is de Nederlandse naam voor het geslacht Quercus. Dat omvat zo'n vijfhonderd soorten. De tanninen uit de barst van de zomer- en wintereik worden voor het kleuren van leer toegepast. De buitenste barst van de kurkeik levert kurk. De bomen worden voor het eerst geschild op twintigjarige leeftijd, daarna elke negen jaar. Eiken kunnen dit proces wel 100 tot 500 jaar overleven. De kurk wordt gedroogd en vervolgens in water gekookt om ze zacht te maken. De eikel werd vanouds als varkensvoer gebruikt.

Eiken hebben een lange, mythologische geschiedenis. Zij zijn in verband gebracht met Zeus, de god van de donder. Dit zou verklaren waarom zij zo vaak door de bliksem worden getroffen. Eiken werden vroeger veel geplant als markeringspunt op het hoogste deel van de akker. Vanuit dit punt werd dan de esgrond verdeeld.

Korte Dreef

Lange Dreef omstreeks 1904

Emmastraat

Dulderstraat omstreeks 1925

Boerderij aan de **Dulderstraat** omstreeks 1976

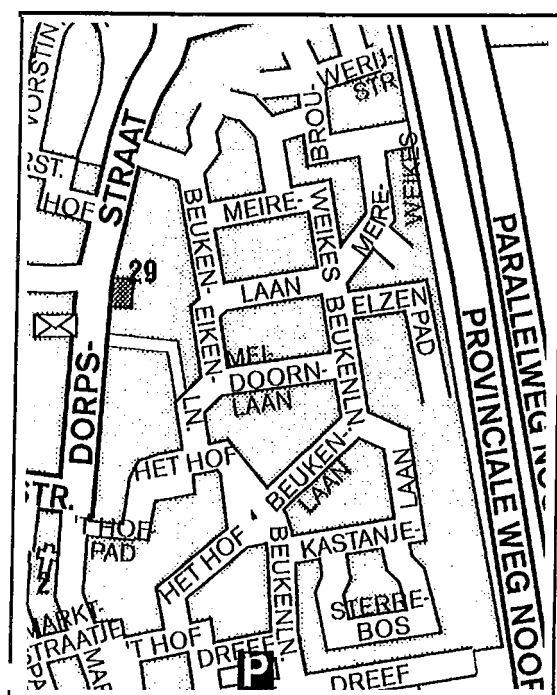
In Den Hout staat nog een eik van wel vijfhonderd jaar oud. Ook in het Gastelse Sterrebos stonden veel eiken. Er is rood, lichtbruin en geelgrijs eikehout, wat door zijn duurzaamheid veel als meubel- en bouwhout wordt gebruikt.

Precies daar waar nu de Eikenlaan loopt, stond vroeger op een flinke bult het theehuisje, wat toebehoorde aan de familie De Bie. Het uit ijsselsteentjes opgetrokken koepeltje dateerde uit 1806 en is gebouwd door stamvader Jan Baptist de Bie. Tot in de jaren zestig bleef het eigendom van de familie, zelfs toen er geen nazaten meer in Gastel woonden. Van Johannes de Bie werd zelfs verteld dat het koepeltje hem zijn politieke carrière gekost heeft. Het theehuisje zou als lustoord door Belgische militairen gebruikt zijn en de burgemeester liet dat oogluikend toe...

Elleboogstraat

Nu nog slechts een doodlopend straatje vanaf de Kralen ingeklemd tussen de afrit van Rijksweg A17 en het viaduct. Voor de aanleg van de autoweg was het een oude slinger van de weg tussen Oudenbosch en Gastel. De naam van de straat is na 1862 gekozen op basis van haar vorm. Op de oude schotkaart van 1733 is het nog een stukje van de Korte Cralingseweg. Als in 1862 de nieuwe steenweg tussen Oudenbosch en Steenberg en is aangelegd blijven allerlei boogjes liggen (Oude Steenstraat, Kuivezand). De Elleboogstraat maakte halverwege als het ware een hoek van 180 graden terug naar de Kralen. De straat had ook een aansluiting op de Vijverstraat, waarmee het zo op het Slot Grimhuizen uitkwam.

Elleboog is het gewricht tussen beneden- en bovenarm. Het woord el zit er in, wat wij kennen als een oude lengtemaat [33 centimeter].

Plan Meireweikes

Elzenpad

Doodlopende straat vanaf de Beukenlaan in Plan Meireweikes. Loopt uit op de geluidswal van de Provinciale Weg Noord. De straatnaam werd in 1990 gekozen. Het pad is aangelegd in 1991 toen Meireweikes twee eindelijk gestalte kreeg.

De el als boomsoort is de Nederlandse naam voor het geslacht *Alnus*. De Nederlandse naam is afgeleid van zijn kleur geel (Latijn: *elo*). Er zijn ongeveer 34 soorten van deze loofverliezende bomen en struiken. De bloemen zijn eenslachtig en staan in katjes. Na bevruchting groeit het vrouwelijke katje uit tot een houtige elzepprop. Elzen gedijen

vooral op lage, drassige gronden, reden waarom ze vaak worden aangeplant langs sloten, rivieren en vijvers. De buitenvijver van de Gastelse Hoftuinen heeft er vol mee gestaan. Het hout wordt gebruikt voor de fabricage van gietmodellen, speelgoed en borstelblokken. De bast heeft een hoog looistofgehalte. De geproduceerde looistof is gelijk aan die van de galappels van de eik en geeft gelooide huiden een roodachtige kleur. Ook werd de looistof gebruikt voor het kleuren van linnen. In de geneeskunde werden afkooksels van de elzebast gebruikt als bloedstelpend middel.

Emmastraat

Straat in de wijk Karolien, bij de aanleg ook wel Prinsessenwijk genoemd. De Emmastraat verbindt de Koelestraat met de Karolinastraat. De straat is aangelegd in 1956 (3^e fase plan Karolien] en in 1958 was ze volgebouwd.

Koningin Emma was de eerste vrouw op de troon van het Koninkrijk der Nederlanden. Adelheid Emma Wilhelmina Theresia werd geboren op 2 augustus 1858 in Arolsen, Duitsland als dochter van vorst George Victor van Waldeck-Pyrmont en prinses Helena van Nassau. Op 7 januari 1879 werd zij de tweede vrouw van Willem III, koning der Nederlanden. Een jaar later werd op 31 augustus Wilhelmina geboren. Aangezien de drie kinderen uit Willems eerste huwelijk allen jong stierven, werd Wilhelmientje de beoogde troonopvolgster. In 1890 bij de dood van Willem III trad Emma op als regentes voor haar minderjarige dochter. Emma zorgde er in die periode voor dat de danig bekoelde liefde van het volk voor het Oranjestad weer kon gaan opbloeien, ook in de jaren dat zij als Koningin-Moeder Wilhelmina na 1898 nog begeleidde. De toekomst van de Oranje-Nassaus was weer hoopvol. Ze stond bekend om haar grote liefdadigheid. Naar haar werd het Koningin Emmafonds genoemd ter bestrijding van tuberculose. Haar oudste zusje is op 15-jarige leeftijd zelf aan tbc overleden en dat heeft Emma nooit kunnen vergeten. Toen zij zich in 1898 terugtrok kwam er vanuit de bevolking drie ton, welke besteed werden aan het eerste sanatorium voor tbc-patienten in Renkum. Op haar 75^e verjaardag werd voor het eerst een defile gehouden, zoals we dat later ook kenden op de Koninginnedagen van Juliana. Emma overleed op 20 maart 1934 in Den Haag.

Wordt vervolgd

Wim van de Broek

HANDBOOGSCHUTTERIJ "BROEDERLIJKE LIEFDE"

OVER DE OPRICHTERS EN DE UITBATERS VAN DE VESTIGINGSPLAATS

De handboogschutterij Broederlijke Liefde was opgericht in 1883 en was gevestigd bij het cafe van Josephus Aarsen op de Meir te Oud Gastel dat later overging naar Govardus Mies.

Op de Meir was bij Place de Meir eveneens een handboogschutterij "Eendracht Maakt Macht" gevestigd waar meestal de beter gesitueerden hun onderkomen hadden. Bij Broederlijke Liefde was de "gewone man" lid.

De handboogschutterij Broederlijke Liefde had een huishoudelijk reglement waarvan in mei 1899 een verkorte weergave van was gemaakt en is thans in bezit van de heemkundige kring te Oud Gastel. Deze verkorte weergave was getekend door Cornelis Gijzen en Pieter Jan Baten, respectievelijk president en secretaris van dit gezelschap. [zie pagina 32]

Wie was deze Cornelis Gijzen ?

Cornelis Gijzen is een zoon van Gijsbertus Gijzen en Maria Lambregts. Cornelis Gijzen is op 16-10-1836 te Oud en Nieuw Gastel geboren en op 24-05-1875 huwde hij te Standdaarbuiten met Antonia Wevers. Antonia Wevers is een dochter van Johannes Wevers en Apollonia van de Nobelen. Antonia Wevers is op 15-08-1845 te Standdaarbuiten geboren en op 07-02-1891 te Oud en Nieuw Gastel overleden. Cornelis Gijzen woonde aan de Meirstraat, bijna naast de doel bij Josephus Aarsen, alwaar hij houtzager was. Cornelis Gijzen is op 25-01-1913 te Oud en Nieuw Gastel overleden.

Wie was Pieter Jan Baten ?

Pieter Jan Baten is een zoon van Adrianus Baten, die landbouwer was op B 28 te Oud Gastel, en Johanna Baten. Pieter Jan Baten is op 08-11-1852 te Oud en Nieuw Gastel geboren en aldaar op 21-01-1931 overleden.

Pieter Jan Baten huwde voor de eerste maal op 10-07-1880 te Oud en Nieuw Gastel met Susanna Maria van den Bosch. Susanna van den Bosch is een dochter van Cornelis van den Bosch en Barbara Camen. Susanna van den Bosch is op 27-03-1858 te Oud en Nieuw Gastel geboren en op 24-08-1885 aldaar overleden. Pieter Jan Baten huwde voor de tweede maal op 22-09-1888 te Oud en Nieuw Gastel met Cornelia Olfers. Cornelia Olfers is een dochter van Petrus Olfers en Dimphna Frik. Cornelia Olfers is op 22-09-1863 te Oud en Nieuw Gastel geboren en aldaar overleden op 05-06-1929.

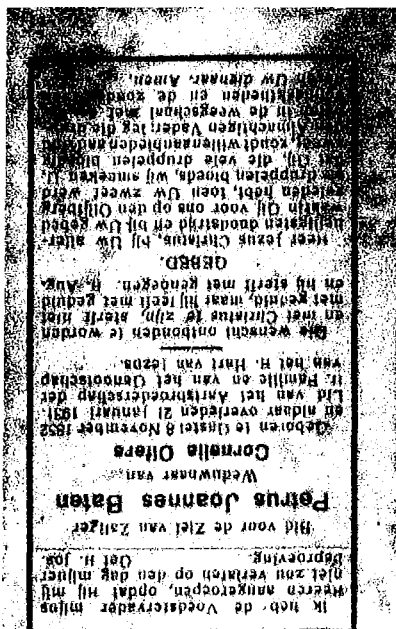
Pieter Jan Baten woonde aan de Rijpersweg te Oud Gastel en was commies op de suikerfabriek te Stampersgat.

In 1933 werd door Broederlijke Liefde het 50 jarige bestaan gevierd waarvan een 4030 is gemaakt. Op deze foto staan de volgende leden:

Jan Aarsen, een zoon van de eerder genoemde Josephus Aarsen, Christ Aarts, De broers Dries, Krijn, Piet en Willem van As, Thijs Broos, Dorus van Dongen, Ko van den Enden, Marijn van den Enden, Nol van Hoojdonk, Piet van Hoojdonk, Aarus Aansen, Toon Aansen, Aarus van Merriënboer, De broers Adrianus en Govardus Mies, Fien van Oosterhout, De broers Aarus en Willem Tak en Uitdehaag.

Bidprentje Pieter Jan Baten

Uitrekfel van het reglement van het handboogschuttersgezelschap

V ! DE BROEDERLIJKE LIEFDE

gevestigd by Josephus Aarsen

Art. 1 *Er zullen alle Zon- en feestdagen minstens drie heulen geschoten worden. Op al die dagen zal men beginnen de heulen te schieten des avonds om 1 uur namelijk van den 2 den Paaschdag tot 1 Augustus. Van 1 Augustus tot Allerheiligen begint men om 4 uur uitgenomen die Zondagen waarop 't bijeenkomst k der H. Familie alsdan blijft het 5 uur.*

Art. 2 *Al wie' op de Zon- en fntdagen niet aanwezig is, tenzij om eene door onze reglementen gewettigde reden, verbeurt eene boete van 1 cent. De meerderheid der aanwezige leden oordeelt of het weer al dan niet toelaat de heulen te schieten.*

Art. 3 *Het Bestuur is verplicht steeds eene stipte orde te handhaven en zal hem, die eenen schutter onder 't uittrekken van den boog hindert, met 5 cent beboeten. Alvorens zijn pijl van den boog te lossen laat ieder een waarschuwingskreet hooren op verbeurte eener boete van 3 cent. Er mogen geen pijlen uit den doel worden gehaald voor de meerderheid der schutters er is op boete van 5 cent. De laatst schietende geve hiervan ook teeken tegen een boete van 1 cent.*

Art. 4 *Hij die oneerbare taal durft spreken of godslasteringen uit zal beboet worden enz. volgens Art. 6 van 't Huishoud Reglement.*

Art. 5 *De leden zijn gehouden zich bij alle teer- en andere fntdagen van het gezelschap ordelijk en goed tegedragen op verbeurte eener boete van 20 cent. Met twist en tweedrachtmakenden zal gehandeld worden overeenkomstig Art. 13 van het Huishoudelijk Reglement.*

Art. 6 *Het gebruik van sterken drank is tijdens alle vergaderingen, zoowel in de gezelschapszaal als aan den doi; verboden op boete van 15 cent.*

Art. 7 *Wie schade berokkent aan boomen enz. zal gehouden wezen deze te vergoeden.*

Art. 8 *Alle duisterheden, geschillen enz. worden door het bestuur naar billijkheid, zonder aanzien van personen, opgehelderd en uitgemaakt.*

Alldus opgemaakt en na voorlezing goedgekeurd door de leden van bovengenoemd Handboogschuttersgezelschap.

Mei 1899

Gastel

President

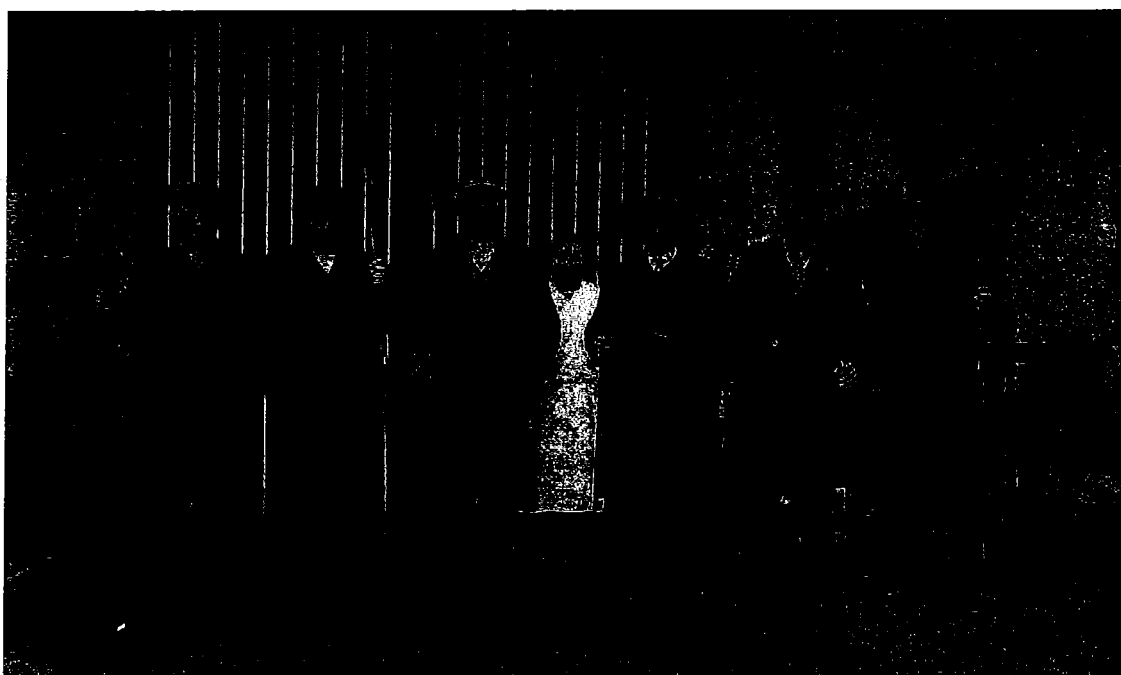
Secretaris

C. Gijzen

P.J. Baten

In circa 1935 was er een onderlinge prijsverschieting tussen de handboogschutterijen Broederlijke Liefde, Virtus in Medio en Eendracht Maakt Macht. Van deze prijsverschieting is een foto bewaard gebleven alwaar de volgende leden van Broederlijke Liefde op staan: Jan Aarsen, Christ Aarts, Janus van As met zijn zonen Dries, Krijn, Piet en Willem, Ko van den Enden, Marijn van den Enden, Cor Gijzen, die een kleinzoon is van de eerder genoemde Cornelis Gijzen, Harrie van Hooijdonk, Piet van Hooijdonk, Janus Jansen, Piet van het Leengoet, De broers Adrianus en Govardus Mies, Janus van Merrienboer, Fien van Oosterhout, Willem Tak.

Van links naar rechts: Dingeman Muijs, Jan Wierixks, Leen Theunisse, Paulien Mies, Adriaan Mies, Co de Veth en Goort Mies.

Wie was Josephus Aarsen ?

Josephus Aarsen is een zoon van Vincentius Aarsen en Adriana Elst. Josephus Aarsen is op 23-10-1861 te Oud en Nieuw Gastel geboren en op 22-06-1928 aldaar overleden. Josephus huwde op 28-05-1892 te Oud en Nieuw Gastel met Maria Franken. Maria Franken is op 30-08-1865 te Oud en Nieuw Gastel geboren en aldaar op 27-04-1942 overleden. Maria Franken is een dochter van Cornelis Franken en Cornelia van Gaans.

Josephus Aarsen en Maria Franken

Bidprentje van Joseph Aarsen

Wie was Govardus Mies ?

Govardus Mies is een zoon van Adrianus Mies en Adriana Braat. Govardus is op 01-08-1895 te Oud en Nieuw Gastel geboren en op 25-06-1927 huwde hij te Oud en Nieuw Gastel met Paulina de Bruin. Paulina de Bruin is een dochter van Johannes Gerardus de Bruin en Cornelia Puttiger. Paulina de Bruin is op 31-05-1894 te Oud en Nieuw Gastel geboren en aldaar op 30-09-1936 overleden. Na het overlijden van Paulina huwde Govardus op 06-07-1939 te Oud en Nieuw Gastel met Hendrika Cornelissen. Hendrika Cornelissen is een dochter van Johannes Cornelissen en Alberta Wilhelmina Horsting. Hendrika Cornelissen is op 05-09-1903 te Hengelo geboren en op 21-03-1996 te Oud en Nieuw Gastel overleden. Govardus Mies is voerman, vlasser, winkelier en cafehouder geweest en is op 13-05-1976 te Oud en Nieuw Gastel overleden.

Ter gedachtenis aan GOVARDUS MIES echtgenoot van Hendrika Cornelissen eerder weduwnaar van Paulina de Bruijn Hij werd in Oud Gastel geboren op 1 augustus 1895 en hij stierf daar op 13 mei 1976, nadat hij tijdens zijn langdurende ziekte de H. Sacramenten der stervenden had ontvangen. ----- Wij, zijn vrouw en kinderen, zijn eigenlijk wel een beetje trots op ons vader. We dochten dat wij hem kenden: druk, veel praten, driftig, altijd in de weer, vol grappen. Zo'n man moest enkele Jaren geleden een zware operatie ondergaan, wat 'n moed had hij toen. En alsof het nog niet genoeg was, werd hij enige maanden geleden helemaal afhankelijk van anderen. Hij kon zijn pijp niet zelf meer stoppen. „Zo krijgen ze iemand klein!" heeft hij zelf eens gezegd.	Je zou ook kunnen zeggen: zo wordt iemand groot, maar dan in de betekenis van grootheid van ziel. Wij zijn blij dat vader niet meer hoeft te lijden, maar 't is 'n moedig einde van 'n goed leven, zoals hij was voor ons, zijn vrouw en kinderen, en voor zovelen, die hij door bedrijf en anderszins kende. Moge God zijn leven aanvaarden en hem de vreugde van het eeuwig leven schenken. Voor uw belangstelling tijdens zijn pijnlijke ziekte en uw deelneming betoond na het overlijden van mijn innig geliefde man, onze zeer beminde vader en opa, betuigen wij U onze oprechte dank. H. Mies-Cornelissen. kinderen en kleinkinderen. Oud-Gastel, 17 mei 1976.
---	--

Bidprentje Govardus Mies

HET GEBEURDE VIJFTIG JAAR GELEDEN ... 1951

Traditiegetrouw maken we weer een sprong naar het verleden en wel naar het jaar 1951.

1951 is een jaar waarin enkele Gastelse wielrenners goed presteren in de diverse wielervedstrijden in en buiten de regio.

De naam Cees Aanraad komt in vele uitslagen en erelijsten voor. Hij is in dit jaar amateur-renner. Hij staat zijn mannetje zowel op de weg als op de baan en ook als hij tegen bekende profs als Wagtmans en van Est rijdt slaat hij een goed figuur. Ook de nieuweling P. Hermes speelt vaak een hoofdrol in de diverse koersen.

Er heerst dan ook in Gastel een goed wielerklimaat. Dat resulteert in het organiseren van verschillende wielerrondes voor amateurs nieuwelingen en profs. Een hoogtepunt is wel de ereronde die Wim van Est, gezeten in een open auto maakt voorafgaand aan de profronde te Gastel. Hij is dan net enkele dagen thuis na zijn legendarische val met zijn gele trui in de Tour de France. Er is zeer grote belangstelling voor hem.

De wielersport wordt in Gastel sterk bevorderd door burgemeester H. Hofland. Hij zorgt er o.a. voor, dat er een fraai parcours komt door de wegen te laten voorzien van een asfaltlaag.

Januari

06-01: De Kuivezandse revue heeft zijn premiere in cafe Bierbooms. De opbrengst is voor de t.b.-bestrijding.

Het is al weer de vierde revue met deze keer het motto "Zo kon 't nie blijve". De uitvoering staat onder regie van Q. Koevoets. Er volgt nog een voorstelling.

16-01: Voermans en Vreugde komen weer thuis na 2 jaar Indonesie.

19-01: Eerste teeravond van handboogclub Eendracht maakt Macht. De 82-jarige president neemt ontslag na 60 jaar. M. Bernaerts volgt hem op.

19-01: De Sint Joannesschool wordt uitgebreid met een handenarbeidlokaal.

21-01: Premiere van "Wat mot er van kommen", de zesde Gastelse revue. De Gastelse toestanden worden weer op de hak genomen: de elektrificatie, Algemeen Belang, Oudenbosch met zijn annexatieplannen enz. Er volgen nog zes uitverkochte voorstellingen.

26-01: Op initiatief van schipperspastoor Hamelink te Willemstad en Broeder Theophile wordt er in Gastel een schippersinternaat gesticht. De laatstgenoemde zal de leiding nemen over het internaat. Er komt een groep van 7 kleuters van 7 tot 8 jaar. Ook zal er onderwijs komen

voor kinderen in een continue-klas verbonden aan de Joannesschool met een eigen leerkracht.

28-01: Viering van 50 jaar zusters van Etten in Gastel.

De dag wordt begonnen met een H. Mis uit dankbaarheid, gevolgd door een receptie en een zanghulde. 's Avonds is er een muzikale rondwandeling door de fanfare. Namens Katholiek Gastel wordt een cadeau aangeboden onder couvert. Dat zal besteed worden voor de kapel. Er zullen ook twee lokalen worden bijgebouwd aan de school [de huidige oudbouw van de Bernardusschool 2001). De kinderen worden getrakteerd op snoep en een poppenkastvoorstelling.

Februari

04-02: Vastenavondprogramma georganiseerd door Gastels fanfare in Place de Meire.

08-02: Optreden van jeugdamusement Janno: Smidje Verholen.

10-02: Aanbesteding van twee leslokalen voor de R.K. meisjesschool aan architectenbureau Sturm.

10-02: Derby tussen S.C. Gastel en De Schutters met als eindstand 3-2.

14-02: Oud Oudgastelaar Overste M. den Ouden sneuvelt bij de verdediging van Hoeng-Song te Korea; hij is commandant van het Nederlandse V.N. detachement aldaar.

Zijn post wordt overvallen door Chinese soldaten. Bij deze aanval komt ook de legerdominee om het leven en aalmoezenier L. van der Vrande overleeft de slag. Enkele dagen later stuurt M. den Ouden nog een telegram naar Tokio met de tekst: "U kunt trots zijn op uw mannen en ik ga er trots op dat ik hun aanvoerder ben."

[Zie voor verdere bijzonderheden jaarboek 1992 van Heemkundekring Het land van Gastel]

27-02: Sobere raadsvergadering; het Koekje ontbreekt vanwege de vasten.

Maart

01-03: Zilveren ondervijfsjubileum van B. van Merrienboer, onderwijzer aan de Sint Joannesschool.

07-03: Uitvaartdienst voor overste den Ouden in de Sint Laurentiuskerk in aanwezigheid van zijn vader en twee broers en vele gelovigen.

08-03: Terug uit Indonesie; de militair Reniers.

09-03: Begrafenis van overste Den Ouden bij Poesan op het kerkhof van de Verenigde Naties. Lt. Generaal Ridgway [commandant van het 8e VS leger) legt een krans evenals mr. A. Gieben, Nederlands vertegenwoordiger bij de VN-commissie in Korea, alsook overste Eekhout, opvolger van M. den Ouden en diverse Koreaanse regeringsvertegenwoordigers.

Een nieuw detachement wordt op Schiphol door mevr. Den Ouden

uitgewuifd.

- 10-03: In de Rovo draait: "De dijk is dicht" van Bert Haanstra, een film over de drooglegging van Walcheren nadat dit eiland in 1944 onder water was gezet.
- 20-03: Er is een pokkenepidemie uitgebroken in Brabant, vandaar een oproep voor kosteloze inenting tegen deze ziekte.
- 28-03: Het woonhuis van P. van Akkeren, landbouwer uit Stampersgat brandt uit. De oorzaak is een lek in een Butagasslang. Een van de kinderen wordt nog net op tijd uit bed gehaald. De schuur wordt gered.
- 28-03: Toneelvereniging DVO brengt Rebecca met sterk spel van mej. Speek.

April

- 06-04: Adr. Aanraad komt terug uit Indie.
- 14-04: Overste den Ouden wordt postuum benoemd tot ridder der 4e klasse van de Militaire Willemsorde wegens 'het zich in de strijd onderscheiden hebben door uitstekende daden van moed, beleid en trouw.' Hij behoorde tot garde regiment Grenadiers en Jagers, was commandant van de Nederlandse detachement van de Verenigde Naties.

Mei

- 05-05: Zeven personen van de Gastelse KAB gaan naar Rome op bedevaart: kap. Ploeg, Fr. Lambregts, W. van Nijnatten, P. van Nijnatten, P. Verhopen, A. Bastiaanse, en M. van Zundert.
- 10-05: Prijsverschielingen op de banen van handboogvereniging Broederlijke Liefde, met deelname van Schansschutters, Eendracht Maakt Macht, Willem Tell, Amicitia en Virtus in Medio.
- 12-05: De zesde klas van Broeder Willibrord van de Sint Joannesschool haalt de derde prijs [**f**.30,-) in een Radiowedstrijd. Het ging om tekeningen en opstellen met als onderwerp volksgezondheid.
- 14-05: Gastelse Wielerronde georganiseerd door de wielersclubs Helpt Elkan-der en De Favoriet met de plaatselijke favorieten Aanraad, Hermes, Lazeroms, Ernest, Lambrechts, Bartelen en Danen. Ook van Est is erbij. P. Verwijmeren wint de ronde. Het parkoers is de ronde van de Stoof en alleen al Cees Aanraad moet zeven keer van fiets wisselen vanwege een lekke band in de Lagestraat.
- 16-05: Nadat er een pokkenepidemie is uitgebroken in Tilburg maakt de burgemeester bekend dat er inenting is in Oud Gastel en Stampersgat.
- 25-05: Vanaf nu worden de woningen voorzien van nieuwe huisnummers, waarbij de Letter-cijfercombinatie wordt vervangen. Er komen ook straatnaambordjes. Zo wordt o.a. Stoof B44 veranderd in Meirstraat 56.
- 28-05 De laatste Gastels Indieganger P. Broos komt terug.

E.H.B.O

24 Januari geen les voor de gediplomeerde in verband met het examen voor de cursisten.

31 Januari oefenavond voor allen.

7 Februari hoopt Dr. van 't Hullenaar te beginnen met de diploma-cursus.

BOND VAN OUDEN VAN DAGEN

De R.K. Bond Ouden van Dagen houdt haar **Jaarvergadering** op Woensdag 24 Januari om 2 uur n.m. in **Café „De Drie Snceken”** bij de Wed. v. Merrienboer. Aller Opkomst gewenst.

Het Bestuur.

HUWELIJKSAANKONDIGINGEN

Ondanks de grote nood aan woningen, zijn er vele jonge mensen die, hoewel mis-schien wel op een zeer bekrompen plekje, toch van wal durven steken. Dat getuigd de werkelijke serie **huwelijksaankondigingen**

1. Fr. Brouwers en D. Broos.
2. P. J. v. Kaam en L. A. Vermunt (Fijnaart)
3. J. J. v. Steen en P. Braat (Dongen)
4. M. J. Goorden (Rucphen) en P. M. de Vet.

5. Fr. L. v. Nispen en E Traats.
6. Fr. J. de Bruyn en A. v. Eekelen.
7. A. J. v. d. Klundert en J. W. Verheyen (Fijnaart.)

Moge Gods zegen hen sterken en beschermen op hun levenstocht.

Een der belangrijkste eisen, alvorens een Televisie- of Radiotoestel aan te schaffen is dat de betreffende handelaar de nodige vakbekwaamheid bezit om deze apparaten grondig en zo spoedig mogelijk te repareren en beschikt over de nieuwste meetinstrumenten.

Koopt daarom Uw apparaat bij een Vakkundig adres:

J. W. de VETH

Dorpsstraat 61 · Telefoon 253

V.E.V. Diploma Radio
en Electro . techniek

Iedere Dinsdag-
en Vrijdagavond
TELEVISIE

· VRAAGT INLICHTINGEN ·

Rovo Theater Oud-Gastel

Gastels Revue-Ensemble '45 presenteert de 6e Gastelse Revue:

WA MOT ER VAN KOMME

Nieuwe decors

Prachtige costuums

Schitterende

Lichteffecten

Speeldagen:

Zondag 21, Dinsdag 23, Donderdag 25
Tamari om 7.30 uur.

Zondag 28 Januari uitsluitend Matinée-
voorstelling om half vier.

STERK VERLAAGDE ENTREEPRIJZEN!

1e Rang f1.85; 2e Rang f1.35. Alle rechten en plaatsbespreken inbegrepen.

AVONDEN VAN ONGEKENDE VROLIJKHEID!

Voorverkoop; Op de speeldagen van 11—12 uur en vanaf 's avonds 7 uur aan de cassa van het Rovo Theater.

De vasten- en onthoudingswet tijdens de veertigdaagse vasten.

	De Vrijdagen - As-Woensdag Quatember-Woensdag en Zaterdag - Paas-Zaterdag tot 12 uur		De overige dagen behalve de Zondagen	
	Vlees	Volle maaltijd	Vlees	Volle maaltijd
I Kinderen beneden de 7 jaar.	3	3	3	3
II Personen van 7 tot 21 jaar.	0	3	3	3
III Personen van 21 tot 59 jaar.	0	1	1	1
IV Personen van 59 jaar en ouder.	0	3	3	3

0 = geen vlees gebruiken.

1 = eenmaal vlees gebruiken: eenmaal een volle maaltijd gebruiken.

3 = zo dikwijls men wil, dus iedere maaltijd.

VOLGORDE DER CONGREGATIE-OEFENINGEN

MAANDAG 7 MEI

MARIAGARDE

(1950 30 leden)

(1951 110 leden)

- I. Toewijding.
 - a. Veni Creator. bladz. 35.
 - b. Wijding der insignes.
Ondertussen zingt men het lied „Maria te minnen," bladz. 61.
 - c. Verzoek tot aanneming bladz. 61.
 - d. Toewijding bladz. 62.
 - e. Uitdeling der insignes bladz. 63.
Ondertussen zingt men het lied „O reinste der schepselen" bl. 80.
 - f. Zegen.
 - g. Lied. No. 9. „Hoe heeft Uw Naam een lieve klank" bladz. 76.
- II. Lof.
 - a. Adoro Te. bladz. 66.
 - b. Toespraak.
 - c. Regina Coeli. bladz. 55.
 - d. Litanie van O.L. Vrouw bl. 100.
 - e. Ave Maria bladz. 69.
 - f. Tantum ergo. bladz. 38.
 - g. Lied. „Aan U Koninginne." bl. 84.

DINSDAG 8 MEI

MEISJESCONGREGATIE

(1950 90 leden)

(1951 130 leden)

- I. Opdracht (alleen door de nieuwe leden.)
 - a. Veni Creator. bladz. 87.
 - b. Korte toespraak.
 - c. Wijding der insignes bladz. 132.
Ondertussen zingt men het Marialied. No. 22 Blz. 175.
 - d. Plechtig onderzoek, bladz. 123.
 - e. Geloofsbelijdens met eedaflegging, bladz. 126. Eedaflegging door de leden afzonderlijk.
 - f. Iste Akte van Toewijding bladz. 128. (H. Joh. Berchmans.)
 - g. Uitdeling der insignes bladz. 130.
Ondertussen zingt met Marialied No. 17 bladz. 170.
 - h. Formule van aanneming bl. 141.
- II. Vernieuwing der opdracht door de oude leden. bladz. 143.
- III. Lof.
 - a. Adoro Te. 1, 2, 7. bladz. 145.
 - b. Litanie van O.L. Vrouw bl. 48.
 - c. Regina Coeli. bladz. 81.
 - d. Te Deum. bladz. 117.
 - e. Tantum ergo. bladz. 151.
 - f. Lied. Na. 20 bladz. 173.

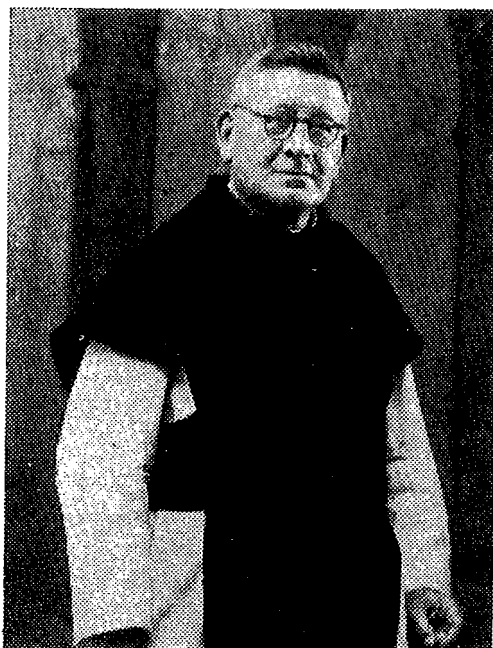
WOENSDAG 9 MEI

DAMESCONGREGATIE

(1950 120 leden)

(1951 130 leden)

- I. Opdracht (alleen door de nieuwe leden.)
 - a. Veni Creator, bladz. 89.
 - b. Wijding der insignes. bladz. 125.
127. (ondertussen zingt' het meisjeskoor het Marialied.) Hoe heeft Uw naam een lieve klank.
 - c. Plechtig onderzoek. bladz. 128.
 - d. Geloofsbelijdenis met eedaflegging bladz. 131.
 - e. Iste Akte van Toewijding (H. Joh. Berchmans) bladz. 133.
 - f. Uitdeling der insignes bladz. 134.
(Ondertussen zingt het meisjeskoor het Marialied) „Gekomen is uw lieve Mei.
 - g. Eormule van aanneming bl. 135.
- II. Vernieuwing der opdracht door de oude leden. bladz. 143.
- III. Lof, gezongen door meisjeskoor en leden.
 - a. Adoro Te. 1, 2, 7. bladz 146.
 - b. Korte toespraak.
 - c. Regina Coeli. bladz. 83.
 - d. Litanie van O.L. Vrouw bl. 54.
 - e. Te Deum. bladz. 119.
 - f. Tantum ergo. bladz. 152.
 - g. Lied No. 20 bladz. 174. Aan U Koninginne de groet voor de strijd.

IN MEMORIAM

IN MEMORIAM'

Geheel onverwachts overleed op Maandag 30 Juli onze Zeereerw. Heer Pastoor.

Binnen enkele ogenblikken was het bericht door geheel de parochie verspreid. Iedereen begreep dat er door God een mensenziel was geroepen, welke een zware verantwoording aan Hem moest afleggen, omdat hij jarenlang als plaatsvervanger van Christus Zijn volk heeft moeten leiden.

Het zou voor een priester niet zo moeilijk zijn aan het hoofd van een grote parochie te staan en bijna zes duizend zielen te leiden, als hij geen menselijke gebreken en zwakheden had, als ook hij niet geheel en al mens is en blijft.

Op Donderdag 2 Augustus brachten wij onder de H. Mis een laatste groet aan hem, toen werd zijn lichaam aan de aarde toevertrouwd. Misschien heeft zijn ziel onze hulp nog nodig.

Vanwege zijn ambt was hij in onze parochie jarenlang de grote uitdeler der genade. Uit dankbaarheid zullen wij vooral dezer dagen in onze gebeden aan hem denken, opdat hij spoedig in de hemel onze voorspreker moge zijn.

Juni

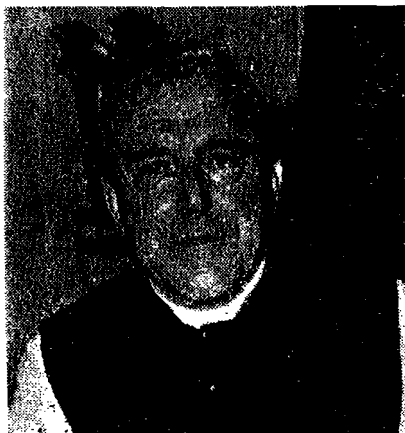
- 01-06: Uit Korea keert terug J. Koetsenruiter uit Gastel. Hij is daar niet aan land geweest maar maakte deel uit van de bemanning van mijnenvenger "Evertsen".
Huldiging van dhr. G. Rockx, die 25 jaar werkte als directeur van melkfabriek Vacca.
- 10-06: Gastel is etappeplaats van de ronde van Nederland. H. Faanhof komt als eerste op de meet.
- 13-06: N. Roebroeks slaagt voor zijn onderwijzersexamen.
- 24-06: Het katholiek Thuisfront beëindigt zijn activiteiten nu alle militairen weer in Gastel zijn. Er is een feestdag met een Lof ter nagedachtenis van de gesneuvelden. Ook zijn er volley en voetbalwedstrijden en een feest in het patronaat.
- 27-06: Het echtpaar P. Nelen - van de Sanden viert hun gouden huwelijksfeest.

Juli

- 22-07: Gastelse profwielerronde. Voorafgaande aan deze ronde maakt Wim van Est een ereronde met een open auto over het parkoers. Hij is dan net terug van de Tour de France na zijn legendarische val in het ravijn. Onder de deelnemers zijn bekende renners zoals: Schulte, Faanhof en Middelkamp. Zij waren al eens wereldkampioen. Schulte wint uiteindelijk de wedstrijd.
- 24-07: In de Steenstraat bij de melkfabriek rijdt een auto uit de bocht en raakt drie jongetjes, waaronder de broertjes Sep. Ze raken gelukkig niet ernstig gewond.
- 28-07: Burgemeester Hofland reikt het ereteken voor Orde en Vrede met gespen 1946-1949 uit aan W. de Wildt.
- 31-07: Pastor Th. Jansen van de Laurentiusparochie overlijdt.

Augustus

- 02-08: Onder grote belangstelling wordt pastoor Jansen begraven. Daarbij zijn vele geestelijken w.o. de diaken en ordebroeders uit Bornem en Nieuwkuyk.
Voor hulpmonteur slaagt Dingeman Traets.
Er worden 5 EHBO-posten uitgezet in Gastel.
- 4 t/m 6 augustus: jaarlijkse kermis met o.a. de autoscooter van De Voer, een draaimolen, een kinderparadijs, babysport, een gebakkraam, een schiettent en luchtschommel van Leander.
De winkels mogen open zijn tot 22 uur.
- 07-08: De gemeente wijst de duplexwoningen aan het Oudendijk toe, (duplexwoningen zijn eengezinswoningen, die tijdelijk ingericht zijn voor bewo-

Een welkom en een afscheid

Foto's: „Brobants Nieuwsblad“

Zeereerw. Heer Pastoor
CL. P. VAN DEN ELZEN

Zeereerw. Heer Pastoor
W. F. VAN HEYST

Ledenlijst der Meisjescongregatie

In vier verschillende groepen volgen hier de namen der meisjes van 17 jaar en ouder, die lid zijn van de meisjescongregatie naar gelang de datum waarop zij hun opdracht gedaan hebben of nog zullen doen. We hopen dat alle leden deze lijst goed zullen bewaren. Volgende week ontvangen zij een briefje thuis waarop men vijf verschillende namen kan invullen van personen die men geschikt acht voor het bestuur van deze congregatieafdeling en men wordt verzocht deze briefjes in te leveren op Maandag 12 Maart, voordat de congregatie-oefening begint.

We mogen toch wel veronderstellen dat alle meisjes personen opschrijven die zij werkelijk geschikt achten om de leiding op zich te nemen. Uw afdeling is uitgegroeid tot de grootste godsdienstige meisjesvereniging van onze parochie en wil zij dit in de toekomst blijven, dan is het van zeer groot belang dat er personen aan de leiding staan die de zaak werkelijk behartigen. Misschien komen er fouten voor in de lijst, niet wat de namen betreft maar de datum waarop men de opdracht heeft gedaan. Er is slechts rekening gehouden met de datum der opdracht in onze parochie, daar sommige meisjes reeds vroeger in een andere parochie hun opdracht gedaan hebben.

Op 11 October 1948 hebben de volgende leden hun opdracht gedaan:

- 1 J. H. v. d. Aarssen A 203
- 2 J. W. Balemans A 119
- 3 M. C. Dingenouts A 214
- 4 E. Heynen A 128
- 5 P. G. Hoefsloot A 59e
- 6 A. E. v. Hooydonk A 295b
- 7 H. Kerstens A 280a
- 8 J. E. Luyten A 298
- 9 E. G. Manjé A 309
- 10 E. C. M. G. Marcelissen A 111
- 11 C. H. Muys A 194
- 12 E. J. Fr. M. Nuchelmans A 299
- 13 M. J. Ph. Nuchelmans A 299
- 14 M. M. C. Rockx B 14
- 15 M. J. Rockx A 281
- 16 W. A. J. Schijvenaars A 201
- 17 A. J. Tak D 89
- 18 J. A. Tak D 89

Op 16 Mei 1949 hebben de volgende leden hun opdracht gedaan

- 19 C. M. Aarts A 98
- 20 G. M. H. Balemans A 119
- 21 J. E. M. Bus A 1
- 22 A. C. M. Buys A 416
- 23 W. A. Buys A 129
- 24 H. M. Holland A 17
- 25 R. A. M. H. Holland A 17
- 26 C. J. Kavelaars A 114
- 27 M. A. Maas A 288
- 28 A. M. Th. v. Merriënboer A 18
- 29 C. P. v. Merriënboer A 439
- 30 J. V. v. Merriënboer B 240
- 31 M. F. v. Merriënboer A 439
- 32 M. T. v. Merriënboer B 240
- 33 P. M. Th. G. Mol A 251
- 34 A. W. A. Mulders D 33
- 35 P. M. Mulders D 33
- 36 A. E. M. v. Rijsbergen C 80
- 37 M. H. Traats (A 99) A 242

- 38 M. C. H. de Vries A 234
- 39 J. H. M. Th. Waalwijk A 59a
- 40 M. J. R. Waalwijk R 59

Op 1 Mei 1950 hebben de volgende leden hun opdracht gedaan

- 41 M. J. M. Aorsen A 65
- 42 C. C. Akkermans B 69
- 43 H. J. M. Boten A 27
- 44 P. E. v. Beek A 127
- 45 H. M. R. Dam C 24
- 46 R. H. A. Dekkers B 3
- 47 J. M. C. Donkers A 274
- 48 C. C. Doornen E 4a
- 49 J. M. W. v. d. Eynden A 187
- 50 B. M. A. v. d. Heyden A 263
- 51 C. Horemans A 85
- 52 J. Horemans A 85
- 53 M. Horemans A 85
- 54 R. C. D. M. v. Kalmhout D 39
- 55 R. C. Koevoets B 35
- 56 J. C. Kouwelaar A 380
- 57 C. R. Marcelissen A 111
- 58 J. C. v. Merriënboer A 19
- 59 R. J. M. v. Nispen A 247
- 60 E. R. M. v. Nispen A 247
- 61 J. Fr. M. v. Nispen A 247
- 62 A. H. Fr. M. Nuchelmans A 299
- 63 J. P. Paantjens A 44
- 64 M. R. H. Peeters B 44
- 65 P. R. C. M. Reniers A 62
- 66 F. R. C. Ribbens B 8
- 67 M. W. R. de Rooy A 123
- 68 C. Fr. v. Rijsbergen C 38
- 69 C. M. v. Sprundel E 15
- 70 W. C. v. Sprundel E 15
- 71 L. A. v. Sundert A 12
- 72 E. W. J. M. Tak D 3
- 73 M. R. Tak (D 56a) A 163
- 74 Ph. N. M. Tak D 56a
- 75 E. C. G. Traats A 279
- 76 R. C. M. Vergouwen A 292
- 77 J. M. Th. Vergouwen A 292

De volgende meisjes hopen in de Meimaand van dit jaar hun opdracht te doen.

- 78 C. D. M. Rkkermans E 7
- 79 P. W. M. Rkkermans E 7
- 80 H. W. C. Baten C 133
- 81 P. C. H. Bedat A 353b
- 82 J. C. M. Bellemans A 54
- 83 H. J. v. d. Bosch B 245
- 84 W. h. P. Bosmans B 270
- 85 D. C. Buckens B 45
- 86 J. M. Buckens B 241
- 87 M. C. Buckens B 241
- 88 M. J. Buckens B 45
- 89 C. W. Crul A 228
- 90 P. C. Hoevenaars B 236
- 91 E. P. C. M. Holland A 17
- 92 C. W. A. M. Hopmans E 14
- 93 Fr. C. M. Hopmans E 14
- 94 J. M. C. Houtepen A 196
- 95 C. C. J. v. Iersel A 211
- 96 P. J. v. Iersel B 125
- 97 A. J. Jansen B 295
- 98 A. C. F. Jansen A 67
- 99 C. R. M. Jansen R 67
- 100 R. P. M. Jongenelen A 199
- 101 R. C. Kbnings B 234
- 102 G. R. Konings B 234
- 103 A. P. J. v. Loenhout B 200
- 104 P. C. v. Loenhout B 200
- 105 C. J. v. Merriënboer B 120
- 106 C. A. J. v. Merriënboer B 120
- 107 C. C. v. Merriënboer A 120
- 108 J. P. v. Merriënboer B 243
- 109 P. J. v. Merriënboer B 120
- 110 P. C. v. Merriënboer A 439
- 111 R. P. R. don Ouden A 198
- 112 E. J. v. Sprundel A 156
- 113 R. C. G. Timmermans A 357a
- 114 G. R. G. Timmermans A 357a
- 115 M. C. Voermans A 158
- 116 E. W. v. d. Weygert A 329
- 117 C. G. v. Wortel (D 58) A 392
- 118 A. M. v. Zundert E 5
- 119 C. V. v. Zundert E 5
- 120 Th. J. M. v. Zundert E 5

We hopen dat bovenstaande serie namen voor de dagelijkse meisjes, die zich nog niet onder de bescherming van O. L. Vrouw hebben gesteld, een aansporing moge zijn dit zo spoedig mogelijk ook te doen. In ieder geval zijn we er zeker van dat deze congregatieafdeling eerbied afdwingt. We zijn blij dat O. L. Vrouw door zovele in onze parochie nog wordt vereerd.

ning door twee gezinnen.] Deze woningen waren al aanbesteed in 1949. De bouw is begonnen in 1950. Er waren 150 aanvragen voor de 16 woningen.

14-08: De plannen voor een schippersinternaat krijgen gestalte. Broeder Theophile en schipperspastoor Harmelijnck kunnen aan de slag om het internaat te stichten. De kinderen zullen voorlopig les krijgen aan de Sint Joannesschool.

16-08: Als opvolger voor de overleden pastoor Jansen is benoemd tot pastoor te Gastel Cl. Van den Elzen. Hij was tien jaar pastoor te Oudenbosch, en daarvoor was hij kapelaan te Gastel, waar hij veel betekende voor de arbeidende stand.

Kapelaan van Heijst, uit Gastel wordt pastoor te Oudenbosch.

18-08: Zangvereniging "Polymnia" behaalt de eerste prijs in de afdeling uitmuntendheid te Made. Er volgt een grootse huldiging.

September

03-09: Bij een ongeval met een dorsmachine op het erf van K. raakt de arm bekneld van M. Zijn arm moet worden afgezet.

06-09: In Gastel wordt kapelaan W. Janssens benoemd.

16-09: Grote regionale oefening met de Nationale reserve.

21-09: Op de pont bij Dintelsas glijdt een vrachtauto achteruit. J. van Z. die op de pont werkzaam is komt bekneld tussen twee auto's en komt daarbij om het leven.

24-09: Het echtpaar C. Balemans - van Rijsbergen viert de gouden bruiloft.

Oktober

21-10: Bij de gemeente wordt door vlassercombinatie Meeuwissen, Claassen, Akkermans en Peeters ingediend een plan tot het bouwen van een warmwaterroterij aan de Mark. Plan is om een roterij te bouwen met twaalf rootbakken.

22-10: Bergen op Zoom - Sc Gastel 0-5.

30-10: Directeur C. Lammerts van conservenfabriek De Westhoek komt om bij een ondeluk.

De laatste woningen in Gastel zijn aangesloten op het elektriciteitsnet.

November

04-11: Kranslegging bij het monument aan de Veerkensweg.

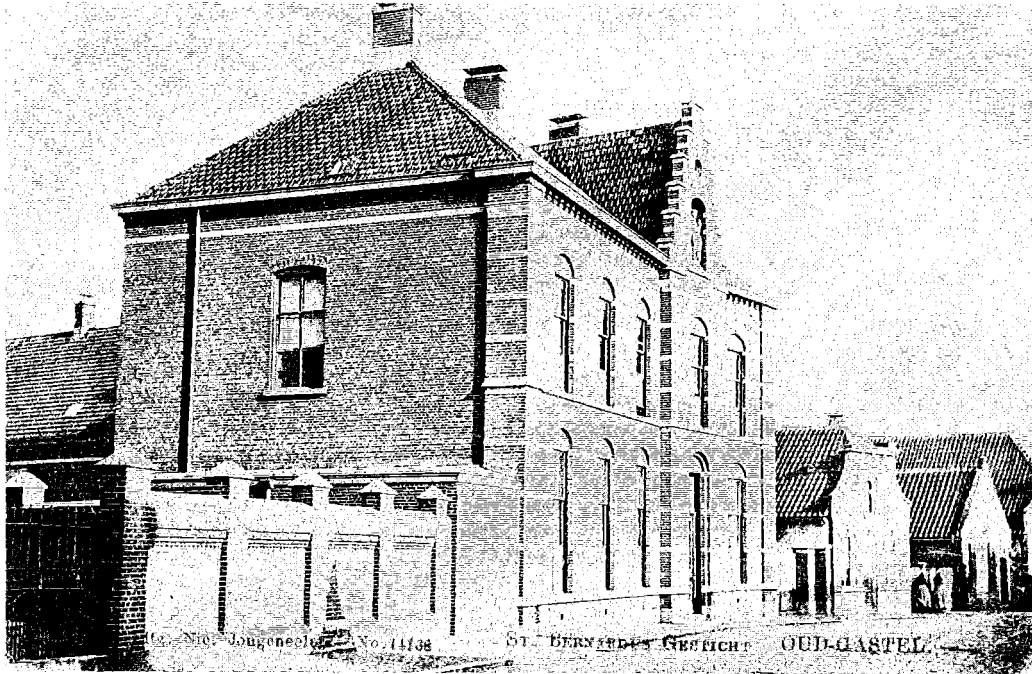
Onderzoek: W. van den Broek

Onderzoek en bewerking: P. Peeters

HET GEBEURDE HONDERD JAAR GELEDEN ... 1901

In de rubriek Het gebeurde 100 jaar geleden staat nu het jaar 1901 in de schijnwerper. Voor het nieuws in dat jaar putten we weer uit het archief van "de Grondwet".

Op 1 januari is het aantal inwoners van onze gemeente Oud en Nieuw Gastel 4541.

Sint Bernardus Gesticht, 1901

Januari

- 19-01: Ingebruikname van de nieuwe R.K.Sint Bernardusschool aan de Kerkstraat. De eerste zes zusters arriveren in Oud Gastel. Ze beginnen met een kleuterschool voor jongens en meisjes en een eerste en tweede klas voor meisjes. Later in het jaar wordt de school verder uitgebreid. De jongens moeten dan nog naar de openbare school aan de Steenstraat of de Koelestraat.
- 24-01: Tot lid van de gemeenteraad is gekozen P.Kerstens.
- 31-01: Er zijn commissies tot wering van het schoolverzuim benoemd. In Oud Gastel bestaat deze commissie uit: de Wit, kapelaan Jansen, Vermeulen, Wittenaar, Van Mechelen, Cranen en Kerstens. In Stampersgat uit: Braun, Jongeneelen, Burgers, Kuypers en Willems.

Februari

- 07-02: C.D. uit Gastel wordt met 2 kameraden op straat lopend te Zegge onverhoeds door iemand aldaar met hout in lenden omvergeslagen en liggend krijgt hij enige klappen op zijn hoofd. Hij wordt bewusteloos naar huis gebracht.
- 07-02: Bij landbouwer Van Aalst aan de Roosendaalseweg klimt er iemand door de schoorsteen. Het is zeker niet Sinterklaas want die brengt maar hier wordt genomen nl. een heel varken, wat al klaar ligt om begraven te worden...
- 07-02: Het huwelijksfeest van onze beminde koningin Wilhelmina gaat niet ongemerkt voorbij: Van veel huizen hangt de driekleur. Gastels fanfare maakt een tocht door de straten in de namiddag. 's Avonds is er weer een tocht, nu in gezelschap van societeit de 'Meelworm'. De deelnemers lopen met een fakkel naar het raadhuis. Daar speelt de fanfare nationale liederen en iedereen zingt mee. De verdere avond wordt in feeststemming doorgebracht.
- 14-02: Gastels Fanfare en Mannenkoor geeft een gezellig avondje. Het begint om 6 uur, d.w.z. volgens plaatselijk gebruik om 19.15 uur (over Gastels kwartierke gesproken) opent Fanfare met 2 nummers. Daarna is er een blijspel van J. Huf van Buren "Het testament van oom Jan", gevolgd door de klucht "De moord in de Plantage" Jac. de Jong brengt weer verdienstelijk op boertige wijze de geschiedenis van de dag en Gastel in guitige coupletten. Door een sneeuwstorm blijven veel leden en genodigden thuis.
- 17-02: Bij een veiling van een 5-tal bouwterreinen gelegen op plaats van de vroegere pastorie wordt slechts 7 a 11 gulden per roede geboden, terwijl vroeger 30 a 50 gulden geen zeldzaamheid waren.
- 25-02: De stoomtram ontspoord bij wisselplaats Gastelsveer. Be oorzaak is wellicht plotselinge dooi, waardoor de bodem aan slootkant enigszins is verschoven. Om 10 uur passeert de tram, hij ontspoord en rolt van de dijk de sloot in. De machinist sluit bijtijds de stoom af en springt in veiligheid. De stoker komt in de sloot terecht. Het blijft bij een nat pak. De verbindingskettingen breken, zodat de persoonswagens niet worden meegesleurd. Er zijn veel passagiers in de tram vanwege de markt te Roosendaal. De post gaat per rijtuig naar Steenberg. In de namiddag is de treinenloop weer normaal. De weg is dagen daarna nog niet hersteld, want dan ontspoord de tram weer, maar nu blijft hij staan.

Maart

- 27-03: Inbraak bij bakker / winkelier P. Hack. De glasruit is eruit gehaald. Ongeveer 40 pond kaas, spek en geld zijn weg. De vrouw wordt wakker, als een man in de slaapkamer het kabinet inspecteert. Ze

roept om hulp maar de vogel is gevlogen vooraleer de politie iemand kon zien.

Mei

02-05: De heren J. de Bie, H. en N. van Mechelen, J. Franken en J. Horsten gaan binnenkort voor gezamenlijke rekening een roomboterfabriek oprichten, met handkracht aangedreven. Ook zullen zij een handel in kunstmeststoffen openen.

16-05: Bij C. Meeuwissen op de Stoof wordt de 1^e schieting van de bond van Gastelse handboogschutterijen gehouden. De korpsprijs met de hoogste punten is voor Broederlijke Liefde en tweede wordt Virtus in Medeo. Persoonlijke prijzen zijn er voor: P. Feddes van de Heldenbroeders, W. van As, Jos Aarsen, B. Gijzen van Broederlijke Liefde, L. Roosen van Amicitia en J. Yzenbaart van Pas Buiten.

Juli

21-07: Harddraverij en wielervedstrijd georganiseerd door de Gastelse Harddraverijvereniging. De Rijpersweg wordt hiervoor gedeeltelijk afgezet. Er is veel publiekelijke belangstelling.

In de wielervedstrijd afd. A: 1^e dhr. Moonen uit Steenberg

2^e Crusio uit Bergen op Zoom

3^e van Unen uit Princenhage.

In afd. B waren de eerste drie Gastelaars: 1^e L. Melsen

2^e M. van Nipsen

3^e D. Melsen

Bij de draverij: 1^e.Mache van C. Timmers: 2^e.Emma van Stoop -; 3^e Cesar van Loos 10, - Tijdens en na de wedstrijden zijn er nog vele lustige troepjes bijeen. Toch loopt alles in beste orde af.

25-07: De Gemeenteraad verleent aan de R.K. parochie een bedrag van 350,- voor een bewaarschool te Gastel.

Augustus

08-08: Op de Gastelse kermis is voor de 1^e keer de prachtige stoomcarroussel van fa. G. Vinken - Wolfs.

12-08: De brug van Gastelsveer wordt afgesloten wegens werkzaamheden.

18-08: Drie woestelingen komen terug van de kermis per tram. Ze krijgen nabij Gastelsveer ruzie met een reiziger, die in bewusteloze toestand en aan hoofd bloedend naar Kruisland vervoerd moet worden. De daders vluchten, maar een is er bekend.

22-08: Naar aanleiding van verschillende lopende geruchten, ook reeds in enkele bladen gemeld, als zou er zich te Gastel een geval van kinder-

moord hebben voorgedaan. Het gerechtelijk onderzoek heeft echter nog niets met zekerheid opgeleverd. Wel is een kinderlijkje in een privaatput gevonden, maar of dit vermoord is moet nog blijken. Men vermoedt dat kind er niet ingeworpen is, maar op natuurlijke wijze in terechtgekomen. Ten gevolge van die geboorte is de moeder overleden. Na schouwing zijn zowel moeder als kind ter aarde besteld. Tot heden zijn de beschuldigingen ongegrond en daarom is er ook geen arrest.

September

23-09: Ingebruikname van nieuw gebouwde roomboterfabriek De Hoop.

Oktober

14-10: Suikerfabriek Daverveld, Bink en co. komt stil te liggen omdat er geen bieten meer voorradig zijn. Ook andere fabrieken komen stil te liggen.

17-10: B. Hennekam, steenbakker alhier vraagt vergunning aan tot het oprichten van een ringoven om aan de blijvende vraag voor metselsteen te kunnen voldoen.

24-10: Bij besluit van GS is J.H.F. Vlekke benoemt als plaatsvervangend lid commissie van aanslag voor bedrijfs- en andere inkomsten in kring Roosendaal.

November

10-11: Drie gebroeders Voorbraak uit Gastel verblijven in een aakscheepje bij het Bovensas. Ze kunnen niet meer worden geschut, waarop er twee gingen slapen en de derde gaat thuis zeggen dat ze niet thuis komen. Bij zijn terugkomst bemerkt hij een benauwde damp op de aak, veroorzaakt door een lamp. De broers zijn dan al bewusteloos.

Na hulp worden ze toch gered. De oudste komt met veel moeite bij.

10-11: Op de vergadering van Provinciale Staten stelt Mastboom voor om belasting op panden te ontheffen, in de maanden waarin het pand niet gebruikt wordt. Deze kost administratief te veel moeite, waarop Mastboom zijn voorstel intrekt.

14-11: Enige personen uit Gastel weigerden in de herberg van der L. op de Gastelseweg na vertering te betalen en geven de herbergier en zijn dochter een pak slaag. Ook ruiten en bierglazen sneuvelen. Bij politie wordt aangifte gedaan. De daders zijn bekend.

14-11: C. Peeters en Joh. Stoop en A. Havermans en Ant. Van Wortel hopen in deze maand hun 50-jarig huwelijk te vieren.

21-11: Bij de gebr. Van Lier zijn 2 reusachtige mangelwortels te bezichtigen. De ene weegt 18 pond en 3 ons en de andere 16 pond en 2 ons.

Enkele aanvullende feitjes

- In 1901 werden er in onze gemeente in 28 inrichtingen drank in het klein verkocht en er was een bierbrouwerij.
- Er waren twee graanmolens die naast de windmolen ook aandrijving hadden door middel van stoom. Voorts waren er een houtzagerij en een ijzersmederij op stoom en een wagenmakerij op gas.
- Daarnaast waren er twee steenfabrieken die ook weer beiden een stoom-machine in bedrijf hadden.
- Verder waren er een stoomwasserij en drie suikerfabrieken.
- De gemeente stond ook nog in de schuld bij de provincie voor een bedrag van f. 35.250,-. Deze lening was in 1896 aangegaan en zou tot 1946 afgelost worden. De lening was eigenlijk voor het bouwen van schoollokalen, een onderwijzerswoning, een post- en telegraafkantoor en voor verbetering van "kunstwegen", maar er werd alleen maar een keibestrating van aangelegd.
- In dat jaar deden zich enkele gevallen voor van Tyfus

Onderzoek W. van den Broek.

Onderzoek en bewerking: P.Peeters.

Bronnen:

- De Grondwet jaargang 1901
- Het Bernardusgesticht te Oud Gastel door F. van Merrienboer in Jaarboek 1984 van Heemkundekring het Land van Gastel
- Verslag van den toestand der provincie Noord Brabant over 1901

ADRIAAN DE GRAAF (1846-1930)

EEN ZOEAAF UIT OUD GASTEL

IRGESI

Natuurlijk kennen wij allemaal het Zoeavenmuseum op de Markt in Oudenbosch. U bent er misschien nog nooit geweest, maar het is zeer de moeite waard er eens een bezoekje te brengen. Het vertelt een stukje echte Nederlandse geschiedenis, van gewone katholieke Hollandse jongens, die meenden paus Pius de Negende (onlangs zalig verklaard] te moeten helpen voor het behoud van zijn kerkelijke staat, in de jaren 1860 - 1870. Dat is uiteindelijk niet gelukt, zoals het wel de bedoeling was, maar toch... Eerst een stukje voorgeschiedenis.

Zoals gezegd was paus Pius IX (1846- 1878) tegelijkertijd paus en hoofd van de Kerkelijke Staat. Die staat was veel groter dan het huidige Vaticaanstad en de paus was niet van zins zijn grondgebied zomaar af te staan aan koning Victor Emanuel II. Zijn sterke steun was premier Cavour.

Voor 1860 was Italië een verzameling van losse koninkrijkes, maar het opkomend nationalisme wilde een koninkrijk Italië en Victor Emanuel II wilde daarvan dolgraag koning worden. Nu beheerste hij slechts het koninkrijk Sardinië. Ook de bekende revolutionair Giuseppe Garibaldi, aanvoerder van de Garibaldisten streed voor een natie Italië, maar niet voor koning Victor Emanuel II. Het liep zo hoog op in het revolutiejaar 1848, dat paus Pius IX Rome gedwongen moest verlaten en in Gaeta in het koninkrijk Napels onderdak vond. Hij was de sympathie van het volk in Rome helemaal kwijtgeraakt. En in 1859 raakte de paus het meeste van zijn grondgebied kwijt aan Victor Emanuel II. Hij kreeg alleen nog steun van de Franse keizer Napoleon III, maar niet geheel van harte.

Paus Pius IX wilde met alle geweld zijn verloren grondgebied terug zien te krijgen en richtte in 1860 in Vaticaanstad een leger op van vrijwilligers, het zogeheten Korps der Pauselijke Zoeaven. De fanatieke Belg, Xavier van Merode werd minister van oorlog in Vaticaanstad en wilde 15.000 soldaten hebben. Het lukte hem tenslotte er ruim tienduizend bij elkaar te 'krijgen, waarvan ruim 3.000 uit Nederland.

Het pauselijke leger was echter nog niet helemaal gereed, toen het in 1860 zijn eerste nederlaag leed in Castelfidardo. De paus hield alleen de kerkelijke staat over, waar hij zich niet bij wenste neer te leggen.

Daarom deed de paus een oproep aan de jeugd van de katholieke wereld om de Pauselijke staat te komen verdedigen en kardinalen, bisschoppen en pastoors deden waarschijnlijk de rest en het aantal vrijwilligers nam toe. In Vlaanderen bijv. werd de St. Pieterspenning ingevoerd, ter financiële steun aan de paus. Ook in onze kerk werd daar vroeger geld voor opgehaald. En ook in

andere katholieke kerken in Nederland werd hiervoor gecollecteerd.

De naam Zeeaven werd ontleend aan de naam van een Algerijnse volksstam, waar de strijders dezelfde klederdacht droegen. Deze bestond uit een blauwgrijze pofbroek, bijeengehouden door een rode buikband, een blauwgrijs vest en een bolero achtig jasje met rode tressen, op hun hoofd droegen ze een soort kepie.

De kans van slagen van paus Pius IX was echter gering, daar het Koninkrijk Italië in maart 1861 was uitgeroepen en Napoleon III zich uit het Italiaanse wespennest wilde terugtrekken en de paus dus die steun ook verloor. Maar hij en zijn omgeving waren en bleven koppig in de strijd volharden en de vrijwilligers stroomden toe, het leek een soort heilige oorlog te worden.

DE NEDERLANDSE ZOEAVEN, WERVING EN ORGANISATIE

Volgens de legerlijsten zijn er 3.181 Nederlandse Zeeaven geweest. Men moest natuurlijk aan een aantal eisen voldoen, om zoeaaf te mogen worden, o.a. goed katholiek zijn, gezond zijn, minstens 17 jaar zijn en ongehuwd. In Amsterdam was de augustijner pater Cornelis de Kruyf de grote organisator en in Brabant was de grote animator pastoor Willem Hellemons uit Oudenbosch en ook de broeders van Saint Louis, vooral vader Vincentius en broeder Bernardinus moeten hier genoemd worden. De jonge vrijwilligers werden via Amsterdam, Oudenbosch naar Brussel vervoerd, waar ze werden ingeschreven in de legerlijsten. [Broeder Christoffor, leraar te Oudenbosch en oprichter van het Zeeavenmuseum heeft de geschiedenis van de Nederlandse Zeeaven beschreven in het boek "Het epos der drieduizend". In 1998 is ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het museum door drs. P. van Essen het boek "Voor Paus en Koning" gepubliceerd.)

Ze werden ook op hun plichten gewezen, zich vooral netjes te gedragen, anders konden ze naar huis worden teruggestuurd! Omdat ze alleen de Nederlandse taal konden spreken, kregen ze een zo geheten biechtspiegel mee, zodat ze ook onderweg in Frankrijk en Italië konden biechten.

Na de strenge keuring te Brussel gingen de vrijwilligers met de trein naar Parijs en vandaar naar Marseille, 28 uur achter elkaar in de trein. De volgende etappe was per boot naar Civitavecchio in Italië en dan per trein weer naar Rome, waar ze werden opgevangen in de Hollandse Sociëteit door pater Wilde. Dan ging het naar de kazerne, waar luitenant Adriaan Looijmans uit Oudenbosch ze leerde exerceren en met een geweer omgaan.

Er waren gedurende de reis steeds begeleiders aanwezig, om een oogje in het zeil te houden en om de eenvoudige jongens te helpen wegwijst te worden in de

nieuwe omgeving. De meeste jongens waren in Italië ook niet zo dol op de vele pasta's en misten de Hollandse patatten. Om nog niet te spreken van de taalproblemen!

LIJST DER ZONDEN

Om te biechten aan eenen vreemden.

Biechtvader.

Toont het getal aan met de vingeren.

1. weken sedert mijne laatste biecht.
2. Ik heb mijne penitentie niet volbracht. — Ik zal ze volbrengen.
3. Ik heb de mis verzuimd op zondag, door mijne schuld.
4. Ik ben verstrooid geweest in de Mis. Ik ben verstrooid geweest in het gebed.
5. Ik heb het morgen- en het avondgebed verzuimd.
6. Ik heb gevloekt met volle kennis.
Ik heb gevloekt in gramschap.
7. Ik heb den naam van God, — van Jesus, — van Maria ijdel uitgesproken.
8. Ik heb kwaad gesproken van de overheid.

9. Ik heb niet gehoorzaamd aan de overste.
10. Ik heb mijnen dienst slecht gedaan.
11. Ik heb kwaad gesproken van anderen.
12. Ik heb verwenschingen gezegd in gramschap.
13. Ik heb verwenschingen gezegd met volle kennis.
14. Ik heb slechte gedachten gehad, maar iiict toegestemd.
15. Ik heb iogestened aan slechte gepeizen.
16. Ik heb nalatig geweest in het verwerpen van slechte gedachten.
17. Ik heb gevaarlijke voorwerpen beschouwd.
18. Ik heb onbetamelijke woorden gesproken.
19. Ik heb gezondigd iiict mij zelven.
20. Ik heb gezondigd met eenen gezel.
21. Ik heb gezondigd met eenen getrouwde vrouw.
22. Ik heb gezondigd met eenen onge-trouwde vrouw.
23. Ik heb onmatig geweest in den drank, maar zonder mijn verstand te verliezen.

24. Ik heb volkomen dronken geweest.
25. Ik heb iets gestolen van waarde.
26. Ik heb iets gestolen van kleine waarde.
27. Ik heb restitutie gedaan.
28. Ik heb geene restitutie gedaan.
29. Ik heb leugens gezegd, maar zonder schade.
30. Ik heb gelogen tot nadeel van anderen.

Ik beschuldig mij ook van alle zonden die ik niet indachtig ben.
Ik beschuldig mij ook van de zonden van het voorgaande leven, in het bijzonder van de ongehoorzaamheid aan mijne ouders, van de zonden tegen de heilige zuiverheid.

PENITENTIE.

Onzen Vader. — Wees gegroet.
Roozenhoedje (vijftienjes).
De litanie van Onze Lieve Vrouw.
Akten van Geloof, Hoop en Liefde.

LISTA DEI PECCATI

per confessarsi in caso di necessità a un Sacerdote chi non capisce la lingua.

Il numero si indica colle dita.

1. Sono settimane dopo confessione.
2. Non ho fatto la penitenza. — La farò.
3. Non ho sentito Messa di obbligo per negligenza.
4. Sono stato distratto nella S^a Messa. Sono stato distratto nell'orazione.
5. Non ho fatto l'orazione la mattina — la sera.
6. Ho bestemmiato con piena avvertenza.
Ho bestemmiato in un momento di rabbia.
7. Ho nominato in vano il nome di Dio, — di Gesu, — di Maria.
8. Ho mormorato dei Superiori.

9. Non ho voluto ubbidire ai Superiori.
Ho mancato nel servizio.
10. Ho detto male del prossimo.
11. Ho detto delle imprecazioni per rabbia.
Ho detto imprecazioni coli avvertenza.
12. Ho avuto cattivi pensieri, ma non ho conosciuto.
13. Ho consentito ai cattivi pensieri.
14. Sono stato negligente in cacciare i cattivi pensieri.
15. Ho guardato oggetti pericolosi.
16. Ho detto parole indecenti.
17. Ho fatto peccato con me solo.
18. Ho fatto peccato con un compagno.
19. Ho fatto peccato con donna maritata.
20. Ho fatto peccato con donna non maritata.
21. Ho bevuto troppo, senza perdere l'uso della ragione.

22. Ho bevuto troppo, non capiva più niente.
23. Ho rubato cosa grave.
24. Ho rubato cosa leggiera.
25. Ho fatto la restituzione.
26. Non ho fatto restituzione, la farò.
27. Ho detto bugie senza danno.
28. Ho detto bugie con danno altrui.

Mi accuso di tutti peccati dei quali non mi ricordo.
Mi accuso dei peccati della vita passata, in particolari dell' inobbedienza ai parenti, dei peccati commessi contro la purità.

PENITENZA.

Pater. — Ave.
La corona (cinque poste).
Le Litanie della Madonna.
Gli atti di Fede, Speranza e Carità.

LISTE DES PÉCHÉS

pour se confesser a un Confesseur étranger.

Indiquez du doigt le nombre.

1. ... semaines depuis ma dernière confession.
2. Je n'ai pas fait ma pénitence; je la ferai.
3. J'ai manqué à la messe le dimanche, par ma faute.
4. J'ai été distrain pendant la messe. J'ai été distrain pendant la prière.
5. J'ai omis la prière, le matin et le soir.
6. J'ai juré en pleine connaissance.
J'ai juré dans un moment de colère.
7. J'ai prononcé en vain les noms de Dieu, — de Jésus, — de Marie.
8. J'ai dit du mal des supérieurs.

9. Je n'ai pas obéi aux supérieurs.
J'ai mal fait mon service.
10. J'ai dit du mal du prochain.
11. J'ai dit des malédictions par colère.
J'ai dit des malédictions en pleine connaissance.
12. J'ai eu des pensées mauvaises, mais je n'ai pas consenti.
13. J'ai consenti aux pensées mauvaises.
14. J'ai été négligent à rejeter les pensées mauvaises.
15. J'ai regardé des objets dangereux.
16. J'ai prononcé des paroles indécentes.
17. J'ai péché avec moi-même.
18. J'ai péché avec un camarade.
19. J'ai péché avec une femme mariée.
20. J'ai péché avec une femme non mariée.
21. J'ai bu immodérément, mais sans perdre l'usage de la raison.

22. J'ai été complètement ivre.
23. J'ai volé un objet de valeur.
24. J'ai volé un objet de peu de valeur.
25. J'ai fait restitution.
26. Je n'ai pas fait restitution; je la ferai.
27. J'ai dit des mensonges, mais sans dommage.
28. J'ai menti, avec dommage pour autrui.

Je m'accuse aussi de tous les péchés dont je ne me souviens pas.
Je m'accuse aussi des péchés de ma vie passée, spécialement de la désobéissance envers mes parents, des péchés contre la sainte pureté.

PÉNITENCE.

Notre Père. — Je vous salue, Marie.
Le Chapelet (cinq dizaines).
Les litanies de la Sainte Vierge.
Actes de Foi, d'Espérance et de Charité.

BE STRIJD DER ZOEAVEN

De jaren 1866 en 1870 zijn bepalend geweest voor de strijd der Zoeaven.

De stad Rome was met moerassen omgeven, wat zijn uitwerking niet miste. Ruim 170 zoeaven zijn gestorven aan de gevreesde ziektes als tyfus, malaria en cholera en dat zijn er meer dan in de veldslagen. Het stadje Albano was berucht door de cholera-epidemie in de jaren 1866 - 1867. Hier hebben veel Nederlandse Zoeaven hun leven gegeven om de inwoners bij te staan. Later werd de bekende medaille Bene Merenti [voor hem die zich verdienstelijk maakte) uitgereikt aan 20 Nederlandse Zoeaven, als dank voor hun hulp en steun in Albano.

De echte oorlog was in 1867 de strijd om Monte Libretti, een stadje tegen een steile rots gebouwd. Hier stonden 100 Zoeaven tegen 1000 Garribaldisten. De held hier was vooral Pieter de Jong uit Lutjebroek, die, zegt men, met zijn geweerkolf 14 vijanden in het zand liet bijten, voordat men hem met messteken kon uitschakelen.

De grootste overwinning behaalden de Nederlandse Zoeaven echter in de slag om Mentana in november 1867.

Een speciale zilveren kruis "Fidei et Virtuti" aan trouw en dapperheid, werd uitgereikt aan alle Zoeaven, die aan de slag hadden deelgenomen. In Nederland stonden de katholieke kranten er vol van en er werd geld ingezameld voor een speciaal vaandel.

De paus kreeg nog drie jaar respijt voor het doek definitief viel over zijn kerkelijke staat. Tussendoor had te Rome nog het eerste Vaticaanse Concilie plaats (1869 - 1870), waarin het dogma van de pauselijke onfeilbaarheid werd vastgelegd. In 1870 brak echter de Frans - Duitse oorlog uit en de Fransen verlieten Italië. Koning Victor Emanuel II zag zijn kans schoon en omsingelde op 18 september 1870 Rome. De Zoeaven boden nog weerstand, maar de paus zag in, dat hij geen schijn van kans meer had en het alleen maar veel mensenlevens zou kosten. De Zoeaven moesten volgens afspraak hun wapens inleveren en de stad onmiddellijk verlaten. Ze mochten nog wel afscheid nemen van paus Pius IX en kregen zijn laatste zegen. Hiermee was, sneller dan verwacht een einde gekomen aan de strijd van het korps der Pauselijke Zoeaven.

DE GESCHIEDENIS VAN DE NEDERLANDSE EX-ZOEAVEN NA 1870

Na terugkeer konden de meeste zoeaven maar moeilijk wennen aan het gewone leven en zij werden niet overal met open armen ontvangen. Dit bleek des te meer, daar ze door dienstneming in vreemde krijgsdienst [zonder toestemming vooraf) het Nederlandse Staatsburgerschap hadden verloren. Sommigen hadden dat vooraf wel geregeld en bleven Nederlander. Sommigen vertrokken weer en namen elders dienst in een leger, o.a. bij de Carlisten in Spanje. De Zoeaven bleven elkaar echter opzoeken en er ontstonden op veel plaatsen de broederschappen van oud-zoeaven. Ze hadden koren, toneelvereni-

gingen en schutterijen. In 1892 werd besloten alle verenigingen te laten samensmelten en in 1894 ontstond de Algemene Nederlandse Zoeavenbond. Ze organiseerde feestelijke samenkomsten en demonstraties en richtte een ondersteuningsfonds op voor minvermogende oud-strijdmakkers. In 1940, bij het eeuwfeest van St. Louis kwamen alle toen nog levende Zoeaven naar Oudenbosch. Daaraan herinnert het Zoeavenbeeld voor de basiliek aldaar. Op 27 september 1946 stierf op 95-jarige leeftijd de laatste Nederlandse Zoeaaf, Petrus Verbeek, uit Rosmalen.

DE GASTELSE ZOEAAF, ADRIAAN DE GRAAF (1846-1930)

Naast de tientallen Zoeaven, die uit Oudenbosch en omgeving kwamen, kom je er maar een tegen, die geboortig was uit Oud Gastel en wel Adriaan de Graaf. Er was ook nog een zoeaaf uit Oude Haske in Friesland en men dacht lang, dat die ook uit Oud Gastel kwam, maar dat was een naamsverwarring! Adriaan de Graaf is geboren op 5 oktober 1848 te Oud Gastel, als zoon van Cornelis de Graaf (1799 - 1856) en Jeanne van Nispen (1810 - 1854). Hij was van beroep landbouwer. Hij werd op 6 mei 1867 Zoeaaf met legernummer 1903 en nam deel aan de slag van Mentana, waar hij het Mentana kruis voor kreeg. Hij werd ontslagen op 14 mei 1869. De Zoeaven dienden in principe voor twee jaar.

Wanneer en waarom hij met zijn familie uit Oud Gastel vertrok is onbekend. Uit archiefonderzoek is gebleken, dat het grote gezin van 11 kinderen, waaruit hij werd geboren, vroeg beide ouders verloren heeft. Zijn vader Cornelis de Graaf stierf op 57 jarige leeftijd op 3 november 1856, terwijl zijn moeder op 44 jarige leeftijd reeds eerder op 19 november 1854 was gestorven. De kinderen zijn bij ooms en tantes grootgebracht en verspreid geraakt door heel West Brabant. We komen Adriaan de Graaf tegen in 1861 als dienstknecht bij landbouwer Theunissen - Martelmans in wijk G, nummer 9 in Oud Gastel. In januari 1865 is Adriaan naar Dinteloord vertrokken, waarschijnlijk naar zijn oom Martien de Graaf. Brieven of andere zaken zijn van hem niet bewaard gebleven. Waarschijnlijk heeft hij zich uit Dinteloord als Zoeaaf aangemeld. Toen hij terugkwam uit Rome is hij, met behulp van zoeavenvrienden uit Maastricht, aldaar bij de aardewerkfabriek "De Ceramique" gaan werken, als opzichter bij de ovens. De sociale en hygienische toestanden waren daar slecht te noemen en vele mensen kregen in de aardewerkfabrieken last van silicone- of stoflongen. Dit werk heeft Adriaan 43 jaar volgehouden, wat er van getuigt, dat hij een sterke gezonde kerel moet zijn geweest. Op zijn doodsprentje staat te lezen: "dat hij op 1 juli 1930 is gestorven, 84 jaar oud en dat is heengegaan een bij uitstek trouwe dienaar, die in de dagen zijner jeugdige kracht zijn bloed en leven veil had ter verdediging der H. Rechten van Paus en Kerk en te Mentana en andere plaatsen in de omgeving der H. Stad met vele jonge Hollandse makkers mede streed tegen haar overweldigers."

ÉTATS VONTIFIKAUX.

N^o d'ordre *1300*

DIVISION MILITAIRE

4080

PLACE de

Départ de

Bataillon des Zouaves.

FEUILLE D'ENRÔLEMENT

de

pour deux ans.

Aujourd'hui le *6 Mai* mil huit cent *Lixante Sept* le nommé
Wriem De Graaf fils de *Carnetio*
 et de *Jeanne Van Mispren* né à *Quid Gastel*
 le *9 Octobre 1846* ayant eu en dernier lieu son domicile à *Quid Gastel*
 province de *Nord - Brabant* condition *Cultivateur*

A été admis au service de SA SAINTETÉ comme simple soldat dans le bataillon des Zouaves.
 s'obligeant à servir fidèlement pendant deux années et à prêter le serment prescrit dans les mains
 de l'autorité compétente, présentant d cet effet les documents ci-après désignés, lesquels ayant été
 trouvés en règle et conformes aux prescriptions du règlement pour les recrues, nous soussignés
 nous l'avons admis provisoirement au nom du Souverain et nous avons promis, au nom du même
 Souverain, air susdit qu'il jouira de tous les avantages de solde,
 masse, habillement, suppléments, récompenses, et de tout ce qui est fixé par la loi du 7 janvier 1852,
 et que passé le temps de *années*, pour lesquelles il a pris service, il pourra (en cas qu'il
 tie lui plût pas de continuer à servir) demander son congé, qici lui sera accordé conformément
 aux règlements en vigueur.

Le nommé *Wriem De Graaf* déclare n'avoir jamais été jusqu'ici
 rayé oir expulsé de quelque corps d'armée que ce soit, connaissant la peine qui attend celui qui,
 expulsé d'un corps, s'enrôle de nouveau, et qu'il se soumet, en outre, sans exception, au code et aux
 lois militaires, ainsi qu'aux méthodes et à la discipline qui sont ou seront en usage dans le bataillon,
 également sans exception.

DOCUMENTS

Certificat de Naissance
Extrait de Baptême
Certificat de Domicile
et religieux

a déclaré ne pas savoir écrire

Nawoord

Na enig speurwerk ontdekte ik, dat er nu nog nakomelingen van de zoeaaf Adriaan de Graaf, in Maastricht woonachtig zijn.

Mevrouw de Graaf, weduwe van ene Adriaan de Graaf, naamgenoot en nakomeling van de zoeaaf Adriaan de Graaf wist zich nog vaag enige zaken uit de familie te herinneren. Zij stuurde nog enkele krantenknipsels, die door haar man bewaard waren gebleven. Deze man was technisch ambtenaar openbare werken geweest bij de gemeente Maastricht Zij hadden eveneens een zoon Adriaan.

Het betrof knipsels van een artikel uit de Limburgse Koerier uit 1977, geschreven door de journalist Fons van Hees. Deze knipsels heeft zij als geschenk gegeven aan het Zouavenmuseum te Oudenbosch.

Verder had zij jammer genoeg geen erfstukken meer van hem in haar bezit.

F. van Merrienboer.

Bronnen:

- Mevrouw M.S.A. de Graaf te Maastricht.
- Het Zouavenmuseum te Oudenbosch.
- Het Streekarchief Nassau Brabant te Zevenbergen.

Tal van Maastrichtenaren hadden zouaaf in familie

In het midden zouaaf Jan Dandeling

A. de Graaf.

MAASTRICHT - De beide artikelen over zouaven in dit blad blijken nogal wat herinneringen te hebben losgeslagen bij Maastrichtenaren die onder hun voorvaders zo'n pauselijke soldaat gehad hebben. Mevrouw Frissen uit het Bosserveld belde op voor de mededeling dat haar grootvader, die Fooy heette en in de Ridderstraat gewoond had, nog zouaaf was geweest, maar zij bezat geen enkel stoffelijk aandenken.

Over meer documentatie bleek de heer Andriaan de Graaf te beschikken, tot aan

zijn pensionering assistent technisch ambtenaar bij Openbare Werken. Hij haalde een foto uit de lijst die hierbij wordt afgedrukt en waarop men een groep oud-zouaven ziet afgebeeld. Daarvan is de meest linkse van de drie geüniformeerden zijn grootvader, eveneens een Adriaan de Graaf.

Adnaan de Graaf

Uit een bewaard gebleven doodsprentje en een knipsel uit de Limburger Koerier, zoals deze krant toen heette, aangevuld met herinneringen

van onze zegsman, putten wij volgende levensbijzonderheden over deze cud-strijder. Hij werd geboren in 1846 in Oud-Gastel en emigreerde om onbekende redenen naar Maastricht, van waar hij als jonge man dienst nam bij het pauselijke leger. Daar uit teruggekeerd was hij minder dan 43 jaar onafgebroken werkzaam op de Céramique en wel als oplichter bij de ovens. Hij moet wel een krachtige persoonlijkheid geweest zijn, in aanmerking genomen dat de sociale en hygiënische toestanden op de aardwerkkabrijken in zijn

Lid van de van rookleug waren.

Met name de silicose of stoflongen, in Maastricht meer hekend als „pottennenekes-krengde“, was oorzaak, dat de gemiddelde leeftijd van de „arbeiders in de salencerie-bedrijven“, zoals ze in de Vastenbrief genoemd werden, korter bij de 40 dan bij de 50 lag.

Trouwen dienaar

Adriaan echter werd 84 en bij het krantenknipsel zien wij hem afgebeeld als een krasse oude heer, die olijk de wereld in kijkt. Hij is daarop in het zwart gekleed met puntboord en zwarte strik en draagt op de borst twee zouaven-ondenscheidingen, waaronder het kruis van hientana. Op zijn doodsprentje staat te lezen dat hij stierf op 1 juli 1930 en begraven werd in tegenwoordigheid van meerdere zouaven-zonen. Verder dat is heengegaan... een bij uitstek trouwen dienaar, die in de dagen zijner jeugdige kracht zijn bloedenlevenveel had ter verdediging der H. Rechten van Paus en Kerk en te Mentana en andere plaatsen in de omgeving der H. Stad met vele jonge Hollandsche makkers mede streed tegen haar overweldigers...

Boeren en burgers

De groepsfoto, die hierbij gaat, gemaakt bij gelegenheid van een samenkomst van oud-strijders loont ons op de voorgrond een drietal in uniform, waarop zouaaf De Graaf overkomt als een gezette man van middelbare leeftijd, waarbij de brede rode ceintuur zijn aankomend buikje enigszins camoufleert.

Achter hem een rij oud-zouaven, deftig in het zwart

aan eveneens die op het eerste plan, minstens een ordeteken dragen. Daarachter een rij blootshoofds, zonder onderscheiding van rang en stand, zoals dat wel wordt uitgedrukt, hetgeen overeenkomt met een opmerking uit het „Gedenboek der Pauselijke Zouaven“ uit 1892 van de hand van de Maastrichtenaar A. Nuyens, oud-onderofficier bij het zouavenleger: „... De Hollandsche en Belgische zouaven waren grotendeels jongelingen uit de boeren- en burgerstand.

Bij de Fransen was veel adel, maar overigens waren deze landjonkers uit Normandië en de Vendée rijker aan perkamenten dan aan contanten...

Waar?

Adriaan de Graaf jr., die de originele foto zoals te begrijpen valt als een kostbaar aandenken bewaart, kon ons niet vertellen, waar en wanneer deze gemaakt is. Het moet op een station geweest zijn. Mogelijk Oudenbosch in Brabant, dat indertijd met Amsterdam en Maastricht een van de drie uitzendposten naar Homegeweestisen waar de oud-gediendennaderhand op gezette tijden weer bijeenkwamen.

De smeedijzeren versiering van de overkapping en de beide gasbekkens aan de pijlaar wijzen op de eeuwwende of de eerste jaren van deze eeuw.

Mogelijk kan een lezer enig uitsluitsel geven en herkent hij wellicht een oud-sirijder bij het geportretteerde gezelschap.

Fons van Hees

Naschrift redactie:
Zou het niet het Casino Slagvante zijn geweest? Fred N. 1. m7

UIT HET DAGBOEK VAN EEN OUD INDIE-GANGER. Slot.

Dit is het vervolg van het dagboek van J.W. Wagemakers [broeder Servaas], dat hij heeft bijgehouden, toen hij in het voormalig Nederlands Indie verbleef, vanwege de politionele acties aldaar in de jaren 1947 - 1950.

Zie ook de vorige jaarboeken. F. v. M.

Woensdag 1 maart 1950

Na het ontbijt werden we met wagens naar de H. Hartkerk in Malang gebracht, waar een Heilige Mis werd opgedragen en onze drie vrienden werden herdacht, die in Indonesie zijn gesneuveld. Deze dienst werd door bijna alle jongens van ons onderdeel bezocht. Terug in het S.O.B.M. volgde een kleding-inspectie door onze foerier Schildkamp. Bijna iedereen had wel iets vermist op te geven. Zelf was ik een koppel, een onderbroek en een metalen leeuwtje kwijt en vergeleken bij anderen was dit heel weinig. Na deze inspectie werden formulieren uitgereikt, waarin de inhoud van onze kist moest worden opgegeven in verband met invoerrechten aan de grens. Ik heb ingevuld: 5 kg koffie, 1 kg. thee, 4 kg. rijst, enig houtsnijwerk, 1 kg. specerijen, boeken, 100 sigaren en lijfgoederen, maar deze opgave klopte van geen kanten met de werkelijkheid!

Zaterdag 4 maart 1950

Het ochtendreveil begon om half zeven. Het daarna inpakken van onze koffers was het begin van onze reis met de "Plancius" van Soerabaja naar Batavia. Maar eerst werden we met wagens van de 31ste A.A.T. uit Singosari naar het Soekoenhospitaal gebracht om daar tussen 11.00 en 15.00 uur afscheid te nemen van vrienden en bekenden. Ook onze baboes hadden het zwaar en lieten hun tranen de vrije loop. Sommigen wilden zelfs ontslag nemen. Niet alleen voor hen, maar ook voor ons viel het niet mee dit alles achter te moeten laten, waar we lief en leed met elkaar hadden gedeeld. In de kantine kregen we ons galgenmaal, bestaande uit nasi goreng en pap, nadat we enkele ogenblikken stilte in acht hadden genomen. Na het dankgebed werd onze ex-commandant Bakema door luitenant van Vliet namens de hele 34ste Hupva bedankt voor hetgeen hij de laatste maanden voor ons had gedaan. Hierna sprak Bakema loffelijke woorden over het werk en de opbouw van Soekoen als Militair Hospitaal in het district Malang. Wij moesten buiten aantreden bij onze bagage en hier stond dominee Torenbeek, die ons allemaal persoonlijk de hand kwam drukken en ons een goede reis toewenste. De wagens hadden intussen allemaal nummers gekregen en voor mij was alfabetisch op naam een plaats gereserveerd in wagen 6. Onder veel gezwaai en geroep van verpleegsters en verplegers van het hospitaal, maar ook van onze kant, werd de reis aanvaard.

Rond 12.00 uur reden we dan door de straten van Malang en ook hier stonden zo nu en dan mensen, die zwaaiden en ons iets toeriepen. De colonne had onderweg nog al last van tamelijk veel wind, omdat er ook snel werd gereden. We werden gevolgd door enkele wagens met bekenden van het hospitaal, die ons uit wilden zwaaien in de havenstad. In Soerabaja aangekomen, reden we eerst naar het ereveld Kembang Koening om afscheid te nemen van onze gesneuvelde en hier ter aarde bestelde vrienden Wim Hartendorp, Willy Vermeulen en Kees Wilderbeek. Op de drie graven werden kransen gelegd en bij ieder graf werd stilte in acht genomen voor een gebed en persoonlijk afscheid. Het was muisstil en binnen in je was een niet te beschrijven gevoel. Na deze plechtigheid marcheerden we terug naar onze wagens en reden naar de haven van Soerabaja, "Perak". Boven de loodsen uit zagen we reeds de toppen van de masten en het bovenste gedeelte van de "Plancius". Om 15.00 uur verlieten we onze wagens en kletsten nog wat met diegenen, die met ons mee gekomen waren om afscheid te nemen. Ook was in deze haven de "Tasman" te zien. We werden gelaafd met een heerlijk bekertje limonade, dat best smaakte in deze hitte. Ook ontvingen we een pakje Escort sigaretten als afscheid van Oost Java. Het was druk op de kade met veel gemotoriseerde wagentjes die spullen vervoerden van en naar de schepen, die hier aangemeerd lagen. Dan werd het tijd om onze bagage aan boord te brengen en zonder dat daar enige controle op was, lukte dat wel. In het ons toegewezen ruim konden we daarna ons tamping opzetten voor de komende nacht. Door de vloer heen konden we zien, dat onder ons allerlei goederen lagen, waaronder gedroogde vis en bamboe. Boven ons waren inlanders met kinderen enz. Dit is het beeld van onze ligging op de "Plancius" op weg naar Batavia. Hoe de plaats eruit zag, waar onze officieren lagen, weet ik niet en zal dat ook nooit te weten komen. In elk geval ging ik er van uit dat, ondanks die stank van de gedroogde vis en vele ander geurtjes, het tot Batavia nog wel uit te houden zou zijn. Deze "Plancius" was een schuit van de K.P.M. (Kon. Petroleum Maatschappij) en voer tussen de eilanden van de archipel. Nadat we de zaak in het ruim een beetje hadden ingericht, gingen we nog even aan dek. De verpleegster, doktoren en militairen van het 42ste Hupva die ons wegbrachten, mochten ook nog aan boord, totdat de tijd van vertrek was aangebroken. Met stevige handdrukken en de beste wensen voor een goede reis en toekomst werd er van elkaar afscheid genomen. Voor dit moment werd er nog weinig over het naar huis gaan gesproken. Je kon je het nog niet goed indenken, maar nu begon het toch langzamerhand tot je door te dringen. Op de kade marcheerde een pijperskorps dat met vrolijke muziek de stemming erin bracht. Toen werden de loopplank ingetrokken en de kabels losgemaakt. Onder het spelen van het Wilhelmus dreven we langzaam maar zeker van de kade af, terwijl door ons serpentine werden gegooid, die als slingers over de achterblijvers dwarrelden. Onder veel gejoel en geschreeuw, dat bleef duren, zolang we elkaar konden zien, vertrokken we van Oost Java. Dit afscheid viel niet mee.

Het was toch en stuk land, waar je gedurende bijna drie jaar lief en leed met elkaar had gedeeld in een prachtige natuur en dit moest je nu achterlaten. Maar toch, als je diep nadacht, was dit de beste oplossing. Teruggaan naar Nederland, vooral nu het er zo'n rotzooi is en dit alleen maar erger zou worden. Om 17.30 uur zijn we al een heel stuk van Soerabaja af en werd het tijd om te gaan douchen. Het was lekker fris zoet water en je knapte er heerlijk van op, na al het zweten van deze dag. 's Avonds hebben we aan dek met een groepje muziek gemaakt en liedjes gezongen, maar de echte stemming was er toch niet onder de jongens.

Zondag 5 maart 1950

Om halfzeven stond iedereen op en ik had goed geslapen op m'n tampatje. Na ons gewassen te hebben gingen we aan dek en zagen in de verte al Semarang liggen, waar we naar toe koersten. Om 8.00 uur gingen we voor anker, maar lagen wel een heel eind van de stad af. Al spoedig kwamen er een paar motorbootjes aan met zowel Nederlandse als Republikeinse politie voor controle en toezicht. Diverse mensen gingen van boord en zij werden met bootjes aan land gebracht of naar een naast ons liggende boot. Omdat in Semarang werd gestaakt waardoor alles wat langer duurde voeren we pas om elf uur verder richting Batavia. Al spoedig waren we weer in volle zee en in dit geval de Java Zee. 's Middags zagen we voor het eerst vliegende vissen en ook dolfijnen. Omstreeks 21.00 uur passeerden ons twee boten richting Soerabaja bij mooi weer en kalme zee. Het schijnsel van de maan weerkaatste op het wateroppervlak en dit gaf een prachtig gezicht.

Maandag 6 maart 1950

's Morgens om zes uur stonden we al in het donker op het dek van de Plancius te staren naar enkele lichtpuntjes in de verte, zijnde de haven van Priok. Onze boot had vaart geminderd en voer in een rustig tempo richting deze lichtjes. Om 6.30 uur waren we ze al dicht genaderd en meerdere schepen lagen hier te wachten op toestemming om binnen te mogen varen. Onder hen ook de Tasman, die ons waarschijnlijk's nachts was gepasseerd. Om 7.00 uur voeren we tussen twee boten de haven binnen richting de kade, waar afgemeerd zou worden. De trossen werden uitgeworpen en spoedig lagen we aan wal. Onze bagage stond al netjes op rij aan dek klaar en groepsgewijze gingen we van boord, blij al die vieze luchtjes aan boord te kunnen achterlaten. Op de kade stonden tal van Indonesische kruiers klaar om onze bagage naar een loods te brengen. Naast deze loodsen stonden zes wagens klaar en na te zijn ingestapt reden we weg naar onze nieuwe ligplaats. Wat hier opviel was de verkeerschaos. Iedereen had haast en er werd dan ook zeer hard gereden. Ook in Batavia zelf was er druk verkeer en als er een gaatje viel, moest je dan ook direct je wagen er in zetten, anders was je te laat en moest je wachten. Vergeleken met Soerabaja leek me deze stad dan ook niet erg aantrekkelijk.

We zagen nog wel de torens van de kathedraal, die vermoedelijk van ijzer waren en dan ook nog van elkaar verschilden. Na zo'n 20 km kwamen we aan in het "Makassarkamp" of ook wel het 1ste kamp genoemd, dat zich bevond in de gemeente Meester Cornelis. De bagage werd uitgeladen en twee aan twee werden kamertjes toegewezen. Vestering en ik kregen kamer G15 toegewezen. De barakken, opgebouwd van palen en bamboevlechtwerk, waren niet veel bijzonders, maar als je in je kamer was, viel het toch nog wel mee. Alleen met regen, zal het rond deze barakken wel een modderpoel worden, want niets was verhard. Iedereen, wiens naam begon met een van de laatste letters van het alfabet, lag in deze wijk C. Recht tegenover ons lagen KNIL-militairen met hun gezinnen te wachten, om ook naar Nederland te worden gebracht. Tampatjes hadden we niet nodig, want elke kamer was voorzien van twee bedden. Gelijk met ons, was ook de 35ste Hupva aangekomen vanuit Sumatra en al spoedig heb ik contact gezocht met J. Christianen met wie ik in Utrecht al regelmatig omging. Voor de rest van de dag waren we geconsigneerd en konden dus de stad niet in. Wel kregen we alvast geheel gratis een "tramboekje" wat gebruikt kon worden, als we Batavia gingen bezichtigen.

Dinsdag 7 maart 1950

Vandaag werd bekend gemaakt, dat we niet met de "Fairsea" maar op 13 maart met de "Goya", een Noorse boot, naar Nederland zouden varen. Dit werd voor kennisgeving aangenomen, in afwachting van wat er t.z.t. werkelijk zou gaan gebeuren. Om 8.30 uur zijn we de stad en het drukke verkeer ingegaan. Op de Pasar Baroe was van alles te koop, maar het was wel duurder dan in Oost Java. Flink bezweet waren we om 11.00 uur terug in kamp "Makassar" en zo het er nu naar uitziet, zal ik niet veel meer in Batavia komen. Het ontzettend goede eten hier kon worden genuttigd in een aparte eetzaal en zelfs het bestek werd ons ter beschikking gesteld, wat voor ons ook weer gemakkelijk was.

Woensdag 8 maart 1950

Na het ontbijt moest iedereen een deken, drie jasjes, een broek en een stel ondergoed inleveren, om na een paar dagen een nieuw stel in ontvangst te kunnen nemen. Ook ons zo vertrouwde tampatje, waarop zo vele nachten waren doorgebracht, moest worden ingeleverd, en hiermee waren we wel een stukje bagage kwijt, dat het lastigst was om mee te sjouwen. Om 9.00 uur werden we naar de Berenlaan gebracht voor het in ontvangst nemen van een Europees Uniform en ondergoed. Hier moesten we in de rij gaan staan en gingen een voor een het kledingmagazijn binnen. De kleermaker nam de maat en daarna kon je in een bepaald vak, behorende bij die maat een tamelijk oud uniform uitzoeken. Als je dat gevonden had, moest je met dit pak kleren op zoek naar een passende overjas en niet te geloven, hoe zwaar dit allemaal was, vergeleken met de kleren, waarin je de laatste jaren had rondgelopen.

Aan het eind van dit kledingmagazijn zat een foerier, die alles noteerde wat je meenam en je een handtekening voor ontvangst liet zetten. Hierna reden we terug naar ons kamp om daar voorlopig alles maar op te bergen.

Vrijdag 10 maart 1950

's Middags werden van ons 15 man ingedeeld om straks bij de thuisreis dienst te doen als scheepspolitie en kregen daarvoor een witte helm uitgereikt met daarop de letters S.P.

Zaterdag 11 maart 1950

Om 14.00 uur werd aan ieder van ons 6 gulden ter hand gesteld, zijnde de verdeling van de Welfarekas. Omdat we de laatste maanden nog al het een en ander hadden gekocht, konden we dit extraatje bijzonder goed gebruiken. Dit gold ook voor Vestering en mij, want ook de baboe, die hier voor ons waste, moest nog worden betaald. Van hetgeen dat over was konden we 's avonds in de kantine de bloemetjes buiten zetten. Al het Indonesische geld moest worden opgemaakt, omdat we dit na ons vertrek toch niet meer konden gebruiken.

Zondag 12 maart 1950

Om 7.00 uur moesten we onze klamboe inleveren en om 8.00 uur gingen we naar de kantine, waar de H. Mis werd opgedragen. Na de dienst wenste de aalmoezenier ons een prettige reis en een goede toekomst in Nederland. Terug op de kamer werd het tijd, om onze bagage in te pakken. Onze "S.P." werd 's morgens als eerste naar de boot gebracht. Het werd dus toch de "Goya", die ons naar huis zou brengen en zij vertrokken eerder om het een en ander te regelen. De rest stond om 17.30 uur met handbagage klaar om met 10 wagens te worden weggebracht. Onderweg kregen we veel regen, werden kletsnat en hadden het behoorlijk koud. In de haven aangekomen, moesten we in de regen nog een uur wachten, voor we werden ingescheept. Eerst moesten we langs verschillende officieren van het Nederlandse leger, maar ook een kapitein van de Republiek (R.I.S.), die onze inschepingformulieren controleerden en afstempelden. Voor we de boot opgingen ontving iedereen een eet- en cadikaart. Op deze kaarten stond vermeld, in welk ruim je kwam te liggen, hetgeen door de gereedstaande S.P.'s werd aangewezen. We moesten twee trappen afdalen en kwamen in de neus van de "Goya" terecht in ruim G7. Het zag er daar allemaal prima uit en we sliepen op bedden met matras, lakens en deken. Wat een weelde om zo te kunnen slapen, zeker als dit op deze manier de laatste drie jaar niet meer voorgekomen was. Ieder bed had een eigen nummer, dat van mij had nr. 243. We lagen niet met zijn allen bij elkaar in hetzelfde ruim. Door een vergissing waren er ook in ruim D terecht gekomen en lagen er bij ons weer jongens van de 35ste Hupva. Bij het aan boord gaan kregen we van de Rotterdamse Lloyd een koelie toegewezen, om een gedeelte van onze bagage aan boord te brengen, en daar hadden we veel profijt van. De

naam "Goya" is die van een Spaans schilder uit Fuendetodos, geboren op 30 maart 1747. Deze boot had echter niet altijd deze naam gedragen. Het was vroeger een Duits schip van de Duitsland - Afrikalijn, en het voer toen onder de naam "Kamerun". Het werd in 1938 als vrachtschip gebouwd en tijdens Wereldoorlog 2, werd het omgebouwd tot werkschip voor de Duitse onderzeeërs. Na de oorlog kwam het bij wijze van herstelbetaling in Noors bezit en werd overgedragen aan de Noorse rederij J. Ludwig - Nowinckels. In 1949 werd het omgebouwd voor vervoer van emigranten. De afmetingen van het m.s. "Goya" waren: lengte 126.50 m, breedte 17,80 m. en diepte 8, 05 m. Tonnage was 6996 bruto registerton. De gemiddelde snelheid is normaal 14 mijl. Het aantal militairen op deze reis bedroeg 898 man, het scheepspersoneel bestond uit 80 man. Vermoedelijk zou de snelheid na Port-Said worden verhoogd naar 16 mijl. De voertaal, die door de bemanning werd gesproken, was Engels en zij waren van Noorse en Italiaans nationaliteit."

's Avonds werden de uurwerken 60 minuten achteruit gezet, dit was de scheepstijd. De hele verdere avond werden er nog troepen ingescheept. Het eten aan boord vond plaats in aparte zalen en was zeer goed. Het water, dat wij aan boord konden gebruiken, was zoet en gelukkig niet zout, zoals aan boord van de heenreis met de "Volendam".

Maandag 13 maart 1950

's Morgens om 8 uur kregen we bezoek aan boord van generaal Simons van de Militaire Geneeskundige Dienst(M.G.D.) Om halfnegen werden de trossen losgegooid en voeren we langzaam de haven van Priok uit. In de verte zagen we de "Grote Beer" liggen, die 's morgens was binnen gevaren. Al spoedig lieten we de haven achter ons en gingen we volle kracht richting Nederland. Het begin was er, maar toch drong het nog niet goed tot je door, dat je nu huiswaarts ging. Om 18.00 uur voeren we door de straat Soenda tussen Java en Sumatra. Het was kalm weer en de golfjes kabbelden rustig tegen de romp van de "Goya". In de loop van de avond lieten we straat Soenda achter ons en voeren de Stille Oceaan op. De "Goya" was niet een van de breedste en ondanks het toch rustige weer viel enige deining te bespeuren. De hele dag was er nog land te zien en 's middags om 13.00 uur hadden we al 54 mijl afgelegd. De klokken moesten weer 27 minuten worden teruggezet en om 19.00 uur kregen we de eerste film aan dek. Tijdens de reis zouden er nog verschillende getoond worden.

Dinsdag 14 maart 1950

Vroeg in de morgen was er in de verte nog wat land te zien, maar na 8.00 uur zagen we niets dan water om ons heen. Dit zou de komende dagen nog wel zo blijven, want we staken de Indische Oceaan over richting Aden. Door de Rotterdamse Lloyd was ons boordgeld ter waarde van f 30,- verstrekt en daarvan konden wij in de kantine verschillende artikelen kopen. Bij het eten

halen moesten we nog al lang in de rij staan voor we aan tafel konden gaan. We maakten gebruik van het bestek aan boord, dat werd afgewassen door militairen, die keukendienst hadden. Ook het ons verstrekte rokertje was van een andere kwaliteit dan het Indonesische strootje. We kregen gisteren nl. 500 Triumph-sigaretten, maar voor de smaak rookte ik eerst mijn "Kansas" op, voordat ik aan de betere soort begon. Om 16.00 uur werd het sein gegeven voor de sloepenrol, met 6 korte en een lange stoot op de scheepsfluit. Met onze reddingsvesten aan hebben we voor deze oefening ongeveer een kwartier op de ons toegewezen plek gestaan, hopen de dit niet in hete zon echt te moeten meemaken. Om 19.00 uur werd in de eetzaal een avondsluiting gehouden voor protestanten en katholieken. Ook deze dag werden de uurwerken weer 27 minuten teruggezet en om 13.00 uur waren we 406 mijl korter bij Nederland gekomen.

Woensdag 15 maart 1950

In de kantine was veel te koop. Vandaag stond er een lange rij militairen geduldig te wachten om 5 tinnnetjes Engelse sigaretten van het merk "Capsten" in te slaan, maar de voorraad bleek niet groot genoeg om iedereen ervan te kunnen voorzien. Het weer bleef gunstig, met zo nu en dan een beetje regen en een kalme zee. Iedere avond was er film en gezien het grote aantal mensen, dat de film wilde bezoeken en de beperkte beschikbare ruimte, werden we in twee groepen verdeeld, zodat iedereen het kon zien. Ter overbrugging van het tijdsverschil met Europa werd de klok vandaag 24 minuten achteruit gezet. De tot vandaag 13.00 uur afgelegde afstand bedroeg 756 mijl van Tandjung Priok.

Donderdag 16 maart 1950

De evenaar werd vandaag gepasseerd. Bij het middageten werden twee appels verstrekt en dat smaakte bijzonder goed na er zo lange tijd van verstoken te zijn geweest. Weer gingen de wijzers van de klok 24 minuten terug en was het verschil met Tandjung Priok opgelopen tot 1106 mijl.

Vrijdag 17 maart 1950

Omdat er was geconstateerd, dat men soms de W.C.'s na gebruik smerig achterliet, werd als straf daarvoor een wacht ingesteld om controle uit te oefenen. Iedereen aan boord werd daarvoor ingeschakeld en vandaag was de beurt aan Jac, Jansen en mijn persoontje. Om 14.00 uur vond er gezondheidsinspectie plaats. De avonden op zee waren schitterend. Als je over de reling keek zag je net als sterren aan de hemel tintelend vonkjes op het water, het zgn. "lichten" van de zee door microscopische diertjes. Op het publicatiebord hing vandaag een telegram van dr. Van Keep die ons een fijne reis toewenste evenals een goede toekomst in het vaderland. Elke drie dagen verscheen er een scheepscourant die ons op de hoogte hield van alle nieuwtjes aan boord

enz... Door de mensen van het 34ste werd vandaag 10 cent p.p. geofferd om straks in de Rode Zee een telegram naar Nederland te zenden, dat dan via de radio door heel Nederland zou worden uitgezonden. In de tijd gingen we vandaag 25 minuten achteruit, maar vooruit ging de Goya en die bracht ons 1458 km korter bij huis.

Zaterdag 18 maart 1950

Al heel vroeg, rond 4.00 uur verlieten we de Indische Oceaan en voeren de Arabische Zee in, langs het eiland Ceylon, waarvan we helaas niets konden zien. Ook werd bekend gemaakt, dat we minder zoet water moesten gebruiken, het verbruik werd teruggebracht van 90 naar 65 ton per dag en hiervoor was het nodig de kranen tussen 13.00 en 18.00 uur af te sluiten. De uurwerken werden 24 minuten teruggezet en het aantal afgelegde zeemijlen werd afgesloten op 1825 mijl van Tandjung Priok.

Zondag 19 maart 1950

Vanmorgen om acht uur zagen we een klein vissersbootje worstelen in de golven en dat was voor ons een teken, dat we niet ver van land af waren, zonder het overigens te kunnen zien. Om 9.00 uur werd er aan dek een H. Mis gehouden voor de 360 katholieken aan boord. De dag werd 25 minuten verlengd en de afgelegde afstand uitgebreid naar 2208 mijl.

Maandag 20 maart 1950

Na vele dagen water en nog eens water, was het vandaag een verademing te zien, dat twee boten ons passeerden. Een welkome afwisseling in het toch wel wat saaie leven aan boord met het allen maar teruggaan in de tijd met weer 24 minuten en het verlangend uitzien naar het einde van de reis, waarvan we nu 2582 mijl hadden afgelegd.

Dinsdag 21 maart 1950

Vandaag passeerden ons op weg naar Aden een paar tankers. Het zou echter nog wel een paar dagen duren voor we daar aankwamen. Een en ander was duidelijk te zien op een aan de wand aangebrachte landkaart, waarop elke dag werd aangetekend, waar we ons bevonden. Dit was de plaats, die door vele militairen dagelijks werd bezocht. Door de verveling werd er elke dag meer gekaart en gevuist (handje raden] dan gewoonlijk, om maar niet steeds naar dat water te moeten kijken. Zo was het voor ons al aardig om te zien hoe onze boot en een die voorbij voer naar elkaar seinden. Het dagelijks karwei, het terugzetten van onze horloges, vandaag met 27 minuten, gaf ook weer wat werk, evenals het bestuderen van de kaart en het noteren van de afstand, die inmiddels al 2955 mijl bedroeg.

De vette hap

Hier volgen enige getallen van de proviandvoorraad van de "Goya" en dat was niet zo'n klein beetje!

Vlees [rund-, varkens-, schapen- enz]	13.200 kg.
Groenten [peentjes, uien bieten erwten enz.)	13.950 kg.
Spinazie	500 blikken.
De groenten zijn berekend naar de reis Batavia - Port Said. Daar zullen verse groenten worden aangekocht	
Fruit [appelen]	120 kisten.
(rozijnen en pruimen)	800 kg.
Tarwemeel [1 kg = 2,5 brood]	20.000 kg.
Rogge	3.470 kg.
Kaas	1.000 kg.
Eieren	12.000 stuks.
Boter	3000 kg.
Melkpoeder	1000 kg.
Gecondenseerde melk	2.500 blikjes.
Thee	300 kg.
Koffie	600 kg.
Cacao	50 kg.
Suiker	2.650 kg.
Peper	10 kg.
Zout	550 kg.
Aardappelen	20.000 kg.
Marmelade en jam	2.700 kg.
Custardpoeder	200 kg.
Azijn	45 flessen.
Fruit cordiaal	500 flessen.
Zoute haring [voor 1 maaltijd)	2 vaten.

Woensdag 22 maart 1950

Niet te geloven. maar na negen dagen water. was er om 9.00 uur land te zien. dat in de verte als een soort wolk boven de zeespiegel uitstak.

Langzamerhand ging het steeds meer op land lijken en rond 12.00 uur voeren we voorbij het eiland "Sacrota" en meerdere kleine eilandjes. 's Avonds voeren we langs kaap Guardafui, stijl aflopend en 840 voet hoog. waarvan wij alleen maar de lichtstralen van de vuurtoren zagen. Hier lieten we de Arabische Zee achter ons en voeren de golf van Aden binnen. Weer veranderde het tijdsbeeld met 27 minuten en lieten we Tandjung Priok om 13.00 uur 3329 mijl achter ons.

Donderdag 23 maart 1950

De morgenstond heeft goud in de mond en zo zagen we om 7 uur de

Afrikaanse kust aan ons voorbij gaan, varend over een rustige kalme zee. Vandaag ontvingen we schone lakens voor de bedden en om 14.00 uur moesten we naar de polikliniek om een dikke druppel te laten maken voor gezondheidscontrole. Ook werden alle zakboekjes gecontroleerd om te kijken of alles in orde was. Rond 7.00 uur waren er verschillende schepen aan stuur- en bakboord van de "Goya" en een uur later zagen we de bakens van de havenstad Aden en langzamerhand ook de lichtjes van de stad zelf. Het was prachtig om te zien, vooral ook de drie rechte strepen met rode lichten, die vertikaal als een pilaar hoog de lucht ingingen. Om 22.15 uur bereikten we de haven en na wat heen en weer gesein voeren we de haven binnen. Om 22.30 uur gingen we voor anker om olie te tanken. De afstand vanaf Tandjung Priok is inmiddels opgelopen tot 3708 mijl.

Vrijdag 24 maart 1950

Om 6.30 uur opgestaan en naar dek gegaan om te kijken naar de stad Aden. Het was een prachtig gezicht en nog veel meer schepen lagen hier voor anker. De stad zelf lag aan de voet van een geheel kale berg, waarop de zigzaggende bergwegen heel goed zichtbaar waren, evenals de dalen en ravijnen. Men zegt, dat het voor kan komen, dat het hier in geen drie jaar regent. De bevolking leeft hoofdzakelijk van de visserij en de haven. Veel producten moeten worden ingevoerd en de zoetwatervoorziening is schaars. Hier werd de "Goya" voorzien van 700 ton olie. Naast onze boot bevonden zich twee bootjes met Arabieren die tegen Nederlands geld verschillende artikelen aan de militairen trachtten te verkopen, maar veel werd er niet gekocht. Men had ons gewaarschuwd diverse dingen beslist niet te kopen en ons zelfs verboden vruchten zonder schil e.d. te kopen. Om 9.00 uur werden de trossen losgegooid en voeren we de haven uit tussen allerlei kleine bootjes door, die als notendopjes op het water lagen te dobberen. De Golf van Aden lag nu achter ons en we voeren nu in de Rode Zee. Deze keer was het hier beslist niet warm, ja, zelfs koud en de zon verschool zich achter dikke donkere wolken. Voor het ons ter hand gestelde Engelse pond had men 500 sigaretten gekocht, die wij om 10.00 uur konden afhalen. Deze sigaretten, "Graven A", zaten in een pak met tien blikjes van 50 sigaretten. We voeren op volle kracht richting Suez en vergrootten de afstand tot 3900 mijl.

Zaterdag 25 maart 1950

Ook nu zagen we de hele dag geen land, alleen een paar schepen die ons passeerden. Het was echt koud in de Rode Zee, veel kouder dan op de Indische Oceaan en er stond een straffe wind, die in de avonduren nog aanwakkerde. We zetten onze klokken 18 minuten achteruit en constateerden, dat we ondanks kou en flinke wind toch aardig opschoten. We hadden nu al 4264 mijl afgelegd.

's Avonds draaide de film "Seven Sweathearts" voor sub. Bat. En A.A.T. en ook

26 maart voor de Verbindingsafdeling en een derde avond voor 34 en 35 Hupva en 31 Veldhospitaal.

Aan boord werd heel veel georganiseerd o.a. hersengymnastiek, een wedstrijd in limericks, puzzels, uitslag raden voetbal Nederland-Belgie en vele andere activiteiten.

Bij de wedstrijd limericks werd o.a. deze ingezonden:

Jan Jansen, soldaat van de Hupva
Die keek er z'n brandende peuk na.
Toen kwam de S. P.
Nam Jan Jansen mee
Als het hem nu verder maar goed ga.

Zondag 26 maart 1950

Ons uitzicht vandaag was het water, want land was er niet te zien, uitgezonderd een paar kleine eilandjes. De zee werd wel steeds woeliger, hetgeen je ook kon merken aan het deinen van de "Goya". Het bleef koud aan dek en vel militairen verkozen dan ook en verblijf in het ruim. We passeerden in de loop van de avond de kreeftskeerkring en noteerden een afstand van 4612 mijl vanaf het vertrek.

Geestelijke verzorging

De kerkdiensten, dagsluitingen en avondgebed aan boord werden verzorgd door aalmoezenier P.H.M. van Beek en de veldprediker Ds. D. ter Steege.

Maandag 27 maart 1950

's Morgens passeerden we een paar eilandjes en op een daarvan was een vuurtoren te zien, die als een witte pijl boven dat eilandje uitstak. Rond 10.00 uur was er in de verte land te zien. Het was nog altijd koud en verschillende jongens hadden hun pull-over voor de dag gehaald en aangetrokken. Men zocht of een plaatsje aan dek in de zon, of men bleef in het ruim. Ook de zee bleef woelig en waren al militairen die over de railing de visjes voerden. Ook verzond men het telegram van de 34ste naar Nederland om via de radio uit te zenden en dat luidde als volgt:

De Rode Zee valt mee
Zet het bier maar klaar
En de krullen in de haren
Met Pasen komen we thuis gevaren.

Om een uur of drie 's middags waren aan beide zijden van de "Goya" eilandjes te zien en even later zagen we het vasteland. Om half vier lieten we de Rode Zee achter ons en kwamen in de golf van Suez. Hier werd de zee rustiger en zagen we een zeilbotje worstelen in de golven. Er werd ons medegedeeld, dat er in het Suezkanaal niet mocht worden gefotografeerd. Van hen, die toch met het fototoestel aan dek kwamen, zou het worden afgepakt. Dat was jammer,

maar dienst is nu eenmaal dienst. 's Nachts ankerde de "Goya" in de haven van Suez en werd alles in gereedheid gebracht om het Suezkanaal door te mogen varen. Bij het neerlaten van de ankers was iedereen wakker door het lawaai en getril van de kettingen. In elk geval even rust na 4968 mijl.

Dinsdag 28 maart 1950

Bij het opstaan lagen we nog altijd in de haven van Suez en vertrokken hier pas rond 8.00 uur. Suez is een behoorlijk stadje met veel olie opslagplaatsen. Twintig minuten later voeren we het Suezkanaal in waar zich op een landhoek een monument bevond, met een hoog in de lucht stekende naald met aan de voet een paar leeuwen. Het Suezkanaal is 80 mijl lang en circa 60 m. breed en op de wal zag je veel woestijngedeelten met soms huisjes en een kerkje. Ook bleek er een vliegveld te liggen, maar hiervan zag je alleen maar vliegtuigen opstijgen en dalen. Bij het Bittermeer kon je wel duidelijk het vliegveld zien en zag je ook de toestellen voor de hangars staan. Bij dit vliegveld bevond zich een groot tentenkamp met Engelse militairen. Op het Bittermeer, dat veel breder is dan het Suezkanaal, moesten we wachten op de boten die van Port Said naar Suez voeren, omdat we elkaar in het Suezkanaal niet konden passeren. Dit wachten duurde een hele tijd en daarom liet de bemanning van de "Goya" sloepen zakken, om te kijken of deze nog in orde waren. Ze voeren een eindje weg, maar moesten snel terugkeren, omdat het water van alle kanten de sloepen binnendrong. Door de droogte was schijnbaar het hout wat gekrompen! Aan boord bevonden zich ook enkele met ons van Suez tot Port Said meeliftende Arabieren, die koopwaar aanboden. Eindelijk konden we vertrekken en om de walkanten, die toch al wat beschadigd waren, niet nog meer kapot te maken, moest er langzaam worden gevaren. Onderweg zagen we enkele uitgebrande en/of gezonken scheepswrakken en een goed bewaakte draaibrug met stellingen, waarin vuurwapens stonden opgesteld. Om 19.30 uur verlieten we het kanaal en voeren de haven van Port Said binnen. Zo van de "Goya" af te zien best een aardig stadje en het leek mij toe, dat er veel veranderd was in de tijd, dat wij in Indie waren. Hier werd water getankt en namen we groenten en sinaasappelen in. Door ziekte ging een militair van Verbinding van boord om opgenomen te worden in een ziekenhuis. Een ander militair werd aan wal gebracht om naar Nederland te worden teruggevlogen, waar zijn vader ernstig ziek lag. Zoals gebruikelijk voeren op de voor anker liggende scheepjes weer allerlei bootjes met kooplui, die hun waren te koop aanboden. De afgelegde afstand bedroeg nu 5158 mijl.

Woensdag 29 maart 1950

Om 3.00 uur hadden we port Said verlaten en toen we opstonden voeren we reeds in de Middellandse Zee. Hier stond een behoorlijke deining en de golven spatten hoog tegen de scheepsrump uit elkaar. Het schip klom tegen de golven op om dan met en plons terug te vallen in de bruisende watermassa. Het was

dan ook niet vreemd dat verschillende jongens de vissen voerden en ook ik voelde me niet erg lekker. Dit kwam waarschijnlijk door de lege maag, want na het ontbijt ging alles weer prima. In het duister van de nacht waren we Kreta voorbij gevaren en ongemerkt liep de vaartijd op naar 5266 mijl en moesten de klokken weer 30 minuten worden teruggezet.

Cabaret

Men mompelt:

Dat er nu heus wordt gewerkt aan een cabaretprogramma.

Dat liedjeszanger a la Speenhof in alle hevigheid kreunen [croonen].

Dat een Hawaïan-band tracht zoetgevooisde klanken te ontlokken aan kisten met ijzerdraad.

Dat ze daarbij de verbindingdienst nodig hebben voor speciale verbindingen en dat ze abusievelijk in de ziekenboeg terechtkwamen om verbonden te worden.

Dat ze dus bijna verkeerd verbonden waren.

Dat een technische ploeg een toneel ontwerpt en opwerpt.

Dat er ook een jazzband is.

Dat deze band geen jazz maar swing speelt.

Dat er ook buitenlandse krachten op de planken zullen verschijnen.

Dat het dus een internationale show wordt.

Dat het best gezellig kan worden.

Dat de eerste voorstelling spoedig zal worden opgevoerd.

Dat dit onderhand wel tijd wordt

Maar... men mompelt meestal maar wat!!!

Donderdag 30 maart 1950

's Morgens is de Middellandse Zee volkomen rustig en vele jongens zijn weer opgekikkerd van hun zeeziek zijn. 's Middags kwam er weer iets meer woeling, waardoor de Goya weer iets deining maakte. Ook ontvangen we nog 180 sigaretten deze namiddag. Om 13.00 uur moesten we onze tropenkleding inleveren en behoeften we hiervoor ook geen zorgen meer te dragen. Geheel deze dag was er geen land te zien. 's Middags voeren we 10430 km van Tandjoeng Priok af.

Vrijdag 31 maart 1950

's Avonds om 19.00 uur passeerden we het eiland Malta, dat we zien met zijn vele lichtjes. 'Daarna hebben we toch cabaret aan dek van de Goya, nl. "Heb je het ook zo koud?" Dit cabaret was met spoed in elkaar gezet en geleerd, maar toch was het aardig om te zien en te horen. Ook de bemanning speelde in dit stuk mee. Na afloop werd het Wilhelmus door ons en door de Noren het Noorse volkslied gezongen, waarbij we bij beide liederen in de houding stonden. Ook kregen we nog een kleine toespraak van de Noorse kapitein van de Goya. De uurwerken werden op deze dag 30 minuten achteruit gezet. 's Middags voeren we 11089 km van Batavia af.

Zaterdag 1 april 1950

's Morgens is er weer land te zien aan bakboordzijde, Afrika. We voeren om 9.00 uur voorbij Tunis. Het bergland is zeer duidelijk te zien. Omstreeks 21.00 uur is er nogal deining aan boord, dat steeds aangroeide. We lagen te wiebelen in de bedden en af en toe hoorde je gekraak boven je hoofd. Het water plonsde tegen de wanden, waarvan een klein gedeelte op het dek viel, genoeg om er kletsnat van te worden. Geen van ons sliep die nacht rustig. De klokken werden 20 minuten achteruitgezet. We waren 11762 km van Batavia af.

Zondag 2 april 1950

's Morgens Om 4.00 uur wordt de zee wel iets kalmer. Om 9.30 uur zien we in de verte Algiers liggen, met zijn huizen tegen de bergen. Dit was met de heenreis met de Volendam wel het mooiste wat we hebben gezien, met de verlichte huizen. Algiers is een behoorlijk grote stad en lag aan bakboordzijde. 's Morgens om 9.00 uur is er geen H. Mis aan boord, omdat de aalmoezenier ziek is. De gehele dag is de zee nogal woelig. 's Avonds worden de klokken weer 20 minuten teruggezet. De afgelegde afstand is 12395 km.

Maandag 3 april 1950

's Morgens is de zee nogal woelig, dat tot in de namiddag bleef. Om 17.00 uur is er land te zien en voeren we voorbij de rots van Gibraltar aan stuurboordzijde. Aan bakboordzijde ziet men de bergen van Afrika, waar je in de verte de plaats Tanger ziet liggen. Door een mistlaag is het niet zo helder. Om 18.00 uur hebben we de Middellandse Zee achter ons en voeren we in de Straat van Gibraltar. Om 19.00 uur was er niets meer van Afrika te zien, maar wel het vasteland van Spanje. Dit land was ook bergachtig, maar vruchtbaar. Hoe later in de avond het wordt, hoe meer Spanje zich van ons gaat verwijderen en spoedig voeren we weer in volle zee. De afgelegde afstand bedroeg 12984 km en de klokken werden 10 minuten teruggezet.

Woensdag 5 april 1950

's Morgens om 10.00 uur is er weer kust te bespeuren en om 12.00 uur voeren we langs de kust van Finistere, waarop spoedig de kaap van Ortegal volgde. We hebben de Atlantische Oceaan achter de rug en varen nu in de golf van Biscaye. De zee is hier weer rustig en we varen behoorlijk snel. 's Avonds kwam er door de Nederlandse zender, de m.s. Goya zaterdag in Rotterdam werd verwacht. Het bericht, dat we vanuit de Rode Zee hadden verzonden is al langs de radio omgeroepen en luidde: "De Rode Zee valt mee, zet het bier maar klaar en de krullen in de haren, met Pasen komen we thuis gevaren. Op deze dag werden de uurwerken 45 minuten achteruit gezet. De afgelegde afstand bedroeg 14178 km.

Donderdag 6 april 1950

De golf van Biscaye is tot heden altijd zeer rustig geweest en wel veel rustiger, dan we het voorheen hebben gehad. 's Middags om 13.00 uur hebben we de golf van Biscaye achter de rug en voeren in de omgeving van Brest [Frankrijk]. Hier is een klein eilandje te zien aan stuurboordzijde, later voeren we het kanaal in. De uurwerken werden zoals de vorige dag 45 minuten achteruit gezet. 's Avonds hadden we een H. Mis in de eetzaal. We hadden nu 14806 km afgelegd.

Vrijdag 7 april 1950 (Goede Vrijdag)

's Morgens vroeg is het eiland Wight te zien en daarna Engeland zelf aan bakboordzijde. Vele schepen zijn hier te zien. Ook liggen hier vele schepen op de bodem van de zee, als baken voor andere schepen. Er zijn ook enkele lichtbakenschepen. De Goya voer 's middags op halve kracht. 's Avonds om 21.00 uur is er op Nederlandse bodem nog een lichtschip te zien, nl. van de provincie Zeeland. 's Avonds om 22.00 uur liggen we voor anker bij Hoek van Holland, dat je in de verte kunt zien liggen met zijn lichtbakens. We gingen nog maar wat naar bed, maar van slapen kwam er de eerste uren niet veel wegens het stoeien en lawaai maken onder elkaar. We hadden nu 15.417 km. gevaren.

Zaterdag 8 april 1950 (Paaszaterdag)

's Morgens om 3.00 uur moesten we allen opstaan. Het is koud en de Goya voer langzaam vooruit en om 4.00 uur waren we bij Hoek van Holland. Hier staan al mensen op de oever, die naar ons wuiven. De stemming komt er nu wel in bij de jongens en nu beseften we pas goed, dat we thuis zullen komen. Alles is vreemd en we werden dikwijls in het licht gezet, door schijnwerpers, die aan en uit gingen. Om 6.30 uur gingen we voor de laatste keer eten op de Goya en daarna weer aan dek. Het begint nu ook licht te worden en alles is kaal. Om 7.08 uur voeren we de Schiehaven in en spoedig liggen we voor anker aan de kade. De mensen mochten nog niet bij de Goya komen, we zien ze verder achter een hek staan wachten. We moeten nu alle labels gaan halen. Zelf kreeg ik labels in ontvangst met de letter B erop en werd nu bij de eersten ontscheept. De labels zijn voor je koffer, je plunjezak en je jas. Onze bagage moest naar het bovendek worden gebracht, waar het met een kraan werd ontscheept en naar een der loodsen werd gebracht. Om 7.30 uur kregen we een fanfareorkest te horen en een speech van de secretaris van de minister van oorlog. Daarna werd het Wilhelmus gespeeld en een begin gemaakt met de verdere ontscheping met het afgaan van de boot kwam de oude commandant P.W. Beukens naar mij toe en zei mij tijdens het handen schudden, dat wij elkaar nog wel eens zullen zien en wenste mij een goede toekomst toe. Hierna ging ik van de Goya naar de loods, waar we verschillende bureau's moesten passeren, voor het ophalen van papieren, geld en sigaretten.

Daarna gingen we naar de plaats, waar de letter B. stond aangegeven. Daar gingen we onze bagage opzoeken en kregen we een kopje koffie aangeboden met twee appels. Na nog even te hebben gewacht werd de naam afgeroepen en gingen we buiten de loods en daar kregen we met ons drieën een auto aangewezen, die ons naar huis toe zou brengen. De twee jongens, die bij mij zaten, moesten naar Zeeland toe. Omstreeks tien uur reden we weg, door Rotterdam, over Breda, Etten en komen in Bosschenhoofd uit. Hiervertelde ik de chauffeur, dat we verkeerd reden en sloegen rechts af en gingen over de Zegge naar Oudenbosch en kwamen ten slotte op Kuivezand aan. Ik kreeg een raar gevoel over mij heen van de spanning. Ik zie in de bocht van J. van Rijsbergen, dat ons huis sierlijk is versierd. Die bekeek ik eerst eens goed. Hoe hadden ze dat gedaan? In de toog voor het huis staat op een plaat te lezen: "Ter vervulling van uw plichten. Om uw werk te gaan verrichten, werd gij geroepen uit ons land. Wees welkom nu op Kuivezand." Ik verraste ze thuis allemaal, maar toch al spoedig komen ze allen gelopen en ging ik de auto uit. Alles viel erg mee. Mijn vader kende ik eerst niet, omdat hij veel dikker was geworden. Er waren ook nog een paar oude mensen uit de familie. Het jong volk kende ik geen van allen haast, wegens de groei en de verandering van gezicht. Alles is ontzettend mooi en had het van tevoren nooit kunnen indenken. De Fanfare uit Oud Gastel, die de thuiskomst van de militairen opluisterde is bij ons niet geweest. Dit was om de familie van Nijnatten in de buurt niet te doen treuren, wegens het verlies van hun zoon Piet, die in Indie was gesneuveld. Ook het wijkcomité, familie, kajotters, het thuisfront en nog anderen uit de buurt en toch zeker niet te vergeten, mijn ouders, broers en zus, te veel om op te noemen, hebben ontzettend veel gedaan voor mijn prettige thuiskomst. Ook vele bloemen, gelukwensen en ander geschenken mocht ik in ontvangst nemen deze dag. Thuis zijn ze natuurlijk blij, dat ik weer in hun midden ben en ik niet minder. Vele brieven komen er binnen van firma's om te verkopen enz. Maar toch, na drie dagen feesten was ik blij, dat het was afgelopen, want het was wel druk en altijd die zoetigheden op tafel, het deed me goed weer eens een gewoon portie eten te kunnen verorberen. In de verlofdagen maakte ik goed gebruik van het vrijvervoersbewijs van de Nederlandse spoorwegen en reisde in de komende dagen naar Den Haag, Utrecht, Rotterdam, Gorcum, Deurne enz.

Maandag 24 april 1950

Op deze dag gingen mijn maat Christianen uit Hoeven en ik met de fiets naar Breda naar de Sociale Dienst in de Catharinastraat. We kwamen bij een adjudant van het leger terecht, die vroeg of we weer werk hadden enz. Daarna gingen we terug naar huis.

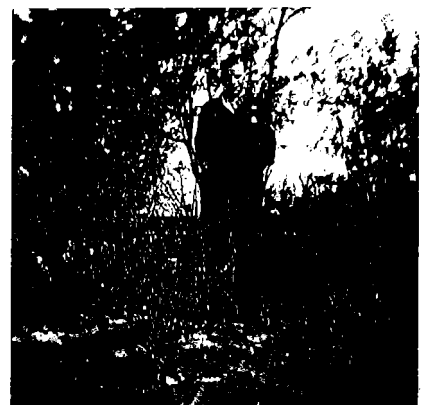
Versiering van de Kajotters van Kuivezand in de huiskamer thuis.

Met vader en moeder op de foto met de thuiskomst van Indonesie tussen de bloemen en mooie versieringen aan 't ouderlijk huis.

Voor het huis met de nieuwe fiets welke ik als geschenk heb ontvangen met de thuiskomst uit Indonesie.

Thuis na mijn dienstitijd in de tropen. (1950)

ORDE

VREDE

CERTIFICAAT

BEHORENDE BIJ HET

ERETEKEN VOOR ORDE EN VREDE

UITGEREIKT AAN

J.W. WAGENAERS

DE MINISTER VAN OVERZEESE GEBIEDSDELEN

Gelet op het Koninklijk besluit van 2 December 1947
Nr. 4 (Nederlandse Staatscourant 12 Januari 1948 Nr. 7);

kent toe het

ERETEKEN VOOR ORDE EN VREDE

MET GESPEN 1947-1948-1949

aan

J.W. WAGENAERS

's-Gravenhage, de 24e December 1949.

De Minister voornoemd,

A handwritten signature in dark ink, which appears to read 'J. H. van der Meer', is written over a horizontal line.

Inspecteur generaal
Koninklijke marine
Koninklijke landmacht.

Bij uw terugkeer in het vaderland heet ik U van harte welkom. Uw taak buiten Europa is voor de meeste uwer ten einde; anderen zullen haar voortzetten naar het voorbeeld, dat gij hebt gegeven. Het offer, dat velen uwer hebben gebracht is zwaar, maar het is gebracht zoals het de Nederlandse soldaat betaamt. Straks zult ge in de burgermaatschappij en, als ge wilt en in de termen valt, in onze Strijdkrachten een nieuwe taak hebben te vervullen. In vele gevallen zullen omstandigheden van allerlei aard en eventuele gevolgen van de opgedane verwondingen, deze niet gemakkelijk maken. Het gehele Nederlandse volk zal het zich tot een plicht moeten rekenen U bij te staan de plaats te vinden, waar gij het land naar uw beste krachten kunt blijven dienen, evenals ge dit gedaan hebt tijdens uw verblijf overzee. De vanwege de Overheid aangewezen instanties en de in het leven geroepen medewerkende organen zullen u met raad en daad bijstaan. Waar het de ondersteuning van redelijke verlangens betreft, zult ge op mij kunnen rekenen.

Aan Sold. J.W. Wagemakers
270412171

Getekend:

Bernhard

Maandag 15 mei 1950

's Morgens om 7.00 uur reed ik met de trein over Dordrecht, Rotterdam, Utrecht naar Amersfoort en kwam daar omstreeks 9.00 uur aan. We werden met een militaire bus naar het demobilisatiecentrum gebracht. Daar aangekomen moesten we eerst onze bagage inleveren, waarvoor we een ontvangstbewijs kregen. Hierna gingen we een boekje halen, waar zich alle papieren in bevinden van alle barakken, die we gaan bezoeken. Eerst gingen we een Röntgenfoto laten maken, waar ook de borst werd gemeten. Nadat we hiermee klaar waren, was het inmiddels 12.00 uur geworden en gingen we naar de kantine, waar we veel jongens met de laatste letters van het alfabet ontmoeten. We hadden elkaar veel te vertellen en hadden veel plezier. Om 13.00 uur gingen we verder naar barak L, bij de dokter voor herkeuring en gezondheidsinspectie. De herkeuring stelde niet veel voor, alleen de papieren van Indie waren bijna nog blanco. Daarna gingen we naar de tandheelkundige dienst, waar mijn gebit prima in orde werd bevonden en dus niets aan gedaan

Mededeling voor het personeel van de 34ste Hp.V.A.

Bij het uiteengaan van de 34ste Hp.V.A. heb ik nog enige dingen mede te delen. Gij hebt Uw goede houding, die als zodanig op geheel Oost Java bekend was, tot kt laatst toe bewaard en mij daardoor kt commando over het onderdeel, waarmee ik op 15 februari jl. werd belast, tot een lichte en aangename taak genaakt. Voor deze houding dank ik U allen zeer.

Indien er zich na Uw mobilisatie nog moeilijkheden voordoen met werkring of huisvesting, schrijf hierover dan gerust aan de res. 1ste luit. Van Vliet, Stroomstraat 27 te Utrecht. Laatstgenoemde blijft nog enige tijd belast met de sociale dienst en ik weet, dat hij Uw belangen zogoed mogelijk behartigt.

Tot slot wacht u nog een kleine verassing.

De 34ste Hp.V.A. bezit in Nederland nog enige gelden, die onder kt beheer staan van Dr. Beukers.

In overleg met h mis besloten, hiervoor een fraai boekwerk over Indonesie aan te schaffen, waaraan zo mogelijk enige bladzijden over onze Hp.V.A. zullen worden toegevoegd. Over enge tijd zal een ieder Uwer een exemplaar worden toegezonden. Ook de reeds eerder afgezwaaiden zullen een exemplaar ontvangen. Bewaart de kameraadschap, die gij in Indonesië hebt getoond en vergeet nimmer de doden, die wij hebben achtergelaten.

Ik wens U allen het beste voor Uw toekomst.

Amersfoort, 12 mei 1950

De commandant 34ste Hulpverbandplaatsafdeling

De Res. Kapitein der artillerie

C.J.M. van Steensel.

werd. Hierna bezochten we de sociale diensten, waar ik ook geen problemen mee had. Hierna nog een bezoekje bij de aalmoezenier, daarna de Röntgenfoto afhalen en of we ontslag kregen uit militaire dienst, wat ook dik in orde was. Hierna gingen we onze kleding en bagage halen en inleveren bij de foerier. De vermissing was: een koppelriem. We mochten 5 paar sokken houden, 1 overhemd, stropdas, ondergoed en twee paar schoenen. Hierna gingen we naar de foerier van het demobilisatiecentrum, die de onkosten in het boekje

zette. Nadat dit was gedaan, gingen we naar de betaalmeester voor het geld, dat we mochten ontvangen voor de tropendienst en dat was:

Indie periode	f 95,50
Nederlandse periode	f 405, 58
Gedeponeerde gelden	f <u>30,00</u>
Totaal	f 531,13
Vermiste koppelriem	f <u>3,82</u>
Te ontvangen	f 527,31

Hierna komen we bij luitenant van Vliet terecht van de sociale dienst van ons onderdeel. Daarna bij commandant C.J.M. van Steensel, waar we alles moesten laten aftekenen en zo was het ontslag uit militaire dienst eindelijk rond. Ook ontvingen we hier het insigne "Herstel Orde en Vrede". Op dit insigne bevindt zich een helm, bajonet en een palmtak. Hiervoor werd een machtiging gegeven van het ministerie van Oorlog om het insigne te mogen dragen op burgerkleding. Ook kregen we nog een mededeling voor de 34 ste Hp.V.A, op een papier en zo was dit het einde van ons soldatenleven. We geven elkaar een stevige handdruk en wensten elkaar een goede toekomst. Hierna gingen we alle papieren inleveren en krijgen een verlofpas, welke binnen veertien dagen bij de burgemeester moet worden getekend. Hierna worden we weer met de militaire bus naar het station gebracht in Amersfoort. Ik kwam in Oudenbosch aan en was 's avonds om 19.00 uur weer thuis.

In December 1951

In de eetzaal tijdens het eten in het klooster "Starrenhof" te Kapellen [B] wordt aan mij door broeder Joris een certificaat overhandigd met een ereteken, welke door de gemeente Oud en Nieuw Gastel is doorgestuurd en ik dan ook in ontvangst mocht nemen.

EINDE.

Nu volgen er nog enkele bladzijden met afschriften van gedichtjes en andere gegevens, welke zijn voorgedragen of ontvangen in de eerste tijd van mijn thuiskomst:

=====

Van de groep Kuivezand van de Kajotters:

W
K.A.J.

Hier is weer 'n blijde dag, hier heerst weer een lach.
Want vandaag is het dan gebeurd, nu ook niet getreurd
Uit het verre Indië land, komt hij bruin gebrand
Hier is weer onze Jan, K.A.J. voor man. 2 X

Lange tijd ben je weggeweest, wij waren soms bevreesd
Gelukkig ben je niet gewond, zelfs goed gezond
Jij was daar zo onmisbaar, verplegen altijd maar.
Hier is weer onze Jan, K.A.J. voor man 2 X

Welkom thuis dat zingen wij, O wij zijn zo blij
Eind'lijk weer in Nederland, thuis op Kuivezand
Nu breekt de tijd weer aan, om aan het werk te gaan
Hier is weer onze Jan, K.A.J. voor man 2 X

Wij zijn daarom ook hier, met een kleine wens
Kuivezandse K.A.J., telt ook nu nog mee 1,
Wordt ons weer Groepsleider, dan zijn wij tevrede
Hier is weer onze Jan, K.A.J. voor man 2 X

Gewacht hebben wij maandenlang, op U thuiskomst hier
Maak dat wij niet vergeefs wachten, doe ons dit plezier
Is U tijding in orde hoor, dan zingt heel ons koor
Hier is weer onze Jan, K.A.J. voor man 2 X

=====

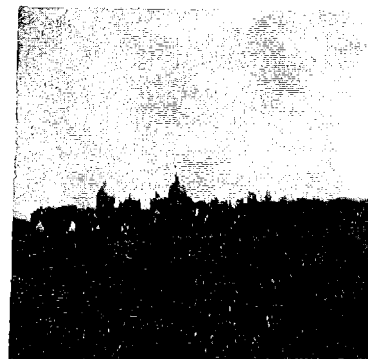
Foto na de diensttijd in
de tropen thuis. 1950

694

Rinus Konings uit
Roosendaal na zijn
diensttijd vertrok-
ken naar Canada.
1950.

695

De koepels van den
Oudenboch. 1950

696

Op deze wijze heeft J.W. Wagnakers [broeder Servaas] zijn dagboek bijgehouden.

ALFABETISCHE NAMENLIJST VAN GASTELSE EN STAMPERSGATSE OUD INDIËGANGERS

	NAAM	LEGERONDERDEEL
1.	M. Aanraad	Aan- en afvoertroepen.
2.	J. Aanraad	Pantser Esq.
3.	P. van den Aarssen	Militaire Politie, gesneuveld 16-03-47 te Medan.
4.	M. Aarts	
5.	P. van Aken	1 ^e Regimentgenie.
6.	A. Antonissen	7 ^{eb} Regiment infanterie.
7.	A. Antonissen	Kon. Marine.
8.	A. van As	6 ^e Regimentinfanterie.
9.	C. van As	Re. Stoottroepen.
10.	L. van As	Aan- en afvoertroepen.
11.	P. van As	Corps Mariniers.
12.	A. Bartelen	3 ^e Bat. Reg.Techn.Troepen.
13.	J. Bartelen	
14.	P. Bartelen	3 ^e Reg. Infanterie.
15.	Q. van Bavel	Aan- en afvoertroepen.
16.	W. van Bavel	Luchtmacht.
17.	C. Bennaerts	Aan- en afvoertroepen.
18.	J. Bierbooms	Corps Mariniers.
19.	P. Bierbooms	8 ^e Regiment veldartillerie.
20.	P. van den Brand	Aan- en afvoertroepen.
21.	A. Bogers.	
22.	A. de Bont	Reg. Grenadiers.
23.	J. van de Borst	
24.	A. van den Broek	Reg. Lichte Infanterie.
25.	M. van den Broek	3 ^e Regiment stoottroepen.
26.	C. Broos	2 ^e Regiment stoottroepen.
27.	Jac. Broos	3 ^e Regiment Infanterie.
28.	P. Broos	
29.	H. van den Bosch	8 ^e Regiment Veldartillerie.
30.	M. Brouwers	Regiment Limburgse Jagers
31.	J. Brugmans	Stoottroepen.
32.	J. de Bruijn	
33.	Th. de Bruijn	KMCLTDRTT.
34.	M. Buijs	6 ^e Regiment Infanterie.
35.	A. Buckens	6 ^e Regiment Infanterie.
36.	Jac. Buckens.	3 ^e Regiment Infanterie.
37.	A. van Caam	3 ^e Regiment Infanterie.
38.	P. van Caam	3 ^e Regiment Infanterie.
39.	P. Daas	

P. van den Aarssen
t 16-03-47 te Medan

Jef Kuppens
t 01-02-47 in Moeara Batoan

C. Nagtzaam
t 22-03-1949 in Grantoeng

P. van Nijnatten

40.	J. Dam	3 ^e Regiment Infanterie.
41.	P. Dingenouts	2 ^e Regiment Luchtdoelartillerie.
42.	G.vanDrunen	10 ^e Regimentjagers.
43.	J. van Eekelen	3 ^e Reg. Infanterie.
44.	J. Ernest	Corps Mariniers.
45.	M. Ernest	Corps Mariniers.
46.	Chr. Flipsen	
47.	B. Frik	Reg. Lichte Infant.
48.	P. Franken	
49.	A. van Gaans	Reg. Lichte Infant.
50.	J. van Gaans	
51.	M. van Gaans	
52.	Chr. Hagaraars	Kon. Marine.
53.	F. van Ham	3 ^e Reg. Infanterie.
54.	J. Hertog	Limb. Jagers.
55.	M. Hertogh	Kon. Marine.
56.	A. van der Heijden	6 ^e Reg. Infant.
57.	P. van der Heijden	
58.	L. van der Heijden	
59.	G. van der Heijden	
60.	A. van Hooijdonk	6 ^e Reg. Infant.
61.	L. van Hooijdonk	
62.	H. Heijnen	
63.	G. Hopstaken	
64.	L. Huijskens	Reg. Grenadiers.
65.	F. Jansen	KMGVTD.
66.	Jac. Jansen	
67.	L. Jansen	6 ^e Reg. Infant.
68.	A. de Jong	7 ^e Reg. Infanterie.
69.	C. de Jong	
70.	M. Jozen	4 ^e Reg. Infant.
71.	P. van de Kasteelen	Aan- en afvoertr.
72.	A. Kavelaars	Stoottroepen.
73.	Th. Kepers	6 ^e reg. Infanterie.
74.	P. Kerstens	Huzaren van Bureel.
75.	C. van de Klundert	Geneeskundige troepen.
76.	A. Kop	
77.	J. Kuppens	Stoottroepen.
78.	Jef. Kuppens	Stoottroepen, t 01-02-47 in Moeara Batoan.
79.	M. Kuppens	Kon. Marine.
80.	J. Lambrechts	3 ^e Reg. Infant.
81.	J. Laros	Luchtmacht.
82.	M. Laros	7 ^e Reg. Infant.
83.	L. van Leengoed	
84.	G. van de Lint	Stoottroepen

Arn. den Ouden † 22-12-49 in Semarang

M.P.A. den Ouden † 12-02-51 in Hoengsong, Korea.

85. W. Lips	Stoottroepen.
86. A. van Loenhout	3-12 Reg. Veld. Art.
87. A. Luijks	7 ^e Reg. Infanterie.
88. M. Luijsterburg	
89. F. Luijten	6 ^e Reg. Prinses Irene.
90. J. Maas	
91. J. van der Maas	
92. H. Manje	6 ^e Reg. Infant.
93. H. van Mechelen	Geneesk. Troepen.
94. A. van Merrienboer	Reg. Lichte Infant.
95. F. van Merrienboer	8 ^e Reg. Veldart.
96. W. van Merrienboer	Reg. Lichte Infant.
97. P. Mouws	
98. C. Muijs	3 ^e Reg. Infanterie.
99. C. Nagtzaam	11 ^e Reg. Infant., t 22-03-1949 in Grantoeng.
100. F. van Nispen	10 ^e Reg. Infant., t 22-07-1949 in Rantau Prapat.
101. P. van Nijnatten	
102. G. van Oers	Corps Mariniers.
103. P. van Oers	10 ^e Reg. Infant.
104. A. Oomen	
105. A. van Oosterhout	
106. Arn. den Ouden	T. Brigade, t 22-12-49 in Semarang.
107. M.P.A. den Ouden	Bijzondere Troepen, t 12-02-51 in Hoengsong, Korea.
108. F. Palings	3 ^e Reg. Infanterie.
109. P. Palings	Kon. Marine.
110. C. Palings	Kon. Marine, t 16-01-43 in Freeman.
111. G. Perdaems	Luchtmacht.
112. W. de Peijper	Reg. Prinses Irene.
113. L. Reuvers	
114. L. Reniers	
115. A. Rockx	3 ^e Reg. Infanterie.
116. A. Rockx	
117. J. Rockx	IWRA.
118. M. Rockx	
119. W. Rockx	
120. F. Rockx	Corps Mariniers.
121. J. Roebroeks	Huzaren van Bureel.
122. J. de Rond	
123. Chr. de Rooij	6 ^e Reg. Infanterie.
124. C. van Rijsbergen	
125. A. Rijsdijk	
126. A. Rijsdijk	3 ^e Reg. Infant.
127. J. Rijsdijk	
128. W. Rijsdijk	

C. Palings
t 16-01-43 in Freeman

J. Rijsdijk
t 27-02-42 in de Java Zee

P. Schijvenaars
t 11-05-46 in Batavia

N. de Wild
t 12-01-42 in Tarakan

129. J. Rijsdijk	Kon. Marine, t 27-02-42 in de Java Zee.
130. M. Rijsdijk	
131. A. Schoone	
132. M. Schouw	
133. F. Schijven	Kon. Marine.
134. C. Schijvenaars	35 ^e Hulpverbandpost.
135. G. Schijvenaars	6 ^e Reg. Infant.
136. P. Schijvenaars	1 ^e Reg. Jagers, t 11-05-46 in Batavia.
137. G. van Sprundel	3 ^e Reg. Infant.
138. J. van Sprundel	
139. C. Suijkerbuijk	Reg. Jagers.
140. A. Sweere	
141. A. Timmermans	Stoottroepen.
142. A. Thijs	
143. A. Traets	3 ^e Reg. Infant.
144. J. Traets	Reg. Jagers
145. G. Tak	
146. W. van Unen	
147. H. van Unen	
148. W. Venhorst	
149. A. Veraart	3 ^e Reg. Infant.
150. J. Veraart	3 ^e Reg. Infant.
151. F. Veraart.	
152. W. Vergouwen	Hulp Verbandpost.
153. A. Voermans	
154. J. Verhagen	Corps Mariniers.
155. J. Verstraten	10 ^e Reg. Infanterie.
156. J. de Vet	
157. J. de Veth	
158. A. Voorbraak	
159. B. de Vugt	
160. J. Waalwijk	43 ^e ZIBVA.
161. J. Wagners	Geneeskundige Troepen.
162. C. Wierickx	Luchtmacht.
163. N. de Wild	Kon. Marine, t 12-01-42 in Tarakan.
164. J. de Wild	4 ^e Anti Tank Art.
165. C. de Wolf	
166. A. de Wolf	
167. Th. van der Zee	
168. B. Smoor	
169. F. v. Merrienboer	
170. C. v. d. Weegen	
171. J. v. d. Kar	
172. T. v. Rijsbergen	

Een landelijk bekende Gastelaar: JANUS VAN DOMBURG

A. van Domburg raakt niet uitgepraat over al het wetenswaardige op filmgebied.

Janus van Domburg werd geboren op 9 Januari 1895 in Oud Gastel. Hij was een zoon van het echtpaar J. van Domburg - Knaap. Zij hadden een winkel in de Dorpsstraat [nu nummer 17] in meubelen en vloerbedekking voornamelijk kokos. Hij was ook rolluikenmaker. Hij stierf betrekkelijk jong en zijn beide zonen Janus en Jo waren nog te jeugdig om de zaak over te nemen. Zij waren beide intelligent en studeerden later met succes verder. Het rolluikenbedrijf werd overgenomen door een familielid. Janus ging na zijn middelbare school studeren aan de R.K. Leergangen in Tilburg. [Nu Katholieke Universiteit Brabant].

Na zijn afstuderen kwam hij in de journalistiek en was als jong journalist werkzaam in Maastricht en Breda. In 1929 kwam hij bij het R.K. Dagblad "DE TIJD" aan de Nieuwe Zijds Voorburgwal in Amsterdam te werken.

Hij was de eerste Nederlandse journalist die het toen nieuwe fenomeen "de film" kritisch ging volgen en hij stelde dat de film evenals schilderen en beeldhouwen en bouwen ook een kunstvorm kon zijn. Hij stelde daarvoor strenge eisen en kwam al spoedig door zijn kritische beschouwing in zijn krant herhaaldelijk in conflict met de filmbazen van toen. Van hem wordt de volgende anekdote verteld ; Bij een filmpremiere trof hij in zijn map met persbescheiden een bankbiljet verstopt. Van Domburg stevende af op de filmbaas die hij daarvan verdacht en heel demonstratief stak hij toen zijn grote sigaar aan met dat bankbiljet om daarmee zijn onafhankelijkheid te tonen.

Toen hij in de oorlogsjaren door de Duitsers werd gevangen gezet gaf hij aan drie celgenoten les in geschiedenis, Nederlands en filmkunst. Later vertelden ze dat ze nog nooit zulke goede bajesweken hadden meegemaakt!

Hij schreef in 1937 een boekje, waarin zijn opvattingen over film en filmkunst werden neergelegd. Hij beschrijft in dit boek "LEVENDE SCHADUWEN" het ontstaan van de film.

Verreweg de meeste films waren toen nog zwart-wit, vandaar de naam en hij beschrijft het ontstaan van de film, maar vooral het toepassen van de kunst in de film, d.w.z. de manier waarop de opnamecamera wordt bediend en gehanteerd door de cameraman, daarbij vooral geadviseerd door de regisseur,

zodat de filmbeelden suggestief kunnen worden doorgegeven aan de kijker. De filmspeler was in zijn ogen niet belangrijk en was slechts materiaal in handen van de regisseur. Zo was van Domburg weg van de regisseurs Sergei Eisenstein, een Rus, de Duitser Walter Ruttmann en de Nederlanders Joris Ivens, Kees Stroband en Jan Hin. Vooral de film "Pantserkruiser Potemkin" van Eisenstein bewonderde hij in hoge mate vanwege de suggestieve manier van uitbeelden. Het was trouwens een sterke propagandafilm.

De laatste zes jaren van zijn carrière was van Domburg lector aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen, waar hij dan college gaf in Nederlands en Filmkunst.

Er verscheen in 1955 een artikel in "De Tijd" onder het pseudoniem "Tot den Kattenhof" over van Domburg. Die schrijft daarin over van Domburg, dat hij woonde aan een gracht in Amsterdam en was als journalist verbonden aan het landelijk dagblad "De Tijd" als film- en toneelrecensent. Hij beschrijft hem als een prachtige Brabander, die in Amsterdam volgroeide, een vriendelijk man met een blozend gezicht, met daarop een allerfleurigste witte kop met grijs haar en natuurlijk een sigaar. Hij studeerde Nederlands aan de Rooms-Katholieke Leergangen in Tilburg, gaf enkele jaren les aan de Middelbare school in Waalwijk en was als journalist werkzaam in Maastricht en Breda. In 1929 kwam hij als filmcriticus bij "De Tijd", een toen vooraanstaand R.K. Dagblad voor Nederland. Hij werd daar hoofd van de kunstredactie. Toen zat deze krant vol met redacteuren uit Brabant.

Van Domburg sprak prettig, energiek en enthousiast. Hij was ook zelfverzekerd, want hij sprak met kennis en overtuiging. Hij was de man die van film alles afwist en hij werd in Nederland ook als zodanig gekend en erkend.

Hij was lid of voorzitter van 18 commissies o.a. voorzitter van "De Nederlandse Kring van filmjournalisten", een kring met 40 leden. Ook was hij voorzitter van de "Culturele Adviescommissie van de Nederlandse Bioscoopbond". Een Bond die hij hardnekkig had bevochten, omdat die bioscoopexploitanten nooit rekening hielden met de destructieve krachten die de film botvierde op de massa, vooral op de jeugd. Daar kwam dan toch langzamerhand verandering in. En na de oorlog werd dan toch door die exploitanten rekening gehouden met de cultuurwaarden. Die exploitanten hebben dan ook meegewerkt aan die commissie vanaf 1946.

Van Domburg richtte ook "De Katholieke Filmcentrale" in Delft op. Hij was hoofdredacteur van het blad "FILMFRONT" met een Nederlandse, Vlaamse en Waalse redactie van 12 leden. Hij was ook voorzitter van de "Nederlands Filmclub" die de aangeboden films beoordeelde en de beste dan aanbood als "Film van de Maand". In deze commissie beoordeelde hij of de film voldeed aan de Katholieke zedelijkheidsnormen. Hij had hierin een beslissende stem en zelf zei hij ervan als hij zijn oordeel had geveld "Roma locuta, causa finita" [Als Rome spreekt is de zaak gesloten].

Hij had ook 15 jaar lang een spreekbeurt bij de K.R.O. Over film natuurlijk!

Met veel Brabantse en Limburgse luisteraars. Over filmsterren sprak hij niet veel, die waren, zoals reeds vermeld, eigenlijk onbelangrijk en slechts materiaal

in handen van de regisseur. Dat was een axioma voor hem. Dit dan in tegenstelling tot de toneelspelers, die in zijn ogen wel belangrijk waren, in verband met hun direct contact met het publiek.

Hij had het toen ook meermalen over de neerbuigende en minachtende opvatting van de Hollanders ten opzichte van de Brabanders. Hij vocht daartegen zegt Kattenhof.

Hij was zegt K. in dit artikel een charmante kemphaan. Die charme bracht hij mee uit Brabant en de kemphaan was gewekt door de stad in Holland. Holland dat z.i. Brabant straatarm had gemaakt. Hij kende zijn geschiedenis en die van Brabant zeer goed.

Hij werd ook als Nederlandse afgevaardigde gezonden naar Moskou, Parijs en Venetië, energiek, strijdbaar en charmant ! Aldus Kattenhof.

Bij zijn 60ste verjaardag schreef ANTON VAN DUINKERKEN een lovend artikel over hem in "DE TIJD". Hij zegt daarin o.m.: Van Domburg heeft weinig debatten verloren en van Duinkerken kon dit goed beoordelen; hij was zelf een kei in het spreken.

Van Domburg was dus blijkbaar ook gevat. Hij bezocht soms, in verband met zijn werk, drie filmtheaters op dezelfde dag. Vol blijde verwachting ging hij er dan in en kwam er telkens uit met verfriste opgetogenheid of verontwaardiging. Vaak heb ik mij verwonderd, zegt van Duinkerken, over die onvermoeibare belangstelling voor de filmkunst in dit artikel.

Zij waren trouwens goede vrienden. En streekgenoten! In het mooie boek van MICHEL VAN DER PLAS over VAN DUINKERKEN wordt hij herhaaldelijk genoemd.

Van Duinkerken zegt verder: De belangstelling van van Domburg voor de filmkunst begon aldus: Hij kreeg als jong journalist bij DE TIJD onverwacht de opdracht een film te gaan bespreken. Dit bezoek werd de geboorte van zijn schuilnaam "CLOSE-UP". Sinds 1926 heeft hij die schuilnaam vele jaren gehanteerd. Later signeerde hij zijn artikelen met eenvoudig "DBG". Want zijn interesse en beschouwing voor de film en filmkunst is vanaf toen alleen maar sterker geworden. Hij verkondigde en verdedigde zijn opvattingen hierover ook in tijdschriften zoals "DE NIEUWE EEUW" en het literaire maandblad "DE GEMEENSCHAP" Van Duinkerken noemde zijn optreden over het onderwerp film "patristisch" d.i. kerkvaderlijk. Hij bedoelde daarmee te zeggen dat hij de eerste belangrijke figuur was die dit onderwerp: Film en Filmkunst beheerde, behandelde en publiceerde. Kortom hij was een pionier! Hij noemde hem een vechtgeneraal op het filmfront, door idealen bezielde!

Hij, Janus van Domburg, was blijkbaar goed bekend en goed gezien bij de deskundige leeftijdgenoten. Zijn artikelen in DE TIJD en elders, zijn colleges in Nijmegen en zijn activiteiten in de vele commissies waren ongetwijfeld de reden voor deze waardering. En dat mag worden vermeld.

P.F.A. AKKERMANS

- I. Johannis van Domburg, geb. Oud Gastel ca. 1780, overl. Oud Gastel 30.7.1834, tr. Johanna van Akker, geb. Hoeven ca. 1787.
- wonend Nieuw Gastel no 62 -
Uit dit huwelijk:
1. Petronella van Domburg, geb. Oud Gastel 5.8.1812, tr. Anthonij van Sprundel, geb. Oud Gastel 25.8.1803, overl. Oud Gastel 1.1.1872.
 2. Adriaan van Domburg, geb. Oud Gastel 22.8.1813, volgt IIa.
 3. Anna van Domburg, geb. Oud Gastel 26.1.1817, tr. Johannes van Kaam, geb. Oud Gastel 7.9.1811.
 4. Gerard van Domburg, geb. Oudenbosch 16.8.1822, volgt IIb.
- IIa. Adriaan van Domburg [zn. van I], geb. Oud Gastel 22.8.1813, kleermaker - {knecht bij Bernard van Woensel 44 jaar, kleermaker, geh/m Elisabeth van Gils}, tr. Cornelia Huijsmans, geb. Oud Gastel 2.3.1816.
Uit dit huwelijk:
1. Joannis van Domburg, geb. Oud Gastel 13.2.1842, volgt IIIa.
 2. Petronella van Domburg, geb. Oud Gastel 29.7.1844.
 3. Johanna van Domburg, geb. Oud Gastel 28.1.1847, naaister.
woonde met Elisabeth op adres A159 - verhuisde beiden op 25.1.1885 naar Esschen
 4. Petrus van Domburg, geb. Oud Gastel 26.11.1849.
 5. Elisabeth van Domburg, geb. Oud Gastel 7.2.1853.
 6. Adriaan van Domburg, geb. Oud Gastel 11.8.1857.
- IIIa. Joannis van Domburg [zn. van IIa], geb. Oud Gastel 13.2.1842, kleermaker, overl. Oud Gastel 5.6.1904, tr. Elisabeth Hack, geb. Oud Gastel 23.4.1851, overl. Eekeren (be) 25.5.1939.
Uit dit huwelijk:
1. Adrianus Henricus van Domburg, geb. Oud Gastel 12.6.1876.
 2. Henricus van Domburg, geb. Oud Gastel 17.5.1879, overl. Oud Gastel 22.7.1879.
- IIb. Gerard van Domburg [zn. van I], geb. Oudenbosch 16.8.1822, timmermansknecht, overl. Oud Gastel 19.11.1891, tr. Maria Bus, geb. Oud Gastel 10.3.1826, overl. Oud Gastel 17.12.1908.
- wonend A32 -
Uit dit huwelijk:
1. Joanna van Domburg, geb. Oud Gastel 27.6.1853, overl. Oud Gastel 3.4.1941.
 2. Johannis van Domburg, geb. Oud Gastel 29.9.1855, volgt IIIb.
 3. Adriana van Domburg, geb. Oud Gastel 25.10.1856, overl. Oud Gastel 31.8.1894.
 4. Adrianus van Domburg, geb. Oud Gastel 28.10.1857, overl. Oud Gastel 7.10.1901.
 5. Cornelia van Domburg, geb. Oud Gastel 22.3.1859.

6. Jan Baptist van Domburg, geb. Oud Gastel 2.5.1861, volgt IIIc.
7. Mathilda Maria van Domburg, geb. Oud Gastel 24.9.1862, overl. Oud Gastel 2.3.1880.
8. Paulus van Domburg, geb. Oud Gastel 20.3.1864, overl. Oud Gastel 9.5.1866.
9. Petrus van Domburg, geb. Oud Gastel 21.6.1865, overl. Oud Gastel 16.10.1865.
10. Paulina Laurentia van Domburg, geb. Oud Gastel 10.8.1866, tr. Oud Gastel 23.1.1894 Martinus Verhoeven, geb. Oisterwijk 8.8.1859, smid, overl. Stampersgat 7.5.1932.

IIIb. Johannis van Domburg [zn. van IIb], geb. Oud Gastel 29.9.1855, timmerman, overl. Oud Gastel 20.1.1913, tr.[1] Adriana Jacoba Knaap, geb. Oud Gastel 14.10.1854, overl. Oud Gastel 19.10.1895.

- wonend A17 -

Uit dit huwelijk:

1. Gerardus Adrianus van Domburg, geb. Oud Gastel 2.3.1893.
2. Adrianus Petrus van Domburg, geb. Oud Gastel 9.1.1895.

Johannis van Domburg, tr.[2] Anna Cornelia Tiberius, geb. Steenberghe 14.4.1858.

Uit dit huwelijk:

1. Johannes Adriana Petrus van Domburg, geb. Oud Gastel 28.4.1903.

IIIc. Jan Baptist van Domburg [zn. van IIb], geb. Oud Gastel 2.5.1861, timmerman, overl. Oud Gastel 17.1.1946, tr.[1] Adriana Catharina Houtepen, geb. Oud Gastel 13.5.1872, overl. Oud Gastel 2.10.1905.

- wonend A157 -

Uit dit huwelijk:

1. Gerardus Christianus van Domburg, geb. Oud Gastel 20.1.1872, overl. Oud Gastel 5.3.1903.
2. Gerardus Christianus van Domburg, geb. Oud Gastel 31.5.1904, rolluikfabrikant, overl. Oud Gastel 16.3.1984.
3. Adriana Maria van Domburg, geb. Oud Gastel 11.5.1905.

Jan Baptist van Domburg, tr.[2] Oud Gastel 22.4.1907 Joanna Adriana de Wit, geb. de Heen 19.8.1865, overl. Oud Gastel 16.4.1958.

- wonend Hoofdstraat A13 -

Uit dit huwelijk:

1. Maria Jacobus Petrus van Domburg, geb. Oud Gastel 17.2.1909, overl. Roosendaal 13.1.1997

Verwantschapstabel van Johannis van Domburg (1780-1834) en Adrianus
Petrus
van Domburg (1895-) op 31.10.2001

gegevens en bewerking in GD90 door
JW van Rijsbergen
31.10.2001

GASTELSE WOONHUIZEN ROND 1900

Rond 1900 stonden er in Gastel nog vele fraaie, antieke woningen, zoals vermoedelijk in vele andere plaatsen. Ze zijn zo goed als allemaal afgebroken, gemoderniseerd of verbouwd "naar de eisen des tijds" zoals dat heet. Het was niet altijd een verfraaiing of verbetering, maar het gebeurde wel. Soms, en zeker bij zakenpanden, was het een "must" om de verkoop op peil te houden.

En hoe mooi en sierlijk die oude gevels van toen soms waren, in al hun eenvoud, kunnen we toch nog terugvinden op oude foto's en vooral op prentbriefkaarten. En dank zij die kaarten zien we hoe leuk die oude gevels waren, we zien ze terug en constateren dat ze dikwijls ontroerend mooi en zelfs elegant waren in al hun eenvoud.

Ik heb geprobeerd om die mooie gevels van toen vanaf die prentbriefkaarten a.h.w. nieuw leven in te blazen, door ze te "hertekenen", zonder er iets bij te fantaseren en ik heb me, eerlijkheidshalve, zo streng mogelijk aan de originele afbeelding gehouden.

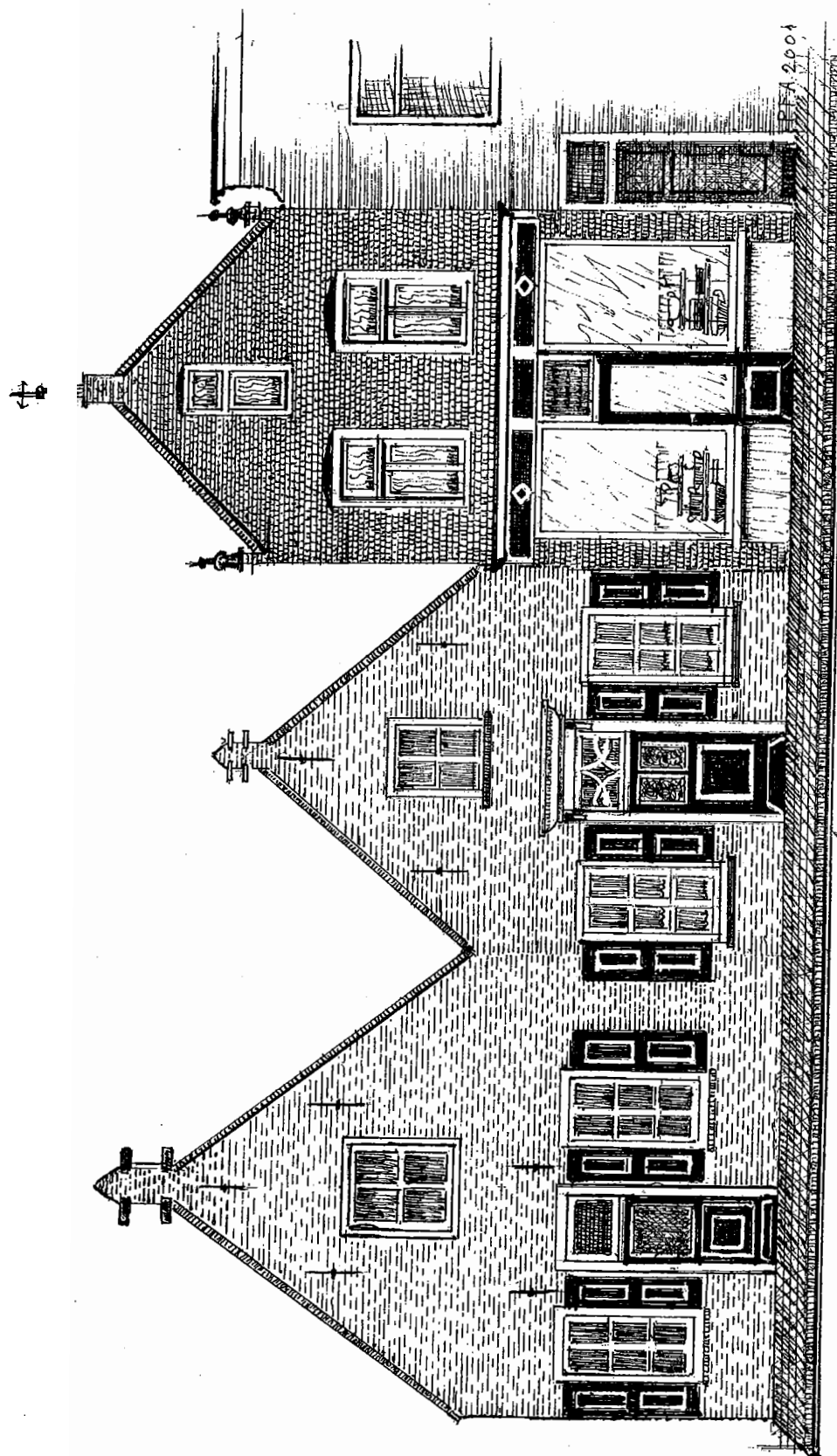
Voorlopig begon ik op de Markt, omdat in die tijd de gemeentelijke huisnummering begon met nummer "A 1" en dat was dan het pand op de hoek van de Markt en de Veerkensweg, toen ook wel "Dijckgat" genoemd, dus bij "de bakker op de hoek". Toen ook al!

Van sommige panden zijn prachtige en goed gefundeerde beschrijvingen gegeven in ons Heemkunde Jaarboek 1991 door C. v. Caulil en P. Peeters. Dankzij hun onderzoek gaan die huizen nog meer spreken en ik zal bij het betreffende pand daar ook naar verwijzen.

Op prent 1 staan drie gevels en de linkse staat dus op de hoek Markt-Veerkensweg.

In 1900 was daar al een bakker gevestigd, genoemd Jantje van Steen, die daar dus een bakkerij had met een winkel. Het achterste deel van zijn pand, dat dus uitkwam op wat toen "Achterdijk" heette en nu Parkstraat, stonden nog twee huurwoninkjes. Begin 1900 werd het pand gekocht door Kees Melsen, bakker die eerst het voorste deel afbrak en er een hoog nieuw gebouw voor in de plaats zette en dan iets later het achterste deel moderniseerde, middels afbraak van de beide woninkjes. Tevens liet hij een moderne grote bakoven installeren, die voortaan met steenkolen in plaats van met hout werd gestookt. Bovenop konden ook nog appeltjes worden gedroogd, ook voor klanten! Deze C. Melsen werd later opgevolgd door H.v.d.Heijden en die weer door zoon Adrie en door Nagelkerke en van Hees.

Het tweede huis, toen "A 2" was ook een winkelpand en werd toen bewoond door de familie Buckens, al oudere mensen en ongehuwd. Oorspronkelijk was het een kruidenierszaak, maar de eerste decennia van 1900 werd niet veel

ZUID-WEST-ZIJDE MARKTOUDGASTEL ROND 1900. VAN L.N.R.:
 BAKKERIJ VAN STEEN, LATER KEES MELSEN, LATER H. ROHEIJDEN, DAN WINKEL F.A.M. BUCKENS, DAN V. AALST.

Marktpllein 1
anno 2001

Marktpllein 4 5
anno 2001

Marktpllein 7-8
anno 2001

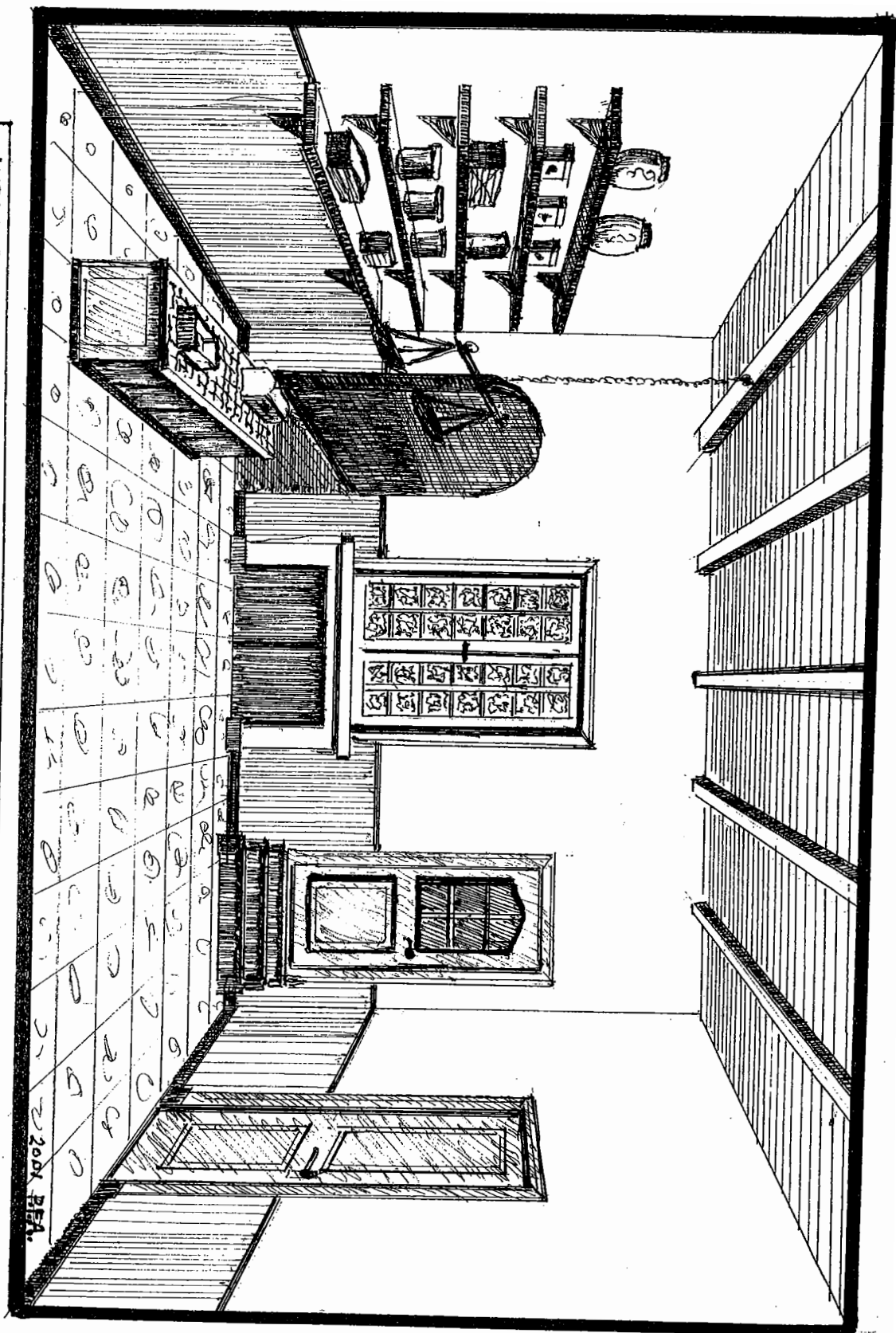

meer verkocht. In 1938 overleed de laatste telg van deze familie: Louise Buckens. Het huis werd met de vele stukken grond die de familie bezat notarieel verkocht, alsmede de goederen uit winkel en woonhuis. Het interieur van die winkel was meer dan gewoon [zie prent 2]. Als men bijv. nog in 1930 binnentrapte was het alsof men 100 jaar terugtrapte in de tijd. Men stond dan in een "Anton Pieck"-winkel met eigentijdse attributen. De achterwand was echt bezienswaardig. Links was een donker aandoende opening zonder deur en daar begon een lange gang naar het achterhuis [kwam uit op Achterdijk]. In het midden van de wand was een brede schoorsteen waarvan het bovenstuk een tweedeurskast vormde met vele zeldzaam luxe ruitjes. Het was ietwat ruw gefigureerd glas met geslepen facetten. Het maakte een weelderige indruk. Rechts van die schoorsteen was een schilderachtig drietreeds trapje, dat dan leidde naar een leuke deur met kleine ruitjes in het bovenpaneel, die dan weer toegang verschaft tot een grote opkamer boven een gewelfde kelder. Die totale achterwand vormde met dat alles een prachtig geheel. Tegen de linkerwand van de winkel, achter een toen eenvoudige toonbank, waren banken gemaakt en daarop stonden de voorraaddozen en potten. En m.i. opvallend waren de twee originele zeer grote Delftsblauwe tabakspotten. Boven de toonbank hing aan het balkzolder een ouderwetse (natuurlijk) weegschaal waarvan de schalen met touwen waren opgehangen aan de weegarm. Daarnaast hingen weer haken waaraan de papieren zakken waren geprikt. In de rechterwand van de winkel was ook een deurtje dat dan toegang gaf tot een klein kamertje dat uitzag op de Markt, recht tegenover de toen daar staande tweede dorpspomp. Het etalageraam [een gewoon raam] was toen al voorzien van een niet-doorzichtig glasgordijn. Dit is de enige tekening die ik niet vanaf een foto heb hertekend maar uit het geheugen. Zo iets moois vergeet je niet gauw!

Bij de verkoop in 1938 kwam het pand in handen van L. Vrolijk, de latere wethouder, die het verhuurde aan de jonge kapper Jan Engelen, die er zijn zaak in begon. Gelukkig liet hij die achterwand intact, wat een apart cachet gaf aan zijn kapsalon.

Op het toenmalige pand "A 3" was in het begin van de 20^e eeuw gevestigd: Franciscus Van Aalst [Sus van Aalst) koperslager die rond 1920 werd opgevolgd door zijn zoon Bruno van Aalst-Hennekam. Die Bruno had zijn eigen aparte levensstijl. Hij beweerde dat hij niet behoefde te werken, want hij was van adel. Dit verhaal werd door de Gastelaren graag zo doorverteld. Toch was er wel iets van waar, want zijn moeders achternaam was De Ratte, een al oude en vermoedelijke verarmde adellijke familie. Bruno volgde dus zijn vader op in de zaak en hun werkplaats lag ook aan de Achterdijk. Hij heeft ook een tijd een taxi-bedrijfje geëxploiteerd en was zelf de enige chauffeur met ook weer een aparte rijstijl: heel langzaam! Dit werk was dus blijkbaar niet beneden zijn stand. Het koperslagerswerk liet hij door een knecht doen en zijn vrouw beheerde de winkel in huishoudelijke artikelen en zij verkocht ook petroleum per liter. Dit kwam dan uit een metalen vat met een handpomp. Op de Markt had Bruno ook

INTERIEUR WINKEL FAM. BUCKENS, MARKT OUDGASTEL ROND 1900.

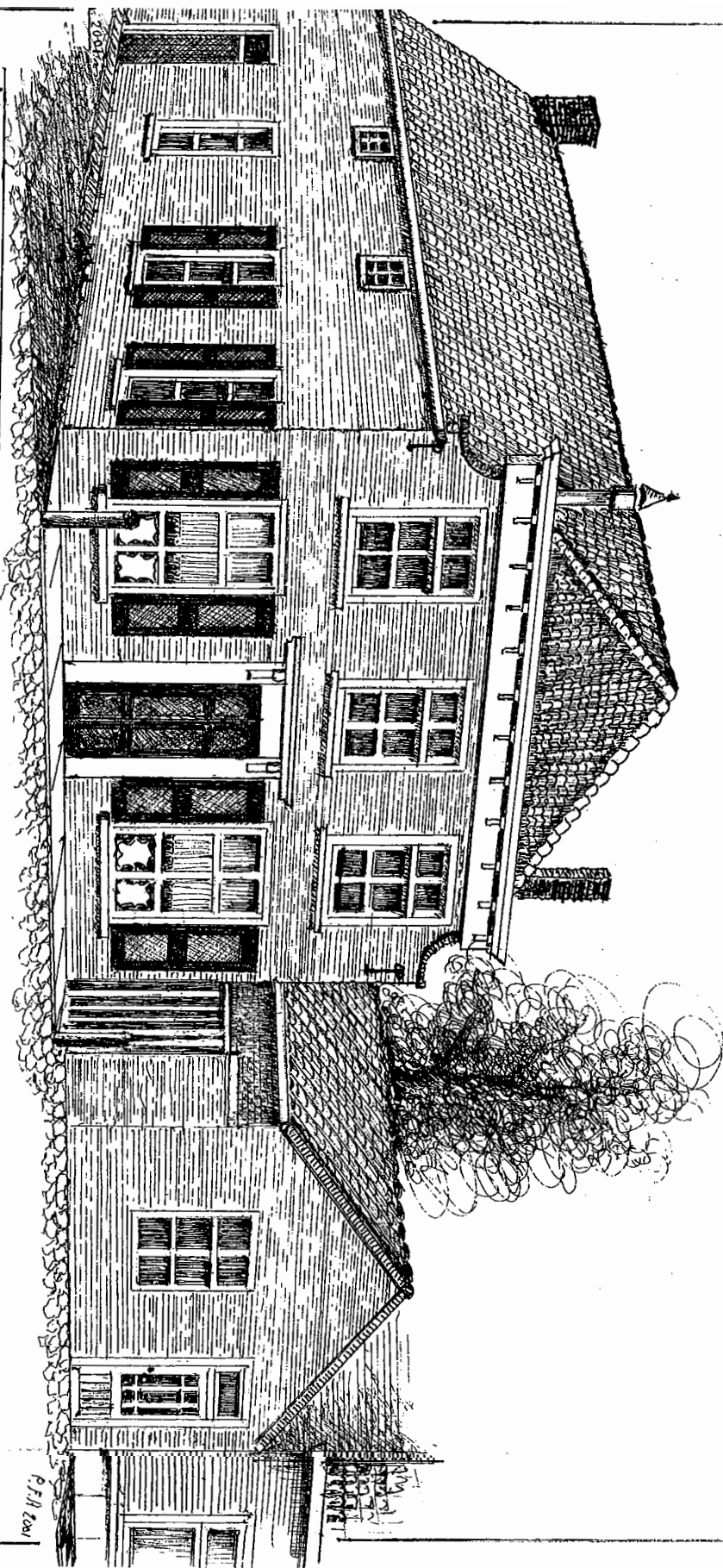
2

een benzinepomp staan, die door hem werd bediend, ook met de hand. Het winkelpand was tamelijk modern voor die jaren.

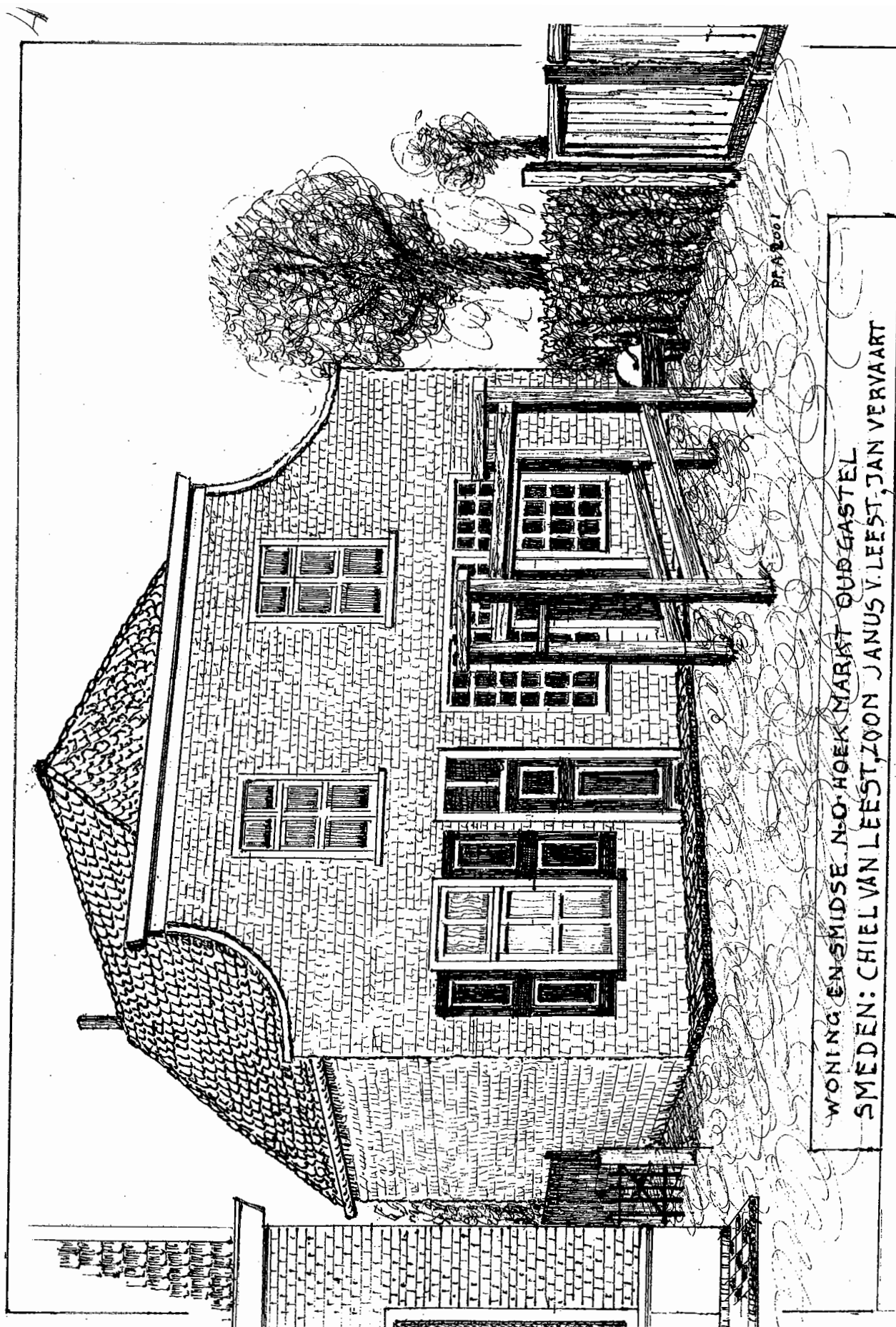
De gemeentelijke huisnummering was in die tijd een beetje vreemd en soms moeilijk te volgen en was gebaseerd op wijkindeling. Het was een systeem waarbij je op het adres geen straatnaam hoefde te gebruiken. Na nummer A3 liepen de nummers verder op de Markt en dan de Dorpsstraat in, dan keerden ze terug en dan had het huis hoek Markt-Dorpsstraat no. "A.181". Dat is nu Markt no.10 [Tekening 3] Hier stond in 1900 een flink woonhuis, met een zekere allure. Het was gebouwd op een stuk grond dat uitgenomen was uit een groter perceel met woning dat oorspronkelijk "De Kemel" heette. Het hele verhaal van dit pand is ook weer te vinden in het artikel van Peeters en Caulil in het jaarboek 1991. Dit pand A 181 was toen zonder tuin. De opeenvolgende bewoners zijn vermeld op de tekening. Van de eerstgenoemde bewoner Adam Adani vinden we nog in de archieven dat Adami bakker was en o.m. brood leverde aan de Neder. Hervormde Gemeente voor de jaarlijkse Avondmaaldienst. Het gebouwtje ernaast heeft enkele jaren gediend als slagerij. Peeters en Caulil noemen nog een Frans Potters als slager. Dit gebouw is in 1937 gesloopt en toen kwam er een huis met trapgevel voor in de plaats, getekend door Frans Akkermans met adviezen van de stadsarchitect van Willemstad.

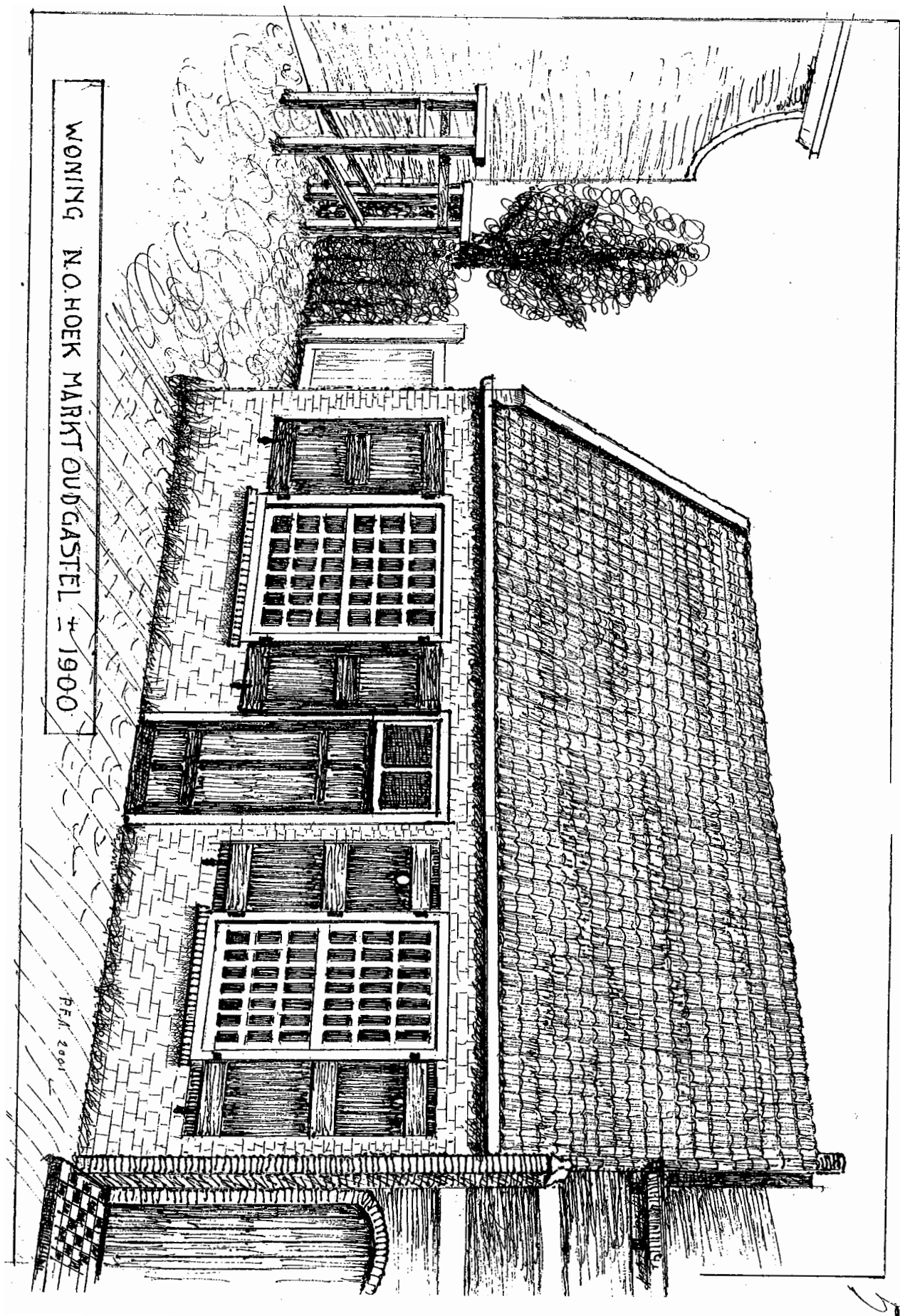
Het huis op tekening 4 is een woning en werkplaats van een smid met een hoefstal ervoor. Er waren rond 1900 drie smeden in Gastel actief. Deze op de Markt met Giel van Leest, Den Ronden in de Dorpsstraat en De Veth op de Rijpersweg. Behalve paarden "beslaan" werden er ook nog zelfgesmede banden gelegd om de houten wagenwielen, iets wat eveneens een gespecialiseerde vakkennis vereiste. Die Giel werd opgevolgd door zijn zoon Janus, die na enkele jaren uit Gastel verdween en werd opgevolgd door Jan Vervaart. Nadat hij met zijn vak was gestopt, kwam de smederij leeg te staan en de pas opgerichte en enthousiaste gymnastiekclub "Vlug en Lenig" maakte daar gebruik van en ging oefenen in de oude smidse. Na hun vertrek maakte ook A. Aanraad gebruik van deze ruimte en de liefhebbers konden les krijgen van onze nationale Judo-Kampioen. Het front van deze smederij had een typisch model, dat meer voorkwam bij Gastels werkplaatsen: een grote deur met aan weerszijden een direct aansluitend groot raam en daarin een groot aantal kleine ruiten. Boven die deur soms een hoge deur, bedoeld om daarlangs de voorraad op de zolder op te slaan. Er waren in Gastel zeker een vijftal van deze gevels. Een staat er nu nog aan de Achterdijk, nl. de werkplaats van Luijten.

Het pleintje voor de smederij gaf ruimte voor de hoefstal en een grote ronde slijpsteen en leverde ook de toegang naar de stal en schuur van de koetsier van de huisarts, die lag achter het koetsiershuis van tekening no. 5. De foto ervan is genomen in de nadagen van het huisje. Het werd afgebroken en er kwam in de plaats een dubbel woonhuis met winkel. Ook dit werd geamoveerd met de smederij om de oostwand van de Markt te hernieuwen. Naast dit oude pandje stond toen in 1900 een tamelijk moderne woning. Ietwat Jugendstil.

WOONHUIS MARKT 10 OUD GASTEL ROND 1900
 BEWONERS: ADAM ADAMI, (bakker) - 1835 JOHANNA MASTBOOM, - 1865 FL. VANDERVAART, - 1909 FR. A. AKKERMANS, -
 - 1946 FR. A. AKKERMANS, - 1985 M. W. J. P. AKKERMANS.

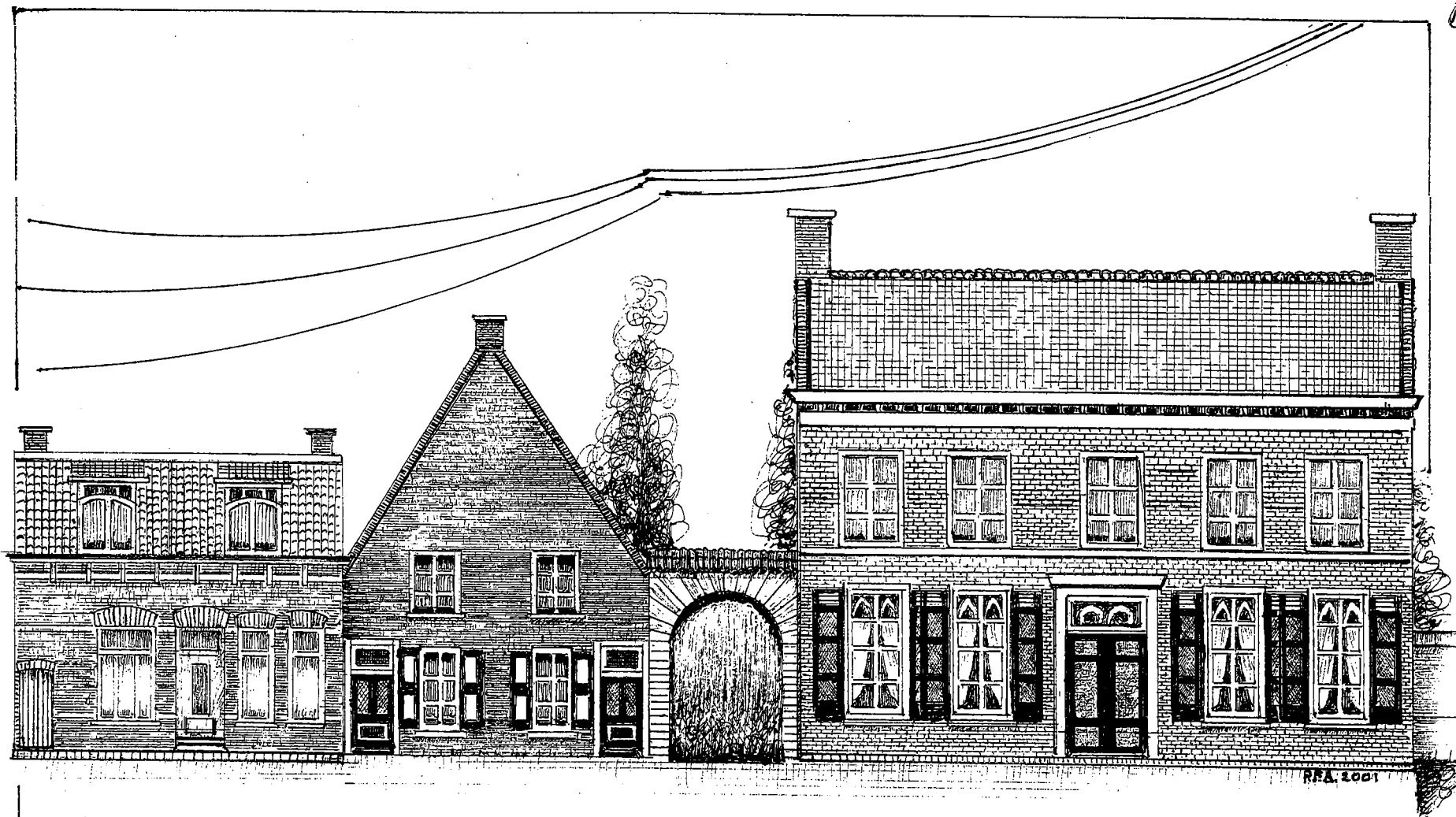

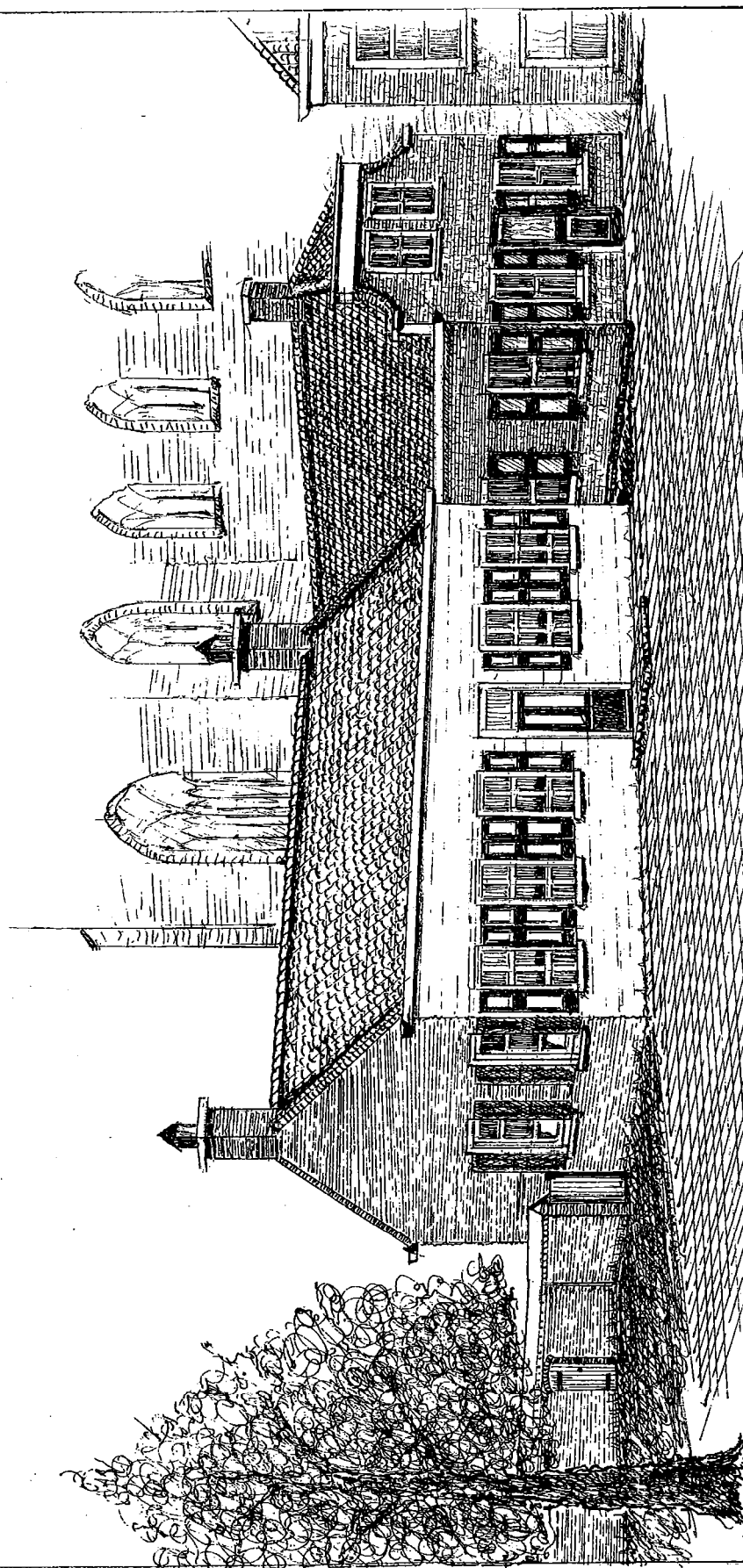
In 1900 woonde er de Weduwe de Herder, dan Dries van Kinderen, daarna Wed. v. Mechelen en vervolgens Wed. Oomen. Het werd later zelfs nog "gekraakt". Het is het linkse huis op tekening no. 6. Ernaast staat een dubbele woning met een hoge puntgevel. De oudste bewoners die ik kende waren de familie Huibregts [Belgen?] en Jac. Voorbraak links en rechts familie van Baal en dan Mijntje Jongenelen. Ernaast stond een monumentale deels overdekte inrijpoort die toegang gaf tot het erf, de moestuin en het "Sterrebos" bezit, gelegen achter het grote woonhuis "HET HOF". Dankzij de publicatie van mr. H. Mastboom hebben we een goed inzicht over de bewoners van dit huis. In 1600 dus Pieter Proost, dan J.C. van Vos, daarna P.F. Eeman gevolgd door twee huisbewaarders: Dries Luijks en Sier van Gaans. Het hele bezit werd in 1928 notarieel verkocht en de woning kwam in handen van Leo Melsen, die er een zadelmakerij aan bouwde en er een groentewinkel in exploiteerde. De zeven ervoor staande lindebomen zijn er niet bij getekend om het gebouw beter tot zijn recht te laten komen. Zij stonden ongeveer 7 meter voor het huis .

Tekening 7 vertoont de twee cafe's op de hoeken van de Korte Dreef. Het linkse was van de familie van Mechelen. Het was genaamd "Achter St Joris" en het rechtse van de fam. Rademakers heette "In de Vrachtkar" en later "Onder de Toren". Het bestaat nu nog! Hoe lang nog? Alles bij elkaar moet onze Markt van toen in onze ogen van nu, een zeer pittoreske aanblik gegeven hebben. Maar dat kon natuurlijk niet zo blijven.

Op tekening 8 staan in totaal 4 woningen. De drie linkse waren toen genummerd "A4, A5 en A6". In A4 woonden toen de gezusters Roozen, een paar oude gepensioneerde dames. Het middelste, het grootste pand was van Kees Bartels. Hij was smid en had zijn werkplaats aan de Achterdijk (Parkstraat nu). "Vrouw Bartels" beheerde het winkeltje aan de Markt met levensmiddelen en snoep. Het kleinste huisje rechts werd bewoond door P. Raats. Nadat Bartels was vertrokken kwam de familie van den Berg-Masseurs erin wonen en veranderde de smederij in een klompenmakerij. Van den Berg zag kans om de naastgelegen panden te verwerven om er dan later een mooi groot winkelpand van te maken met huishoudelijke artikelen. Weer later werd de winkel verhuurd aan de "Read Shop". Die samenvoeging van die drie woningen was een goede zaak, want ze liepen op een onpraktische manier a.h.w. in elkaar over, zo vertelde J. v.d. Berg later. Maar het totale voorfront vormde in 1900 een schilderachtig geheel. De geschiedenis van die panden was ook al een ingewikkelde zaak, volgens het artikel in het jaarboek 1991 van P. Peeters en C. v. Caulil. Het middelste was toen het pand "Sint Joris". En de afbeelding op bladzijde 130 geeft een goed beeld van de overgang van de oude drie huizen naar het huidige winkelpand. Het ernaast staande woonhuis werd in 1900 bewoond door P. Kerstens. oud-wethouder van de Gemeente Oud en Nieuw Gastel en de volgende bewoner werd dan C. Hennekam-Peeters, oud-gemeente-ontvanger. In de 60-er jaren is het gesloopt en er kwam een moderne cafetaria van Kees van de Klundert voor in de plaats. Het is getekend door de architect Ir. L. Sturm.

OOSTWAND MARKT OUD GASTEL ROND 1900. v. L. n. R. WOONHUIS WED. DE HERDER.
 DUBBEL WOONHUIS: L. FAM. HUIBREGTS, - JACVOORBRAAK, R. FAM. v. BAAL; MIJNTJE JONGENELIEN. // HERENHUIS:
 1600: FAM. PROOST, 1794 J.C. VAN YOS, 1830: RF. FEMAN, 1886: LEEGL. BEHEERDERS: DRIES LUKS, SIER VAN GAANS
 1428: FAM. L. MELSEN. 1949 GEMEENTE O. N. GASTEL. 1964 AFGEBOKEN. DE 7 LINDEBOMEN ERVOOR ZIJN NI GETEKEND.

Z.O. HOEK MARKT OUD-GASTEL ROND 1900 LINKS-CAFE ST. JORIS (FAM. V. MECHELEN). CAFE "IN DE VRACHT KAR" -
 -LATER "ONDER DE TOREN" (FAM. RADEMAKERS). INGANG "KORTE DREEF" KERK 1907

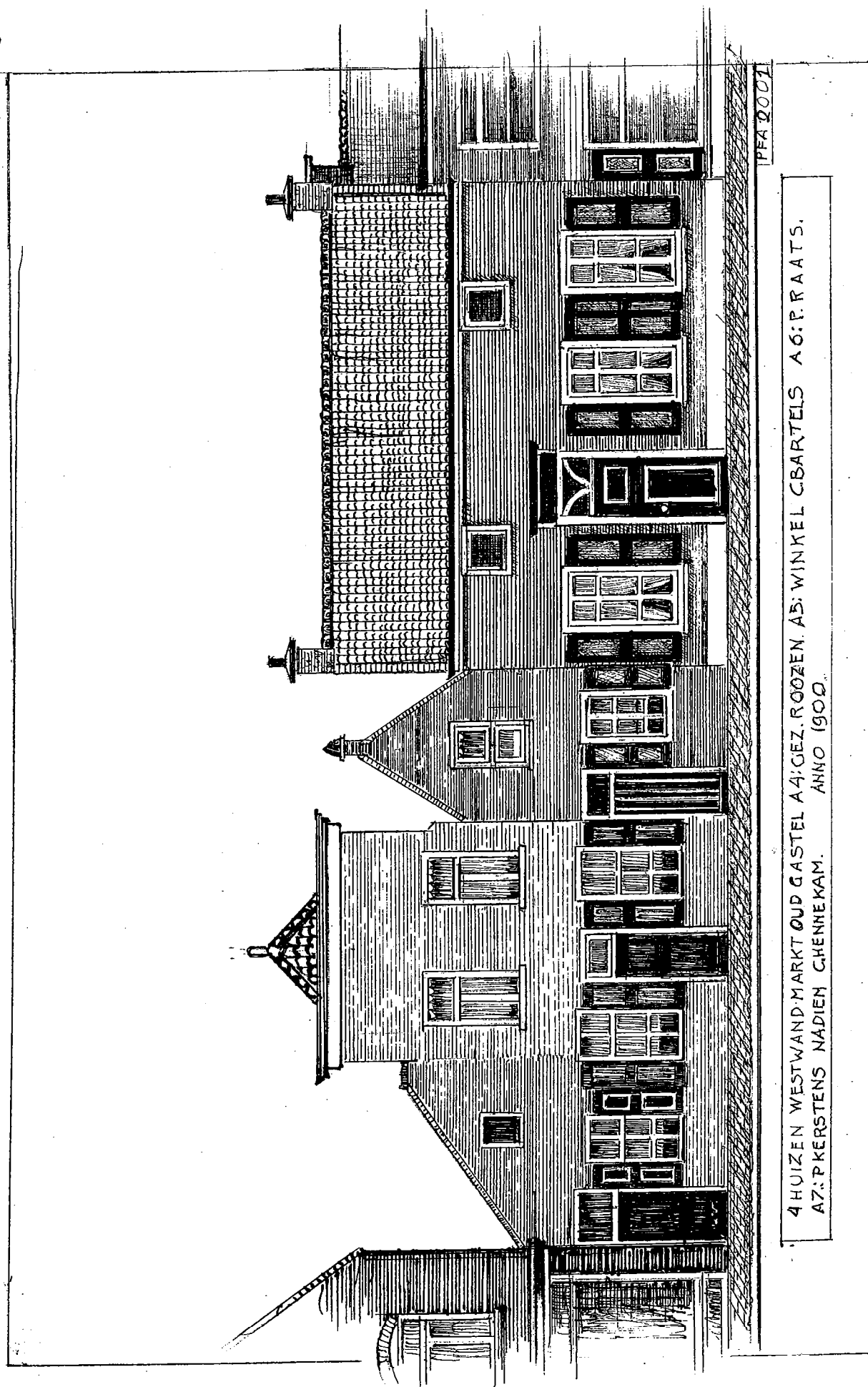
PFA 2001

Marktplaats 9-10, anno 2001

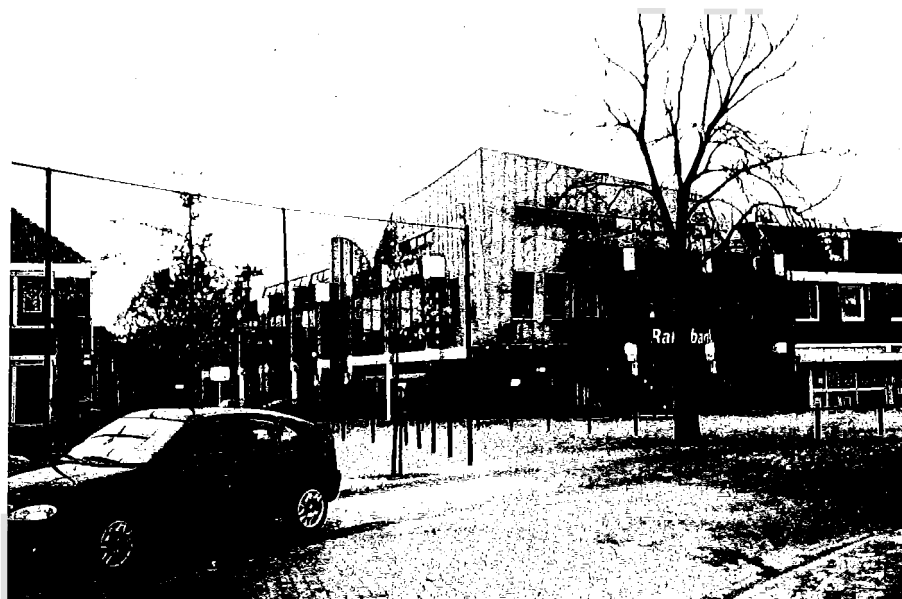
Marktplaats 11-12, anno 2001

Marktpllein 13
anno 2001

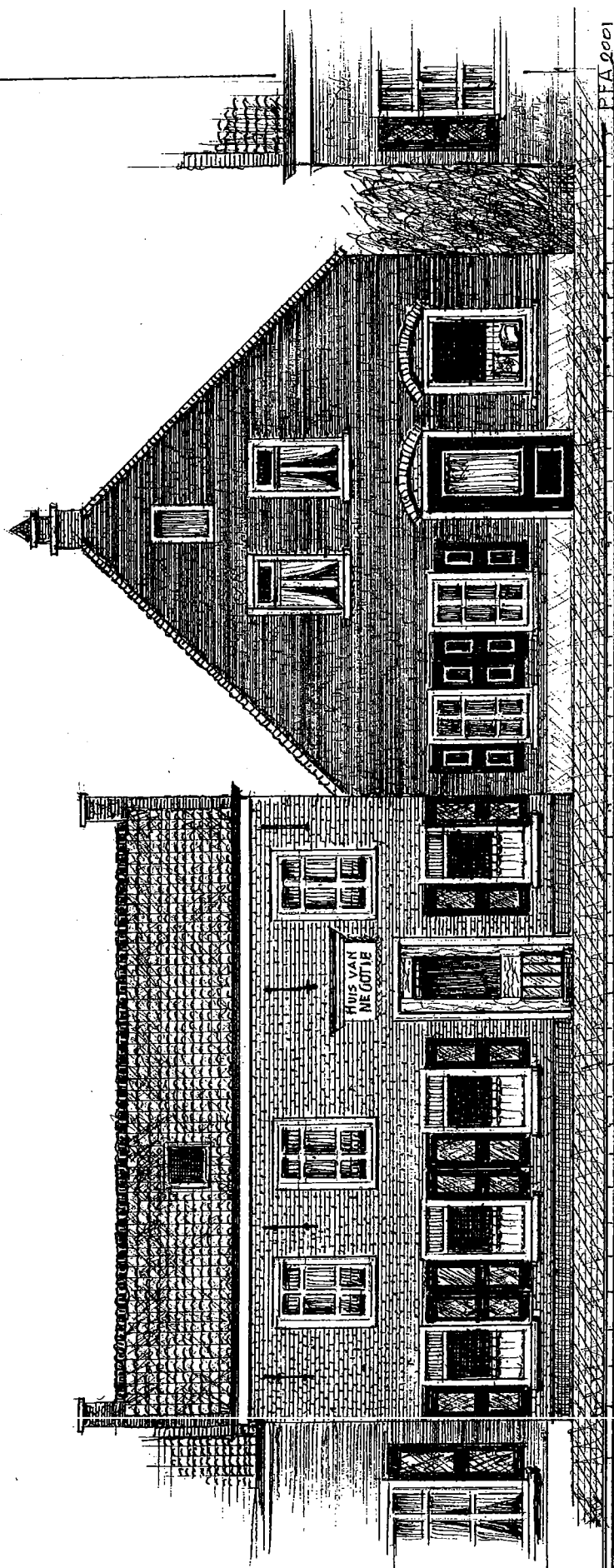

Marktpllein 19
anno 2001

Marktpllein 20-21
anno 2001

2 HUIZEN WESTWAND MARKT OUP GASTEL : A8 CAFE ADAM SCHUURMANS, NADIEN APEETERS-FOGELAARS
A9 WINKEL D.GELENNIS, NADIEN CGELENNIS-EMBREGTS "HET GANGETJE/LATER;" MARKT STRAATJE" — 1900 —

Op prent 9 vinden we links het oude cafe van Adam Schuurmans. Hij was ook "pee-agent" en regelde de contracten voor levering van suikerbieten door boeren aan de suikerfabriek te Stampersgat. Hij noemde zijn cafe: "Huis van Negotie". vermoedelijk omdat er in het cafe handel werd bedreven via een wekelijkse "Graanbeurs" waarbij dus graan werd verhandeld tussen boeren en handelaren. Maar door de veranderende handelsgewoonte verliep deze beurs en er bleef niets over dan een kaartclub van de oude leden. Des zondags was het extra druk in het cafe. De boeren kwamen dan met hun familie per rijtuig naar de kerk. Het paard werd dan voor het cafe uitgespannen en door een speciale knecht [Takx] via het "gangetje" [Later Marktstraatje] geleid naar de achter het cafe staande paardenstal aan de Achterdijk. Een fooi was de beloning voor Takx. Dit gebeurde ook bij andere cafe's, zoals de twee naast de Korte Dreef en bij "In de drie Snoeken".

Naast dit cafe 'Huis van negotie' stond de toen bekende kruidenierszaak van Dingeman Geleijns-Huismans. Hij was ook boer en had zijn schuur aan de achterzijde aan de Achterdijk en aan de overkant stond nog een grotere schuur [nu de N.O.hoek van de woonflat "De Burgemeester"]. Later werd deze zaak overgenomen

door de zoon C. Geleijns-Embregts en die verhuisde later weer naar Dorpsstraat 5-7 om daar een grote supermarkt te exploiteren..De winkel op de Markt werd verkocht aan zijn buurman Vogelaars, die het pand liet slopen en de dan daar gebouwde winkel verhuurde aan Foto-van Kalmthout. Bij die bouw werd het pand iets smaller gemaakt en het "gangetje" werd "Marktstraatje" genoemd.

P.F.A. AKKERMANS

UIT 'HERINNERINGEN VAN BROEDER THEOPHILE NIJMAN'

Deel 11

Dit is het vervolg op eerdere artikelen uit de jaarboeken van onze heemkundekring. Er is hier geput uit een 28-tal schoolschriften, waarin wijlen broeder Theophile Nijman zijn herinneringen heeft opgeschreven. Hij begon hiermee in 1943. Vanaf 1944 zijn het dagboeknotities. Ze zijn hier letterlijk weergegeven, met soms een korte toelichting, tussen haakjes, mijnerzijds.

F. van Merrienboer

18 SEPTEMBER 1950

Drie weken, nadat ik een stuk in twee schipperskranten geschreven heb, zijn er vier aanvragen binnen. Het is vrij zeker, dat een dergelijk internaat levensvatbaarheid heeft. Ik zal er nu alles op zetten om op 1 september 1951 te beginnen. Het zal waarschijnlijk een eenvoudig begin worden: komen er 15 kinderen van minimaal acht jaar, dan kan daarvoor een continu- klas ingericht worden, volgens de wet. Die kan hier altijd ergens ondergebracht worden in huis. Intussen bouwen en b.v. in 1952 op het terrein zitten! Ja, ja, zo kan het, als... alles meewerkt. Nog geen antwoord gehad van het kerkbestuur, zal er deze week op uitgaan. Wanneer de plannen goedgekeurd worden, [om een school en internaat voor schipperskinderen te stichten. F.v.M.] begint voor mij een nieuw leven: Ik zal dan mijn liefhebberijen vaarwel zeggen. Ik doe dit niet zonder spijt; uit de vorige bladzijden is gebleken welke rol ik gespeeld heb; ik was graag op dezelfde weg doorgegaan, althans in 1945! Nu niet meer, al merkt de buitenwereld daar niet zoveel van. Ik kom nog altijd op vergaderingen enz., ik speel en schrijf nog, ik ben niet dood, al heb ik in 1945 moreel een knak gehad. Bij het veranderen van "regime" hier in huis, dacht ik dat ik mij niet meer [na zoveel jaren vrijdom] zou kunnen aanpassen, ik heb het, met Gods hulp, wel gekund. Toch heb ik onder heel de "Gastelse situatie" geleden, ik heb niet meer dat voor mijn volk kunnen doen, wat ik gaarne had gedaan. Het heeft geen zin er nog over te piekeren. Het idee, een internaat op te richten, is stilaan gegroeid, ik kan het nu niet meer loslaten- ik wil het andere nu niet meer; overal onderuit en werken voor de bloei en "wedergeboorte" van ons huis. Gaarne zou ik van de winter nog mijn oud toneelstuk "De Gastelse Patriotten" herzien en afmaken, om bij wijze van afscheid, dit mijn geliefde Gastelse mannen en vrouwen en kinderen, aan te bieden. Ook zou ik nog gaarne een brochure schrijven voor mijn medebroeders over de Broeders van Barmhartigheid in de Belgische gevangenen, waarvoor ik het materiaal nu al twee jaar bij me heb. Of er iets van zal komen, weet ik niet. Zaterdagavond jl. hebben we

een mooi feest gehad en een merkwaardig. De tijd heelt alle wonden. De heer Tulman, die als broeder Polidoor hier van 1921 tot 1934 als broeder geleefd heeft en daarna - het klooster verlatend hebben - als leek de laatste 16 jaar hier heeft gestaan, vierde zijn 25-jarig jubileum als onderwijzer. We hebben op het ogenblik een reuze goed corps. We zijn vrienden; bij het afscheid van Aarssen is dit weer eens gebleken. Hij was er zaterdag ook, heeft zeer veel heimwee! Het feest werd gevierd in ons huis, in onze refter. Geen commentaar daarop, het is nu eenmaal zo. Het schoolbestuur heeft, evenals bij de jubilea van Willibrord en Canisius, weer eens geschitterd door afwezigheid! Er is ter ere van de jubilaris niets gebeurd, ternauwernood heeft men hem gefeliciteerd. Dat moeten ze dan volgend jaar, als van Merrienboer en ik jubileren, ook maar niet doen. We zullen eerst gaan slapen.

1 OKTOBER 1950

Een buitengewone natte en koude septembermaand achter de rug, maar van binnen is het wat warmer geworden in mij. Zes aanvragen zijn binnengekomen voor het internaat. Vandaag heb ik al bezoek gehad van een schipper met zijn zontje. De afgelopen week druk werk gehad; een vijftigtal prospectussen opgestuurd naar schippers. Ik hoop in de maand oktober nog verschillende aanvragen binnen te krijgen. Gisteren, eindelijk, na zes weken wachten bericht gehad van het kerkbestuur. Een laconiek briefje, ondertekend door de pastoor als voorzitter en F. Veraart als secretaris. Er stond in, dat het kerkbestuur een onderhoud vraagt met een hogere overste!! De diepere ondergrond van dit antwoord is dit: zouden ze zich misschien terugtrekken uit de school? Zo ja, dan hebben we liever, dat ze dat dan maar vlug doen. Uit verschillende gesprekken is dit de conclusie, die ik trek. We moeten daarom zorgen, dat we roepingen krijgen, zodat we kunnen antwoorden: we zijn met drie broeders aan de school, dat blijft zo; we hebben nog zoveel broeders -straks-, dus die moeten een werkkring hebben; daarom dit internaat. Persoonlijk zou ik het helemaal niet erg meer vinden, als wij ons terugtrokken en ons met heel onze gemeenschap op het internaat gooiden. Ik zal even de terugkomst afwachten van broeder assistent Liberat uit Canada en intussen alle instanties schaakmat zetten met een aantal reeds aangenomen kinderen. De zaak, waar voor mij alles om draait, is de toekomst. Door de onverstandige houding van de pastoor is het zo ver gekomen. Hij heeft bijv. al een paar keer verklaard, dat broeder Frederik, die volgend jaar onderwijzer is, geen plaats in de school zal krijgen. Afgezien van het feit, dat hij hiermee klaar zou komen, bewijst dit toch zijn onverzoenlijke houding tegenover ons. Wij moeten dus een werkkring zoeken voor onze toekomstige broeders. En nu hebben we de kans, die we onder geen voorwaarde moeten laten schieten, hoeveel persoonlijke offers mij dit ook zal kosten. Deze twee zaken nl. het hebben van een aantal kinderen en het hebben van een broeder onderwijzer, zullen een sterk argument zijn, om het internaat

te beginnen. Mocht onverhoopt het kerkbestuur - d.i. in deze kwestie de pastoor - geen ruimte beschikbaar stellen voor ons doel, dan zou ik er nooit voor terugschrikken om te proberen in Stampersgat een onderdak daarvoor te krijgen. Zo is dan in mijn geest de gedachte van het stichten van een internaat - waarvan ik enige jaren terug nog zo bang geweest ben - gerijpt en heeft nu vaste vormen aangenomen. Dit laat ik niet meer los. Het idee is geboren uit de toestanden, die wij beleven. De lezer zal begrepen hebben dat het gedwongen loslaten van allerlei werken, waarvoor ik vroeger de kans had om die te doen, mij nu een onbevredigd gevoel geeft. En dan nu al jaren te leven onder dien druk van nooit eens iets goeds te kunnen doen, dat is niets voor mij. Ik heb nu weer - voor de zoveelste maal- alleen de communiekantjes opgeleid; de pastoor moet dat feitelijk doen, als hij zich maar eens een paar keer liet kijken, dan was het al goed, maar niets daarvan, geen enkele maal heb ik hem gezien. Nu gaat Willemen (onderwijzer) ook weer weg; hij was o.a. directeur van het koor!! Aarssen weg en hij, twee op een jaar. Toch wel een bewijs, dat het schoolbestuur geen prettige werkgever is. Wat heb ik Aarssen - althans zijn vrouw - van zijn leven geholpen. Hoeveel zakken kolen zou ik stiekem aan hen gegeven hebben, ik hield van zijn kinderen, voor die arme schapen heb ik het gedaan. "De pastorie heeft hen uitgebuit," zei een vooraanstaand man mij. En zo is het. Alle baantjes, die feitelijk de heren kapelaans hadden moeten opknappen, droegen ze zonder schroom aan hem op. Ze kwamen er dagelijks en waren er zeer vrij; de buurt heeft daar het nodige van gezegd. Enfin, het is een lange geschiedenis, het was hier altijd en overal Aarssen, er kon niets gebeuren of hij was erbij, bij alle verenigingen enz. Ik heb er vroeger al eens over geschreven, denk ik. Het ga de man goed.! Maar toen hij op de morgen van 17 augustus moest inpakken en 6 van zijn kinderen, op zijn zondags gekleed, zielig op straat liepen, was ik het, die hun een laatste dienst bewees, ik nam hem mee en gaf hen een lekker middagmaaltje. Toen waren de eerwaardes nergens te vinden....

6 NOVEMBER 1950

Er is nu toch wel een en ander gebeurd. Nadat de broeders assistenten Liberat en Bertrand uit Canada waren teruggekeerd, ben ik op zondag 22 oktober naar Kapellen gegaan en heb met broeder Liberat alles uitvoerig besproken. Ik vroeg hem of hij wou komen en wees bijzonder op het doel, waarvoor de nieuwe stichting in het leven geroepen moet worden, uitbreiding van de werkkring der Gastelse broeders. Hij gaf mij de raad een rapport samen te stellen en het hoofdbestuur een "beslissing" te vragen. Dit heb ik gedaan, ik heb er een paar dagen voor nodig gehad. Op 30 oktober kwam de beslissing in gunstige zin, mits dit en dat. Na deze ditjes en datjes opgeruimd te hebben, ben ik nu een samenkomst aan het bewerken met het voltallige kerkbestuur met twee broeders assistenten, Liberat en Br. George nog wel!

Deze bijeenkomst zal volgende week hier plaats hebben. Ik heb de heren kerkmeesters bijna allen mondeling gesproken en hun schriftelijk nog eens de voornaamste punten in de handen gegeven. Het komt neer een beslissing te nemen over het verhuren van de zaal van het klein patronaat en een stuk grond [gelegen naast de vroegere St. Joannesschool, bij de huidige Schoolstraat]. En over hun medewerking tot het oprichten van schippersklassen. In een gesprek met Mr. Mastboom, hoorde ik wel, dat de heren van mening waren, dat heel deze zaak een "hobby" van ondergetekende was. Ze moesten eens weten, welk offer ik feitelijk moest brengen!! Wanneer de beslissing van het kerkbestuur er is en ik twijfel nu niet meer aan de goede afloop; ik heb er nu zo dikwijls over gesproken en ik heb hun die dingen zo vaak voorgekauwd, dat ze moeilijk nog anders kunnen.. Dan moeten we nog een goedkeuring hebben van de bisschop. En ... dan is het feitelijk klaar. Dan kan ik gaan beginnen een stichting in het leven te roepen, het huis klaar te maken enz. Ik heb voor het Hoofdbestuur een begroting gemaakt van f 22.000,-. Voor Nieuwjaar alles in kannen en kruiken!! En...weer een nieuwe roeping, een jongen, waar ik al lang het oog op heb en waarvoor ik, met het noviciaat, een novene gehouden heb tot Allerheiligen! Merkwaardig, een paar dagen later kwam hij zichzelf presenteren.

17 NOVEMBER

Nooit te optimistisch zijn in zulke dingen en nooit te veel vertrouwen hebben in... de pastoor. Jammer, dat ik dit moet schrijven. Gisteravond heeft dan de bewuste vergadering van de twee broeders Assistenten en het kerkbestuur plaats gehad. Zij hadden graag gehad, dat ik er bij tegenwoordig zou zijn, maar, begrijpelijkerwijze, ben ik hier niet op ingegaan. Ik zei, als ze me nodig hebben, zullen ze mij wel laten roepen. Dit is niet gebeurd en ik wachtte dus rustig hun thuiskomst af. We hebben met ons drieën nog een uurtje nagekaart. De houding van de vier kerkmeesters liet niets te wensen over. Beide assistenten waren diep getroffen door de zeer onsympathieke houding van de pastoor tegenover hen, de Congregatie en speciaal tegenover ons huis. Zij konden moeilijk die houding begrijpen en er zelfs niet uit wijs worden. Hij praatte en bazelde voortdurend over allerlei dingen, die met de hele zaak niets te maken hadden en zij begonnen zich af te vragen, waarvoor zij feitelijk naar Gastel hadden moeten komen. Zo had hij het bijv. over de surveillance in de kerk; de kinderen zaten te veel verspreid. Over de verhouding pastorie – broeders! In dat gezelschap, die verhouding was wel wat beter geworden, maar was nog niet hartelijk!!! Hij liet zich ook ontvallen: wij worden getolereerd!! Het werd toen br. assistent Liberat wat te erg en hij moet toen danig uit zijn slof geschoten zijn. Hij had zich goed ingewerkt en zei dat de houding van de pastoor hem zeer bevreemd en dat hij van dit college in deze, voor de Congregatie zo belangrijke zaak, een heel andere houding verwachtte. Hij toonde aan

dat heel het hoofdbestuur achter deze nieuwe stichting stond, dat het een kwestie was van "leven en dood" van achteruitgang of vooruitgang enz. Allerlei dingen werden door hem naar voren gebracht en hier schijnen de heren toch wel enigszins gevoelig voor geweest te zijn. Vooral dr. van Susante stond aan onze zijde en ook mr. Mastboom. De kerk neemt hier geen risico's, de school of de parochie behoeft hier niet onder te lijden, dit werk neemt de Congregatie er bij. Tot praktische resultaten of beslissingen is het niet gekomen. Wat de huur van het stukje grond betreft, ten einde een doorgang te hebben naar ons eigen terrein, hier zullen wel geen bezwaren tegen bestaan. Over de huur van het klein patronaat zijn enkele woorden gesproken; daar moeten we zeker niet op rekenen, gezien de kapelaans niets willen missen. Over hun medewerking tot oprichten van schippersklassen is blijkbaar niet gesproken. Ik heb daarop geantwoord dat, wat de verhouding aangaat tussen pastorie en ons, er aan onze kant door niemand iets gedaan is, dat niet goed is. De pastoor is hier, evenals in de burgemeesterskwestie, grotelijks in gebreke gebleven. Br. Assistent Liberat is vanmorgen nog 20 min. met de pastoor gaan praten, deze moest vandaag weg, en dit hem gezegd. Hij heeft ook gevraagd, wat hij dan feitelijk van de broeders verlangde. En weer begon "het gelul en geklets", minder actief voor de jeugdbeweging, het godsdienstig leven der kinderen staat niet op een hoog peil!!, nog iets over patronaat, verkennerij al die onzin meer! Op felle manier heeft br. Liberat toen de houding van de pastoor gelaakt en hem min of meer een ultimatum gesteld, wanneer hij in deze houding bleef volharden. Daar de pastoor weg moest, zou hij met mij alles nog eens bespreken. Mij is nu opgedragen het "gevecht" voort te zetten. Ik zal dat doen met gehoorzaamheid aan de overheid en voor het welzijn van de Congregatie. Op welke manier, weet ik nog niet! Ik zal het hierna mededelen. Vandaag bereikte ons het bericht, dat de heer Lammertse, een bekende schrijver - oud-gereformeerd predikant! - in 1933 bekeerd, redacteur van verschillende bladen en tijdschriften, bij ons wil intreden. Eerst eens rustig slapen, voor ik dit alles kan verwerken. Ik kan, zoals tijdens de oorlog, eenvoudige medeburgers benijden.

28 NOVEMBER 1950

Op zondag 27 november heb ik bij al de 5 kerkmeesters een brief in de bus gestopt, waarin ik mijn teleurstelling uitsprak over het feit, dat er geen praktische resultaten bereikt werden, de heren 5 vragen heb gesteld en verzocht mij voor 1 december antwoord te geven. Vanmorgen ontving ik een briefje van de secretaris, waarin stond, dat hij namens het kerkbestuur mij mededeelde, dat ik met de voorzitter [de pastoor] de verdere besprekingen kon voeren. Hedenavond om zes uur heb ik met hem een onderhoud gehad van een uur. Het gesprek, dat wij gevoerd hebben heeft tot resultaat gehad, dat wij morgen samen naar de oversten zullen gaan. Het was een zeer intiem gesprek, waarover ik nog zal schrijven. Terloops vertelde hij mij, dat hij het ook met de

bisschop besproken had en tot mijn vreugde [en verbazing] vernam ik, dat Mgr. gezegd had; ik kan dat niet tegenhouden, ik zal dat niet tegenhouden, maar...zal het gaan met de broeders. Na 't bezoek aan Kapellen schrijf ik verder.

Later. Het is nu al 7 december en ik heb drukke dagen achter mij liggen en er zullen er nog drukkeren komen. De pastoor heeft zich weer eens laten kennen, want het gesprek waarover ik op de vorige bladzijde schreef is heel eigenaardig verlopen. Ik kwam binnen en zei, dat ik om het antwoord kwam op mijn vragen aan het kerkbestuur. Het ging, zei hij, om de eerste vraag die luidde: mogen wij kinderen in ons huis opnemen? Dat was het criterium, met nog een Latijns woord. Ik dacht, waar wil hij heen? Hij begon toen te zeggen, dat hij de laatste 5 jaar wel wat beterschap bespeurd had, in het gedrag der broeders, maar dat ze nog veel te "vrij" waren, dat br. Directeur de zaak niet aankon, dat er, voor hij toestemming kon geven voor uitbreiding, hij er zeker van kon zijn, dat er een nieuw krachtig bestuur kwam enz. Dus dit had hij, met de kerkmeesters nog wel, besproken. Wat moet iemand als ik daar op zeggen? Moest ik mij kwaad maken, vloeken desnoods, op tafel slaan en uitschreeuwen, dat hij naar zijn eigen en zijn kapelaans kon kijken? Als een geslagen hond zei ik, dat niemand volmaakt is, dat br. Directeur het heel goed deed, dat alles goed ging bij ons enz. Maar hij bleef op dit punt hangen en als ik hem goed begrepen heb, is het Kerkbestuur overeengekomen dat de pastoor en ik samen naar Kapellen zouden gaan om daar alweer over hetzelfde te gaan praten. 's Woensdag om 3 uur stond de auto voor en wij waren om 4 uur in Kapellen. De conferentie had plaats op de kamer van br. George, ook br. assistent Liberat, dus dezelfde twee, die hier geweest waren, waren aanwezig, plus de pastoor en ik. Ik had tevoren vlug een briefje in de handen van br. Liberat gestopt, zodat hij, terwijl wij eerst thee dronken, zich al even inwerkte. De pastoor begon zijn zelfde litanie af te draaien. Vooral br. Liberat sneed hem verschillende keren de pas af. Veel is van zo'n gesprek niet op te tekenen. Ik liet telkens uitkomen, dat we uit moesten breiden, onze werkkring moeten verruimen. En dat dit werk wel zou renderen enz. Ook allemaal dezelfde woorden, die we al zo dikwijls gebruikt hebben. Op het laatst draaide hij bij. Hij wilde dan dit werk wel steunen en hij hoopte het beste ervan enz. Toen nam ik de kopiebrief, die ik naar het Kerkbestuur had gestuurd en kwam weer met mijn vragen voor de dag. Ja, dat zal nu wel goed zijn, zei de pastoor, hij moest dat allemaal nog eens met het kerkbestuur bespreken en dan hoorde ik het wel!! We maakten een bocht en betraden het traditionele zijpad, eigen aan elke conferentie. Wij praatten nog wat, dronken een glas wijn en namen hartelijk afscheid. Sindsdien heb ik de pastoor niet meer gesproken, noch iemand van het Kerkbestuur, maar heb onmiddellijk mijn maatregelen genomen. Zondags tevoren n.l. was een schipper de Bot bij me geweest met zijn 7-jarig zoontje. Zijn vrouw had gedurende de bietencampagne in Stampersgat gewoond [nu nog), het kind zou nu met Kerstmis 4 maanden in de eerste klas zijn en... hij wilde het na nieuwjaar, wanneer hij weer ging varen, zo graag bij ons achterla-

ten. Ik dacht er een dag- en een nacht!- over na en besloot er op in te gaan. Tevens zocht ik de jongens uit, die zich reeds bij ons hadden aangemeld voor 1 sept. 1951 en die zeven jaar zijn, en schreef die ouders. Het zijn er 6 van de 10 aanvragen. Ik heb nu reeds 4 antwoorden binnen: 15 januari komen er twee, vroeger al de ander twee!! Vlug gedacht en gepraat met de broeders, die nu allen! achter het plan staan, prijsopgave gevraagd van bedden, enz. De zolder moet een plafond hebben, een bad in huis enz. Gisteren en uitvoerige brief naar de Generale Overste, met een begroting erbij [f 2500,-], nu nog even het antwoord afwachten en dan is voor Kerstmis ons huis in orde en kunnen we met een 5-tal kinderen starten. Ik kan soms niet begrijpen, waaraan ik begonnen ben! Ik heb wel eens ineens in de vorige schriften geschreven: van dat internaat komt niets, nooit! Ik heb er zelf zeer sceptisch tegenover gestaan, vooral in dit huis te beginnen, maar toch voel ik mij nu gelukkig. Het is niet om te geloven, hoe een mens veranderen kan. Zelfs heb ik maar een matige belangstelling meer voor de geschiedenis van Gastel, waarvoor ik vroeger in vuur en vlam stond. De Heemkundekring? Ik zal ontslag nemen en dan komt er ook niets meer van terecht, daar zijn ze allemaal van overtuigd. Je gedachten zijn anders geworden. Je komt op een leeftijd, waarop je de zaak een beetje anders gaat bekijken. Wij staan voor een nieuwe toekomst; zelfs br. Willibrord is er nu van overtuigd. Ik heb deze jaren mijn uiterste best moeten doen om niet verbitterd te worden! En ik denk en geloof, dat br. Willibrord, die zo bekwaam is en zo hard voor de school werkt, maar ook o zo weinig belangstelling ondervindt van de pastoor en het kerk (school)bestuur, tegen datzelfde moet vechten. De mensen zien ons graag, dat ondervinden we alle dagen en ik heb het in Kapellen, waar de pastoor bij was, ook laten horen, maar van hogerhand wordt je gewoon als lucht aangezien. We zullen de heren een lesje geven. Ik heb ze nog hard nodig voor mijn schippersschool, ik zal zwijgen en werken om er een bloeiende instelling van te maken. Waarom heeft het Kerkbestuur nooit eens met mij willen vergaderen om alles eens grondig te bespreken, ook het onderwijs, maar het ligt niet aan de heren, maar aan hun voorzitter. Enfin, de nieuwe toekomst ligt voor ons open. Pastoor Hamerlynck is ook blij[zie brieven]. God geve dat zij moge zijn, wat wij er van hopen tot heil van de Kerk, de Congregatie en de aan ons toevertrouwde kinderen.

10 DECEMBER 1950

Tijdens onze conferentie in Kapellen had de pastoor de houding aangenomen van: nu ja, 't is goed, begin maar. Een schriftelijke bevestiging van mijn vragen aan het Kerkbestuur had ik nog niet. Toen ik hem vanmorgen meedeelde, dat er een paar broeders kwamen om te werken en dat er een muurtje afgebroken moest worden enz. zei hij: vanavond is het vergadering van het Kerkbestuur en dan zullen we ja of nee zeggen!! Ik dacht: zou het nu nog niet in orde zijn? Ik voelde het; ik moest op die vergadering zien te komen! Na het Lof ging

ik naar de secretaris van dat roemrucht college en zei hem het een en ander-
 een zacht dreigement - ging daarbij gepaard! - Enfin, hij zou zijn best doen en..
 werkelijk, om half vijf werd ik geroepen! Aanwezig waren alleen maar mr.
 Mastboom en Veraart. De pastoor begon nog eens over de vraag; zullen we ja
 zeggen. Ik sneed hem onmiddellijk de pas af door te gaan praten. Ik praatte en
 praatte maar! Te lang had ik mij op een dergelijke situatie voorbereid. En het
 succes was aan onze kant. Algehele overeenstemming, met de wederzijdse
 belofte elkaar te steunen, werd bereikt. God zij dank! En nu aan het werk.
 Veertien dagen hebben we de tijd om ons huis van boven tot onder in orde te
 maken.

vr. 4-12-50 -
 Beste Broeder Théophile -
 Druivenmaal proficiat, niet alleen
 U maar ook uw Dichters, Collega's
 en geheel de Congregatie, die
 ten leven in oud-Gastel wordt
 opgewekt. De vellen vliegen er
 in de toekomst af, als we nederig
 werken ter ere Gods en tot welzijn
 van de gemeenschap.
 Leef het seim, en we pakken
 aan met al de krachten Gods.
 Uij motorje is besteld, dus we
 gaan er op uit in 1951.
 Wees niet bezorgd, het
 Rijk Gods nadert.
 Neem me niet kwalijk, dat
 ik immer gesproken heb over Bisschop,
 Algemeen Overk & Pastoor.
 Ik be go's voort van advocaat
 kwaad zaken.
 Na de officiële besissing begin
 ik de biljetten of prospecten op
 te zenden, als de schippers schrijven.
 Heeds welkom en tot uwe dienst
 paraat. Uw trouwe medewerker.
 J. S. B.
 J. p. & s. p.

Briefje van pastoor Hamerlynck

1 JANUARI 1951

Vandaag is het Nieuwjaar. Ruim 14 dagen hebben twee Belgische broeders gewerkt met behulp van vaklieden hier, om een plafond te maken op onze oude zolder. Zo lang hebben we hem gebruikt als rommelhok. Mijn gedachten gaan uit naar de jaren 1926 e.v., toen hier enkele juvenisten waren en ook op die zolder sliepen met mij. Een muurtje is uit mijn kamer gebroken, dat wordt de jongenskamer.... Een oude droom gaat nu verwezenlijkt worden. Dozen vol "oude spullen" heb ik nu ingepakt. Mijn vele aantekeningen over Gastelse geschiedenis, mijn boeken, 't is net of ik er ook niet zoveel ambitie meer voor heb... Een nieuw leven ga ik tegemoet. Op 14 jan. a.s. komen de eerste kinderen binnen. Ik moet hier nog iets belangrijks mededelen. Op 19 december- ik had daags tevoren de burgemeester [Hofland] alles eens wezen vertellen - kreeg ik een brief van br. assistent Liberat, dat hij de 20ste zou komen dat we in de namiddag van die dag samen naar de bisschop moesten. Ik dacht, dat het was om wat technische zaken nader te verklaren en dat ik daarvoor mee moest. In alle onschuld verkeerde ik nog, toen we samen in de bus stapten. Daar vertelde br. Liberat mij, dat hij namens het Hoofdbestuur een brief geschreven had[ik had daarop aangedrongen) met het verzoek om het internaat te mogen beginnen enz. Het antwoord van Mgr. Baeten luidde: "Dat de bisschoppen Mgr. Hopmans en hijzelf zich niet konden verenigen met deze plannen, vrees voor mislukking was de reden". Ik dacht, dat ik door de bus zakte... Onmiddellijk schoot het mij te binnen, dat de pastoor daar geweest was. Alles een doorgestoken kaart?? Zo'n briefje wilt toch wel wat zeggen, dacht ik. Zouden wij tweeen twee bisschoppen kunnen overtuigen! Om drie uur traden wij bij Mgr. Baeten binnen en bijna een uur lang hadden we de tijd om ons standpunt uiteen te zetten. Als mij ooit iets meegevallen is, is het dat gesprek. Wij kregen volop gelegenheid te praten en alles uit te leggen; ik merkte al heel gauw, dat Mgr. zeer eenzijdig was ingelicht. Het ontbreekt mij aan moed om een verslag van deze audientie te maken. Zij verliep in een buitengewoon prettige sfeer. Ik had mijn voornaamste papieren bij me, o.a. een brief van het Kerkbestuur, die ik diezelfde morgen had verzocht. En op het laatst zei Mgr. dat hij de andere dag zelf naar Mgr. Hopmans zou gaan om alles nog eens te vertellen en dat het wel goed zou komen. Donderdag voor-middag had hij dat gedaan en vrijdag met de eerste post, kreeg ik een persoonlijke brief van hem, waarin stond, dat ook Mgr. Hopmans geen bezwaren had tegen onze plannen.. Deo Gratias en nu aan het werk, dacht ik. Sindsdien zit ik in de overgrote zorgen, om alles klaar te krijgen voor de 14 januari.

7 FEBRUARI 1951

Ik herinner mij, dat ik na de bevrijdingsdagen in nov. 1944, toen ik de pen weer ter hand nam schreef: Nu is alles voorbij! Met iets dergelijks zou ik ook vandaag moeten beginnen, maar dan bijv. met: "nu draait alles op volle toe-

ren". Ik kom juist van de slaapkamer en heb nog even gesurveilleerd, zeven kinderen slapen daar als rozen! Ze zijn vandaag vlug ingeslapen, want ze hebben flink gespeeld en lang gewandeld. En ze zijn nog zo klein, de oudste is nog maar een paar maanden geleden acht jaar geworden. Het is een Fries uit Lemmer, zijn broertje, die over een paar weken zeven wordt is ook hier en het derde kind uit dit gezin heb ik tegen 1 september a.s. aangenomen. Dan is er nog een tweeling en drie anderen. Dat was me een drukte op 14 januari! Die dag zal ik niet gauw vergeten; op een gegeven moment wist ik niet meer waar mijn hoofd stond. We waren allemaal in touw, de een was bij de kinderen, de ander bij de ouders enz. De schipperspastoor was er ook, hij genoot ervan. Ik had 's morgens ook onze pastoor gevraagd of hij een kop thee kwam drinken en tegen de avond kwam hij kennis maken. Het deed me veel plezier. We zijn dus het internaat begonnen, de lezer zal weten, dat ik er menigmaal aan getwijfeld heb, maar nu is het zo. De eerste dagen dacht ik, dat ik gek werd.; de kinderen konden mij geen ogenblik missen, zelfs 's nachts niet. Dat is wat anders dan lezingen maken, vergaderingen bijwonen enz, nu kinderen verzorgen, tot baden toe. Na een week schreef ik aan het schoolbestuur, dat, niettegenstaande de hulp van enkele medebroeders, ik dit niet kon volhouden en dat het ook niet goed was voor de kinderen en al wat daarmee samenhangt, kleren, schoenen, enz. Het moet allemaal verzorgd worden. Nu, na tien dagen was er al een surveillant en nu gaat alles beter en kan ik weer eens op adem komen. Veel administratie en correspondentie natuurlijk. Het moet nu hier naar toe, met september een eigen schippersklas! Een zgn. continu-klas. Dus 15 kinderen van 8 jaar moeten we hebben. We moeten een stichting vormen, terrein kopen, en nog zoveel ander zaken regelen. De kranten hebben artikelen gepubliceerd, in Gastel weet iedereen het nu, de grondslag is gelegd om een nieuwe toekomst tegemoet te gaan. Ik kan het oude nog niet geheel uit mijn gedachten zetten. Vergaderingen, sociaal werk, lezingen, heemkundekring, ik kan nog niet voor 100 % zeggen, weg er mee!! Het is vandaag Aswoensdag, de vastenavond dagen zijn nooit prettig voor mij, hoe dat komt weet ik niet, dan heb ik het nooit naar mijn zin. Of liever, ik weet het wel. We waren dan altijd in touw, br. Maurice en ik. Samen waren we in de processie dinsdagavond, na afloop eerst samen alles opruimen en dan gingen we met pastoor Mouwen een glas wijn drinken. Nu zitten we gewoon, net als andere mensen in de kerk, 't is altijd zo, ze zien je nog niet staan. Voor de eerste keer sinds vele jaren - lang voor mijn tijd - ontbraken in de processie de mannen van de H. Familie. Kapelaan van Heijst heeft eerst de vergaderingen van de H. Familie van 's zondagsmiddags op dinsdagavond gezet en van de winter een keer gezegd: we zullen deze winter maar geen familie houden!! 't Is te koud. Veel mensen hebben dit kwalijk genomen en ik geloof niet dat die "familie" nog terugkomt. Daardoor is weer een stuk parochieleven verdwenen, waar mannen, als mijn vader z.g. die prefect was, als zij dat wisten, zich zouden omkeren in hun graf. Ik zal dit zeggen, de mensen van Gastel zijn over de geestelijk-

heid niet tevreden. Dat is zeer te betreuren, maar het is een feit. Ik zou daar veel over kunnen schrijven, maar ik zal dat niet doen, het is weer zo romanachtig. Ik geloof niet, dat zij hun grote verantwoordelijkheid in deze tijd bewust zijn. Hoe zou het van den Elzen maken en Siteur, ik hoor van Oudenbosch ook rare praatjes. ..Ik schreef het reeds eerder; mijn nieuwe werkkring is gekomen en de oorzaak, dat ik van koers veranderd ben, ligt dieper. Wanneer men mij niet mijn sociaal werk, laat ik zeggen, van hogerhand verboden had, was dit er niet geweest. Het is merkwaardig, dat ik in deze dagen, meer dan vroeger, moet denken aan mijn onafgewerkt toneelstuk "De Gastelse Patriotten" of misschien zal ik het noemen "De laatste Baron van het Gastelse Hof". Ik wilde dan de figuur van Henri van Wassenaar Warmond- waarmee ik in het derde bedrijf niet goed raad wist- na de val van Willemstad in 1793, naar Frankrijk late terg laten gaan met zijn Sansculotten en tot afscheid laten zeggen: Vaarwel Gastel, ik heb U bemind als een moeder haar kinderen, vaarwel, ik haat U...!

Had ik nu zoveel tijd als vroeger, ik geloof, dat ik het nu af kon maken. Ik zal hoe langer hoe minder voor Gastel kunnen gaan doen, maar het is niet mijn schuld. Ik heb nog meer meegemaakt in deze dagen, maar voor vandaag is het weer genoeg, de hogere stand is het nog minder eens met elkaar als vroeger. Aan wat ik geschreven heb over dit onderwerp, behoeft nog geen letter geschrapt te worden!!!

EERSTE PAASDAG 1951

Wat is het stil in huis. Gisteren heb ik de jongens naar Rotterdam gebracht, ze zijn op vakantie. De rust is teruggekeerd! Tien weken lang heb ik nu met onze 7 schipperskinderen geleefd en het was mij steeds een vreugde bij hen te zijn. Gerard Deen had mijn bijzondere zorgen nodig, hij is van de 10 wel 4 weken ziek geweest. Anders geen miseries gehad. De surveillant, br. Antoninus doet het goed. Alles verloopt naar wens, na Pasen hebben we 10 kinderen; er komt nog een jongen van 8 of 9 jaar, die nu in Moordrecht is, maar daar schijnt de keuken minder goed te zijn. Dat het hier beter is, is al bekend. We hebben totaal reeds 20 aanvragen, maar er zijn nog geen 15 kinderen van 8 jaar bij, doch het is nog maar maart en guur weer. Vanmorgen sneeuwde het en gisteren in Rotterdam ook. Br. Thomas is hier weer 14 dagen aan het werk om van onze oude garage [waar is de tijd gebleven, dat we een luxe auto hadden?] en het kolenhok een refter voor de kinderen te maken. De grote deur gaat eruit, plafond, tegelvloer, enz, alles wordt keurig in orde gemaakt. Na de Paasvakantie zou ik er graag ingaan en de kleine spreekkamer wordt nu mijn bureau. Er komt telefoon en ik heb een gironummer aangevraagd.! Het internaat draait op volle toeren. Het eerste trimester is nog wat speels geweest; nu we een nieuwe refter hebben, wordt dat beter. Morgen ga ik naar Kapellen eens kijken of ik ergens niets vast kan krijgen van tafels, stoelen. kasten enz.. Ik heb 10 weken in spanning geleefd, niet al te best geslapen, veel

zorgen. Geeft allemaal niets, ben er gelukkig mee. Veel correspondentie gehad, veel administratie enz. We zullen zien hoe zich nu dit internaat ontwikkelt. We zullen ons best doen. Met het Kerkbestuur heb ik niet meer gesproken sinds december. Zij zien dat wij onze gang gaan en ik denk dat tussen hen en ons alles goed is. We hepen nog geen officiële papieren, maar het komt in orde. De heemkundekring laat mij natuurlijk niet graag los. Ik heb beloofd in het bestuur te blijven, maar geen secr. penningm. meer. Met de paasvakantie heb ik een avond hier en een in Stampersgat georganiseerd.

1 MEI 1951

Geen tijd meer om te schrijven of te spreken. We hebben nu 11 kinderen hier, dag en nacht ben ik met br. Antoninus voor hen in de weer, prachtig werk. De pastoor is ons buitengewoon goed gezind. Verleden week zei hij mij: "Ik wou dat er aan onze dorpskinderen ook zoveel zorg besteed werd als aan uw kinderen." Tot vandaag te zijn er reeds 27 aanmeldingen!!! Volgende week ga ik naar het Hoofdbestuur, want er moeten nu maatregelen genomen worden, in ons huis kunnen ze onmogelijk. Er zijn er 14 bij boven de acht jaar, dus ik heb een contenu-klas! En br. Frederik [de Gastelaar L. van den Aarssen) die deze maand klaar is, kan in mijn plaats. Ik heb dan precies, op de dag af, 25 jaar aan de school gewerkt. En als God het wil, nu nog 20 jaar aan 't internaat, dan ben ik 65!! Ons Internaat bloeit!! We hebben overwonnen. God geve mij de kracht, om een goed bestuurder te zijn. Aan het 400-jarig bestaan van de Gastelse polder kan ik nu niet meer denken.

21 MEI 1951

Ik ben nu weer in een sfeer geraakt van onderhandelingen. Het liefst zou ik dat aan anderen overlaten en mij alleen willen bemoeien met de kinderen, die hier zijn. Ik wou somwijlen dat ik surveillant was... Maar mijn positie brengt nu eenmaal mee, dat ik zorg voor de toekomst. Br. Assistent Liberat is met de Pinksteren hier geweest en we hebben veel gepraat, over alles. Allereerst heb ik nu te zorgen voor slaappleats voor dertig kinderen, dat kunnen er tegen september 40 worden. Ons huis moet nu zo ingericht worden, dat we die kinderen kunnen herbergen. Dit is een ontzettend moeilijke opgave, aangezien we noodzakelijk iets vast moeten zien te krijgen van de kapelaans. Ik hoop op de zaal achter de kapel. De pastoor durft in deze geen beslissing te nemen, kapelaan Kloeg zit daar met welpen en verkenneren. En dat heerschap valt niet mee, ik zal een dezer dagen eens met hem spreken. Dan bouwen! De grond van de heer Raaijmakers [in de Dreef] hebben we eens goed bekeken. Mijn architect, Piet Akkerman, vindt dat een zeldzaam moeilijk terrein om te bouwen. Na lang praten is ons oog weer eens gevallen op het prachtige, verleden jaar in gebruik genomen sportpark, naast ons(in de Veerkensweg]. Ik

Broeder Theophile en broeder Antoninus
met de eerste 7 leerlingen in 1951.

De schipperskinderen in 1952 met broeder Antoninus, de heer Verhaart,
pastoor Harnerlynck en broeder Theophile.

heb hier en daar gehoord, dat het met die zgn. stichting niet zo rooskleurig gesteld is. Er zijn voor 12 mille onkosten gemaakt. Enfin, de architect is naar de burgemeester gegaan in verband met het uitbreidingsplan van Oud Gastel en... de heren hebben ook over het sportpark gesproken. Met het gevolg, dat we vanavond samen naar de burgemeester gaan.

25 MEI 1951

De burgemeester (Hofland) vond het nu het juiste moment om een en ander te bereiken. Er bestaat een stichting Sportpark, bestaande uit vertegenwoordigers van het Gemeentelijk Armbestuur [eigenaar van 1 ha), het Kerkbestuur [eigenaar van het overige gedeelte), van de voetbalvereniging enz. Deze Stichting heeft geen cent en heeft f 12.000,- onkosten gemaakt voor drainering, beplanting enz., plus nog f 5000,- voor kleedlokaal, poort enz. Voor deze 12 mille was de gemeente garant, de f 5000,- wil de stichting deze maand nog aan de gemeenteraad aanvragen, maar Den Bosch zal wel weigeren. De zaak is dus, dat wij met de Stichting gaan praten. Na lang praten is besloten donderdag 24 mei [op mijn 45ste verjaardag) deze belangrijke vergadering te houden. De convocatie heb ik juist gehad, er staat op: "In verband met de voorgenomen oprichting van een schippersschool in deze gemeente, nodig ik U uit voor een bespreking met de burgemeester en wethouders op donderdag 24 mei a.s. des avonds om 8 uur ten gemeentehuizen, w.g. Hofland.

Ik ben gisteren naar Harrie Mastboom gegaan en heb het hem verteld. Het zou mooi zijn, maar de voetbalclub[in casu de Stichting] zal er zich wel tegen verzetten, was zijn conclusie. Vandaag ben ik naar mijnheer Kloeg geweest, een beetje dramatisch gedaan en hij zal zich niet verzetten tegen het in gebruik nemen van zijn tekenlokaal De vorige keer was het anders! Dit is een ontzettende meevaller, want ik had grote tegenstand van hem verwacht. Daarna bij de pastoor geweest en vertelde hem dit; zeer vriendelijk ontvangen. Dus die slaapzaal komt wel in orde; we kunnen dan nog al ver gaan, vandaag de 32ste leerling ingeschreven. Ik dacht, ik zal de pastoor even inlichten en vertelde hem van de plannen van het sportpark! Hij had er al iets van gehoord, hoe geheim ik het ook gehouden had, mijn eigen collega's weten er nog niets van. Hij kwam met een buitengewoon origineel idee voor de dag. De zaak combineren! Er is plaats genoeg, voor internaat en sportveld! Daar moet ik even over denken. Zojuist spreek ik de heer Paantjes, die ook een convocatie gehad heeft en jeugdsportleider is en een van de kopstukken van de voetbal en, wonderlijk, hij zei, dat hij er niet tegen was, Dat wordt wat morgen!

ZONDAG 27 MEI 1951

Ja, het was wat. Er werd niet veel gezegd, de burgemeester zette het doel van

Deze foto is genomen vanaf het binnenplein van de St. Joannesschool.
Dit was tot 1955 het Internaat.
Een gedeelte is in 1983 gesloopt en de rest in 1984.

Deze foto is eveneens vanaf het binnenplein van de St. Joannesschool genomen.
Deze gymzaal werd gebruikt door zowel de kinderen van de Joannesschool als de
schipperskinderen.

de bijeenkomst uiteen; hij was een ware advocaat voor ons. Ik sprak na hem, maar hij had eigenlijk alles al gezegd, wat ik wilde zeggen. Beide wethouders P. Verholen en L. Vrolijk (tevens voorzitter van de voetbalclub S.C. Gastel!), de gemeentesecretaris H. van Mechelen, de pastoor en drie leden van de voetbalclub, enfin heel de stichting was aanwezig. Niemand was er tegen! Maar, er moet natuurlijk een ander sportterrein komen; kunnen de heren dit vinden, dan kunnen wij het terrein kopen van het burgerlijk armbestuur. Ik begon nog over het combineren, maar dan zouden we toch een stuk van Raaijmakers er bij moeten hebben en dat wordt veel te duur! Enfin, mijn bouwkundig adviseur ir. Akkerman en ik, verlieten om 9 uur in de beste stemming de vergadering. Ik hoorde later van wethouder Verholen en de burgemeester, dat men graag de weiden achter en naast het kerkhof (in de Dreef] voor sportvelden zou hebben. Maar..., zoals we al schreven, die zijn van... Mastboom. En niemand durft naar Mastboom te gaan natuurlijk. Die de vorige bladzijden of liever deze herinneringen heeft gelezen, zal dat begrijpen. Men verwacht dus, dat ik dat doe en ik zal dat nogmaals doen. Afwachten, morgen ga ik. Alle aanwezigen, zo hoorde ik, waren er van overtuigd, dat Mr. Mastboom nooit zoiets zou doen. Intussen sprak ik vanavond kapelaan van Dam en uit de "tafelgesprekken" op de pastorie leid ik af, dat de stem van de pastoor en kapelaan van Heijst [adviseur voetbalclub] tegen ons is. Ook de heer Paantjes fel tegen! Men wil het terrein behouden! Ook de tekenzaal hebben we nog niet!! Dat hoorde ik ook. Waar moet ik met mijn 32 kinderen naar toe op 1 september? En met mijn continuklas?

16 JUNI 1951

Weer een stukje historie. Eerst de tekenzaal. In een vergadering met de pastoor, kapelaan Kloeg en de heer de Beer, hoofdleider van de verkennerij, heb ik de stelling verdedigd, dat, wanneer er een offertje gebracht zou kunnen worden, er geen onoverkomelijke bezwaren bestaan tegen het in gebruik nemen van de tekenklas en dat het patronaat, met name de zaal van het groot patronaat, daarvoor tijdelijk gebruikt zou kunnen worden. De pastoor was kortaf en niet vriendelijk- wij kunnen geen zaal huren-. Of ik al zei, dat wij daardoor de beweging geen schade zouden doen, het hielp niet, het kan niet. Toen hij weg was, na 5 minuten al, stelden de andere heren als voorwaarde, dat, als wij b.v. een houten barak voor hen konden huren, zij alsnog bereid waren de zaal af te staan. Daar bleef het bij, ik zal er over nadenken. Het tweede punt betreft de grond. Het zal voor de gemeente te moeilijk zijn, om het in den Bosch klaar te krijgen. Ik ben bij Harrie Mastboom geweest, maar kreeg nul op het rekest. Hij had landbouwbezwaren, hij kan er de man, die het al jaren lang pacht, niet afgooien. Aan centen heeft hij niets, heeft bovendien geen vertrouwen in de Stichting en nog minder in de gemeente enz. Er is nog gezocht naar een ander terrein in de Dreef, maar intussen had ik en ook de

burgemeester had mij er al op gewezen, het oog laten vallen op de zgn. grond van de "Kapelanijs van den Oudenbosch", een stuk grond van 3 ha, hier vlak bij ons in de Veerkensweg. De oudste kapelaan van Oudenbosch geniet daarvan al eeuwen de pacht. De pachters zijn de Gebroeders van Kalmthout. Ik ken ze goed. Toon is lid van het kerkbestuur. Janus en hun zuster Joke. Ik sprak kapelaan Schuurmans, die vertelde mij, dat de pacht de belachelijke som bedroeg van f 150,- per jaar! Daarvoor moet hij dan nog 60 missen lezen, belasting betalen enz. Had geen bezwaren, toen naar van Kalmthout. Het gesprek verliep buitengewoon gunstig en ik ging vol goede moed naar huis. Toen ik drie dagen later terug kwam, was het anders. De beide broers vonden het jammer, maar hun zuster verzette zich er tegen; deze is wat ongelukkig, heeft een beroerte gehad en ze moeten haar wat ontzien. Het viel mij allemaal verschrikkelijk tegen. Toon had zichtbaar medelijden met mij, want hij wist, meer dan ik, zei hij, wat er in het kerkbestuur allemaal gepasseerd was. Zo juist kwam ir. Akkerman, onze architect bij me, en zijn familie is buitengewoon bevriend met de van Kalmthouten en hij zou alles in het werk stellen, om alsnog juffrouw Joke te bewerken. Een barak kunnen we huren, kost ons met zetten en afbreken er bij, het eerste jaar F 1000,-. Maar als we er zelf een moeten bouwen, zijn we 5 of 6 duizend gulden kwijt. Hoe kom ik eruit en de maand juni is al half om.

27 JUNI 1951

De moeilijkheden zijn groot. Een lichtpuntje is dat de weduwe van oud-burgemeester Mastboom van Halsteren bereid is een terrein van 4 ha te verkopen aan ons of te verhuren aan de gemeente. Met de burgemeester ben ik 25 dezer naar den Bosch geweest en heb dit besproken met ir. van Ooijen. Hij vond het gemakkelijkst, dat wij dit terrein kochten. Ik weet het nog niet. Ik weet ook nog niet, waar ik 1 september de kinderen te slapen moet leggen!! Maar ja, er zal weer wel een mouw aan gepast worden.

Wordt vervolgd

FILE: PIETERSE

EEN GEWELDPLEGING DOOR TWEE JONGEMANNEN IN GASTEL

Op zondag 20 september 1767 waren twee jongemannen in Gastel op stap geweest. Deze jongemannen waren:

- Jacobus Sullekens, oud 27 a 28 jaar, geboren te Almkerk, wonende in Oltgensplaat, arbeider bij de landbouwer Adrianus Roodzand.
- Joannes van Baal, oud 27 jaar, geboren te Princenhage, wonende in Oltgensplaat, wagenmakersknecht bij Wilhelmus Hulleman.

In hun gezelschap waren nog een aantal jongemannen vanaf Oltgensplaat met een hengstje, hetgeen een klein zeilbootje is, meegevaren naar Stampersgat. In Stampersgat hadden ze 's middags omstreeks drie uur hun boot bij de Kaag aan de kant gelegd en jenever, bier en brandewijn gedronken in de twee herbergen op Stampersgat waaronder ook in de herberg van Hubertus Horsten. In de herberg van Hubertus Horsten hadden ze hun spullen achtergelaten alwaar ze, zonder te betalen, vertrokken waren naar Oud Gastel. In een klein herbergje aan de dijk tussen Stampersgat en Oud Gastel hadden ze nog wat gedronken. Vanuit dit herbergje zijn de jongemannen verder naar Oud Gastel vertrokken. In Oud Gastel aangekomen hadden ze in de herberg van Henricus van Steen een fles wijn en een fles meede gedronken. Om zeven uur 's avonds hadden de twee jongemannen, zonder te betalen, de herberg van Henricus van Steen verlaten. Deze herberg was gelegen tegenover de schuurkerk van de katholieke kerk en was gelegen aan de westzijde van de huidige Dorpstraat. Vanuit de herberg van Henricus van Steen waren de twee jongemannen over het Gatstraatje weer vertrokken richting Stampersgat. De Rijpersweg zoals die nu bestaat was er toen nog niet doch binnendoor liep over de landerijen een pad, het Gatstraatje genaamd. Dit pad liep vanaf de Meirstraat tot aan omstreeks den Hutsel.

Joanna Pieterse, gehuwd met Petrus Nellen, had een zak meel opgehaald bij de molenaar Antonius Dromans wonende op het Moleneind en was hiermee op weg naar haar huis aan de Dulderstraat. In de herberg van Henricus van Steen had Joanna Pieterse nog iets opgepakt en had daar de eerder genoemde twee jongemannen, lastig zijnde, gezien. De twee jongemannen hadden inmiddels de herberg van Henricus van Steen verlaten om wederom naar Stampersgat te gaan. Joanna Pieterse was inmiddels ook verder op weg naar huis gegaan doch Passchijna Antes, gehuwd met de herbergier Henricus van Steen, was haar echter achterop gelopen met de mededeling dat ze nog maar even moest wachten omdat de twee jongemannen bij haar in de herberg iemand kreupel

hadden geslagen en ze op het Gatstraatje ter hoogte van de akker van Bernardus de Groen de jongemannen met een bloot mes had zien staan. Joanna Pieterse moest immers door dit Gatstraatje naar haar woning aan de Dulderstraat. De twee jongemannen riepen tegen Joanna Pieterse en Passchijna Antens dat ze maar op moesten komen. Joanna Pieterse dacht dat de jongemannen het op Passchijna gemunt hadden en zei tegen Passchijna: "Gaaf gij maar naar huis en geef mij de zak maar op" waarna Joanna Pieterse verder was gegaan op weg naar huis. Bij de jongemannen aangekomen grepen ze Joanna Pieterse vast en vroegen haar, onder bedreiging van een mes, om haar geld. Joanna Pieterse probeerde de jongemannen duidelijk te maken dat ze geen geld bij zich had. Waarschijnlijk dachten de jongemannen dat Joanna Pieterse geld in de meelzak had zitten en derhalve sneed een van de jongemannen haar meelzak kapot. Nadat de jongemannen ontdekten dat er geen geld in de meelzak zat lieten ze Joanna Pieterse los waarna Joanna Pieterse zonder meelzak naar Passchijna Antens vluchtte. Van vorenstaand voorval werd op verzoek van de drossaard op 21-09-1767 door Joanna Pieterse en Passchijna Antens een verklaring afgelegd voor de schepenbank van Oud Gastel.

Na dit voorval zijn de twee jongemannen verder naar Stampersgat getrokken en halverwegen het Gatstraatje in de bosjes kwamen zij Dirk van Aken en Joannes Bruijnen, die in Fijnaart waren geweest, tegen. De jongemannen hadden behoefte om een partijtje te vechten met Dirk en Joannes. Een van de jongemannen zei tegen Joannes Bruijnen: "Wil je eens vechten of wil je met mij snijden" waarop Joannes zei: "Ik heb geen mes bij mij" hierop kreeg Joannes te verstaan: "Wil je een mes hebben?". De andere jongeman trok zijn kameraad terug en zei: "Kom laten wij gaan". Na dit voorval zijn de jongemannen hun weg naar Stampersgat vervolgd. Dirk en Joannes vervolgden eveneens hun weg naar Oud Gastel en hebben ter hoogte van de herberg den Oliekoek afscheid van elkaar genomen. Op verzoek van de drossaard lieten Joannes Bruijnen en Dirk van Aken op 23-09-1767 een verklaring opstellen door de schepenbank van Oud Gastel.

Na dit incident zijn de jongemannen verder getrokken naar de herberg van Hubertus Horsten op Stampersgat, daar lagen immers hun spullen, alwaar ze zijn aangehouden door de veldwachter en vervolgens opgesloten in de gevangenis onder het gemeentehuis van Gastel in afwachting van hun berechting door de schepenbank van Oud Gastel.

De drossaard nam op 21-09-1767 bij elk van de twee jongemannen een aparte verklaring van bovenstaande af doch de jongemannen konden zich van het gepleegde geweld niets meer herinneren.

Dat de drossaard bovengenoemde verklaringen door de schepenbank liet

opstellen hield verband met het feit dat hij was belast met de vervolging van verdachten, het bepalen van de strafhoogte en het uitvoeren van de door de schepensbank goedgekeurde straf. Indien de schepensbank de door de drossaard geëiste straf had goedgekeurd verkreeg de drossaard een bepaald honorarium en had er derhalve belang bij dat de verdachten gestraft werden. Op basis van de bovengenoemde afgelegde verklaringen stelde de drossaard een vragenlijst op. De schepenen oordeelden slechts of iemand schuldig of onschuldig was. Deze drossaard was meester Hermanus Rudolphus Banier die van 1766 tot 1778 drossaard is geweest van het Oostkwartier van het Markizaat van Bergen op Zoom en hierna van Stad en Land van Breda. Zijn vader, Abraham Banier, was van 1741 tot 1766 eveneens drossaard geweest van het Oostkwartier van het Markizaat van Bergen op Zoom.

Op 25-09-1767 zijn de jongemannen door de schepenen van Oud Gastel ondervraagd op basis van de vragenlijst opgesteld door de drossaard. Tijdens de ondervraging van de twee jongemannen konden ze zich hetgeen op zondag 20-09-1767 had afgespeeld nagenoeg niets meer herinneren.

Op 25-09-1767 werden de jongemannen door de drossaard voor de schepensbank van Oud Gastel gebracht. De drossaard vroeg toen aan de schepensbank toestemming om de jongemannen nog in bewaring te mogen houden en een proces tegen hun te mogen starten voor de schepensbank. De schepensbank ging op dit verzoek van de drossaard in waartoe ze op 26-09-1767 een besluit hadden genomen.

De eerste rechtdagzitting was op 29-09-1767 waarop de drossaard zijn stukken aan de schepensbank overhandigde alsmede de straf bekend maakte. De jongemannen ontkenden het hun ten lasten gelegde en vroegen om bijstand van een procureur en advocaat. Op 30-09-1767 stemden de schepensbank met dit verzoek in.

De tweede rechtdagzitting was 05-10-1767. Door de drossaard was de procureur van Lis aangesteld die om inzage van de stukken vroeg. Voor Johannes van Baal trad de procureur de Klerk op die verzocht om de zaak aan te houden en Jacobus Sullekens vroeg om aanhouding van de zaak ten einde zijn oom te raadplegen. De procureur van Lis ging akkoord met beide verzoeken.

De derde rechtdagzitting was op 08-10-1767 en ging tussen de procureur van Lis en Jacobus Sullekens die vroeg de behandeling 14 dagen uit te stellen. De procureur van Lis ging met dit verzoek akkoord.

De vierde rechtdagzitting was op 22-10-1767 en ging tussen de procureur van Lis en Jacobus Sullekens die om 8 dagen uitstel vroeg. De procureur van Lis

was het hier niet mee eens. De schepenbank verordonneerde echter dat Jacobus Sullekens op de eerstkomende rechte dag antwoord moest geven op het tegen hem ten lasten gelegde.

De vijfde rechte dagzitting was op 26-10-1767 alwaar de beide verdachten en de procureurs verschenen. De procureur de Klerk legde een request over van Jacobus Sullekens en vroeg om pro deo en zonder gebruik te maken van zegels te mogen procederen voor de schepenbank.

De procureur van Lis vroeg aan de schepenbank hierover een besluit te nemen.

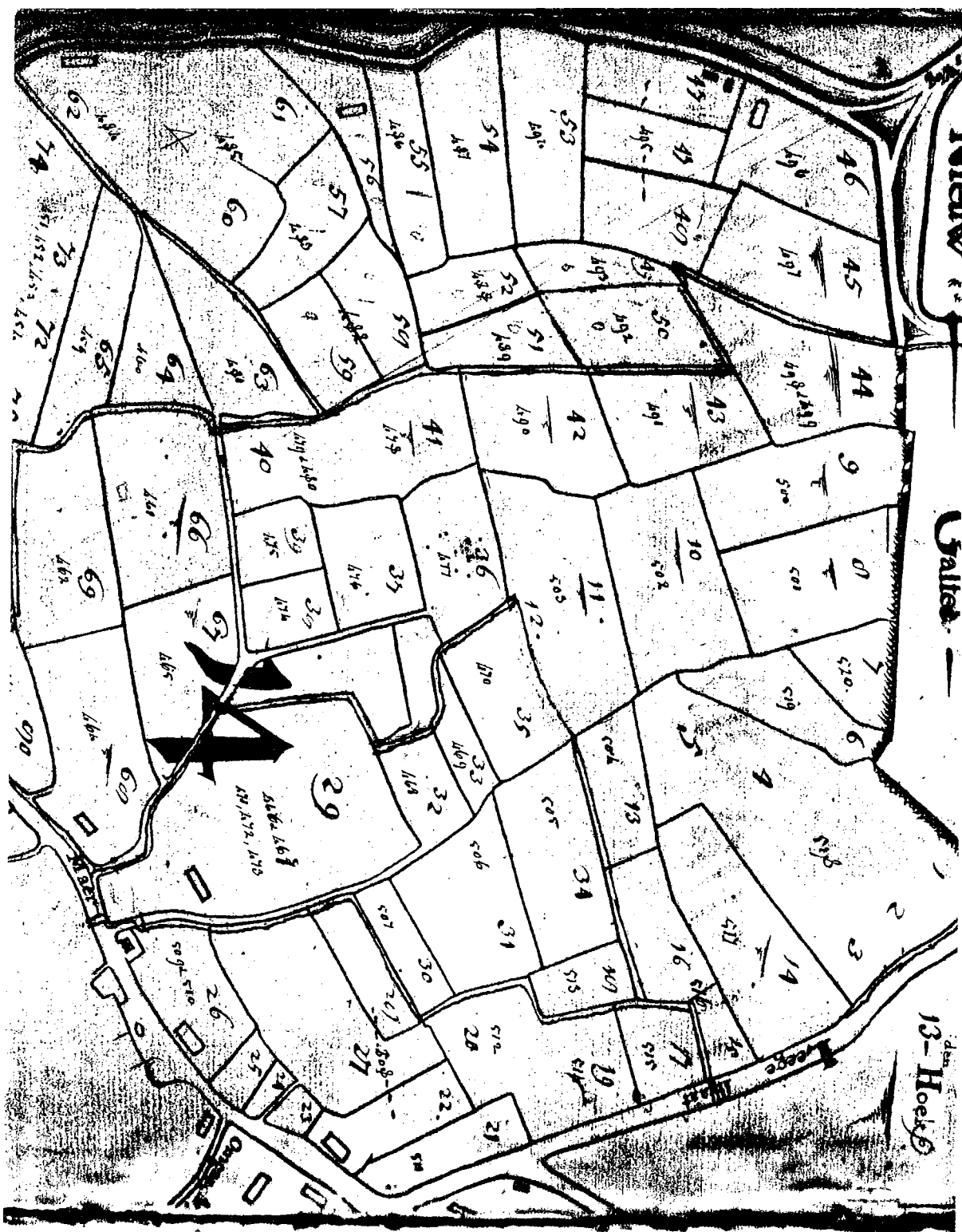
Daar er na de vijfde rechte dagzitting geen vervolg is geweest heeft men waarschijnlijk besloten om met deze zaak te stoppen daar de kosten verbonden aan dit proces toch niet te verhalen waren op de jongemannen. Deze kosten bestonden namelijk uit vergoedingen aan de drossaard en de schepenen alsmede uit het honorarium van de procureur van de drossaard. In deze periode zal het gezegde: "Van een kale kip is het slecht veren plukken" ook wel gegolden hebben.

Wie was Joanna Pieterse?

Joanna Pieterse is circa 1732 geboren in Nieuw Gastel als dochter van Henricus Pieterse en Joanna de Mooij. Joanna Pieterse huwde op 05-09-1756 te Oud Gastel met Petrus Nellen. Na het overlijden van Petrus Nellen hertrouwde Joanna op 28-01-1776 te Oud Gastel met Cornelis de Greef die op zijn beurt na het overlijden van Joanna op 01-05-1785 te Oud Gastel hertrouwde met Cornelia de Moor.

FILE: PIETERSE

Op de hierna volgende kaart van Oud Gastel is het Gatstraatje aangegeven dat vanaf de Meirstraat door de landerijen richting Stampersgat voerde. Het straatje kwam aan de noordzijde uit bij den Hutsel. Dit straatje is later, weliswaar rechtgetrokken, door de Rijpersweg vervangen.

FILE: PIETERSE

Uit O. R. A. Oud Gastel deel 257 nummer 329 folio 277

Compareerde voor heeren scheepenen van Oud Gastel naargenoemt Johanna Pieterse, huijsvrouw van Pieter Nellen, oud omtrent 35 jaaren, woonende in Nieuw Gastel, dewelke hier meede ter requisitie van den weledele heer meester Hermanus Rudolphus Banier, drossaard over het Oostquartier des Marquisaats van Bergen op ten Zoom, rattice officio apprehendant, onder solemneelen eede op het passeeren dezès behoorlijk gestaaft en afgelegd, verklaarde waar en waaragtig te wezen dat zij deponente op gisteren namiddagh zijnde geweest zondag den 20 ste september 1767 omtrent de klokke seven uren met een zak meel is gekomen van de huijsinge van den molenaar Anthonij Dromans tot aan de huijsinge van Hendrik van Steen aan de Roomsche pastorije alhier dat zij deponente, aldaar een bedugt olij halende, in huijs heeft gesien twee vreemde manspersoonen, thans geappreheerdens alhier op den dorpshuijze die aan haar verthoont zijnde, zij deponente voor dezelve is erkennende, welke persoonen aldaar lastig vrolijk waaren, dat zij deponente vandaar een klijn eijndje weegs haar weg naar huijs vervolgende door Paschijna Janse Antens, huijsvrouw van gemelte Hendrik van Steen, is agterna geroepen, dat zij nog wat wagten zoude want dat die persoonen bij haar schoon een kreupele waard geslagen hadde, dat zij daar die twee persoonen ieder met een bloot mes in de hand hebben zien staan op den akker van Bernardus de Groen, daar den voetpad naar Stampersgat over is leggende, roepende tegens haar deponente en meergemelte Paschijna Janse Antens dat zij maar op zouden koomen, dat zij deponente vermoedende dat zij lieden het op gemelte Passchijna Janse Antes gemunt hadden, tegens dezelve gezegt heeft: "Gaet gij maar naar huijs en geeft mij de sak maar op" dat die zulk gedaan hebbende zij deponente met de zak op haar rugge derzelver weg vervolgende tot in den gemelte akker van Bernardus de Groen door den persoon met desselfs gekroest haar en in een swart kamisool gekleedt zijnde met het mes in de handt geattaqueert geworden, haar onder ijselijk vloeken naar geld vragende, zijnde zij deponente daardoor zoodanig gealleert geworden dat haar de eijgenlijke woorden niet meer in geheugen sijn, dat zij deponente hun lieden hier op heeft tegemoet gevoert, dat zij een arbeijdersvrouw was die geen geldt hadt en dat het geld aan een meelzak hadde uijtgegeven, dat zij zekerlijk een verkeerde moesten voorhebben want dat zij zeeker meenden dat zij de waardin voor hadden en dat die daar ginder stonde, dat gemelte persoon daarop tegens den anderen, die haar reeds vast hadde gegreepen, gezegt heeft: "Komt goddome, snijdt maar af" meteenen over haar meelsak snijdende, dat zij deponente door den persoon met de blauwe rok aan losgelaten zijnde en zij haar meelzak hebbende laten vallen die met desselfs gekroest haar en swart kamisool over haar meelzak is blijven snijden en zij

deponente op het geroep van meergelde Passchijna Janse Antes langs de heg naar dezelve toe is gelopen en alzoo, haar zak meel in de loop latende, ontvlugt is.

Ende compareerde meede ten desen de voornoemde Passchijna Janse Antes, oud 36 jaaren, huijsvrouw van Hendrik van Steen, taverneur woonende alhier, ende verklaarde bij deese meede onder solemneele eede ter requisitie als vooren, waar en waaragtig te weesen dat de twee persoonen, thans geapprehendeerdens, dezelve zijn die gisteren namiddag ten haaren huijse een fles wijn en een fles meede hebben verteert en des avonds omtrent seven uren, terwijl zij bezig was met het licht te ontsteken, uijt haare huijsinge zonder te betalen zijn weggelopen, dat zij deponente daarop meede den huijs uijt en de huijsvrouw van Pieter Nellen agterna is gegaan en bij haar gekoomen zijnde diezelve twee personen ider met een bloot mes in de handt te gelijk met gemelde huijsvrouw van Pieter Nellen hebben sien staan op den akker van Bernardus de Groen daar den voetpadt naar Stampersgat over is leggende, dat zij deponente aan de huijsvrouw van Pieter Nellen haar meelzak opgegeven hebbende terug is gegaan tot op den akker van Poulus de Bruijn en gezien heeft dat dezelve bij die twee persoonen op den akker van Bernardus de Groen stil stond en door die twee persoonen vastgepakt wierd, dat zij deponente daarop tegens gemelde huijsvrouw van Pieter Nellen geroepen hebbende dat zij naar haar toe zoude komen, dezelve langs de heg, met agterlating van de zak met meel, bij haar is komen lopen en zij te zamen naar haar deponents huijsinge de vlugt genomen hebben.

Sluijtende sij deponenten hier meede deese hunne verklaring voor reedenen van wetenschap geevende als in den text en dat iders gedeponeerde haar nog legt in goede en versche memorie.

Soo waarlijk moeste hun god almagtig helpen.

Aldus gedaan, gedeponeert ende gepasseert binnen Gastel den 21 ste september 1767, ter preesentie en overstaan van de heeren Simon Tessers, Johan van Rijn en Steven van 't Haaff, scheepenen van Oud Gastel.

Signum van + Johanna Pieterse
w. g. S. Tessers
Passeijn Jansen Antens
S v Haaff
J v Rijn

Mij present

w. g. S Tessers, secretaris

FILE: PIETERSE

Uit O. R. A. Oud Gastel deel 257 nummer 329 folio 279

Informatie genomen bij den weledel gestrenghe heer meester Hermanus Rudolphus Banier, drossaard over het Oostquartier des Marquisaats van Bergen op ten Zoom, ratione officie apprehendant aan twee vreemde manspersoonen, geappreheerdens op den dorpshuijse alhier, gisteren alhier publicq geweld gepleegt hebbende.

Den eerste geapprehendeerden, met swart gekroest hair en gekleet met een swart camisool, heeft na gedaane onderzoek gesegt genaamt te zijn Jacob Sullekens, oud 27 a 28 jaaren, geboren te Almkerk in het Land van Altena, woonende onder Oltgensplaat in den eijlanden van Over Flacque, zijnde een boerenarbeijder en gisteren namiddag om drie uren op Stampersgat aangekomen te zijn met een klijn hengstje, aankomende Adrianus Roodzand, zijnde een boer of bouwman woonende tusschen de Plaat en Oude Ton ge. Zegt dat met hem meede gekomen zijn desselfs meede geapprehendeerde, genaamt Jan van Baal, zonder desselfs van te weeten met nog twee persoonen genaamt Jan Guilliam, beijde arbeijders uijt het Luijkerland vandaan. Zegt met plaizier herwaarts te zijn komen varen, zegt in beijde herbergen op Stampersgat geweest te zijn en aldaar jenever, bier en brandewijn gedronken te hebben en vandaar in een klijn herbergje onderwegen Stampersgat en Gastel aan den dijk geweest te sijn en aldaar vier sloopjes met zijn meede geapprehendeerde gedronken te hebben, voorts vandaar gekoomen te zijn in de herberg aan de Roomsche kerk alhier en aldaar niet beters te weeten als een fles wijn gedronken te hebben en te twijfelen of die nog wel betaalt is, dat hij daar vandaan met zijn cameraad tusschen ligt en donker regt weder naar Stampersgat is gegaan, dat hem onderweg wel volk is tegen gekomen maar niet te weten wie, zegt niet te weeten een mes door hem off zijn cameraad getrokken te zijn en ook niet dat een vrouw hem is aangetast geworden en dat zij over de meelzak gesneden hebben, weet ook niet onderweeg na gelt gevraagt te hebben.

Den tweede geapprehendeerde voortgebracht zijnde heeft na gedaane onderzoek gezegt genaamt te zijn Johannes van Baal, oud 27 jaren, geboortig uijt 's Princenhage, woonende onder Oltgensplaat in de eijlande van Over Flacque, als knegt bij een timmerman en wagemaker, genaamt Willem Hulleman, en gister namiddag omtrent drie ure alhier op Stampersgat aangekomen te zijn met een hengstje, aankomende, zoo hij niet beter weet,

Adrianus Roodzand. Zegt dat met hem meede gekomen is den meede geapprehendeerde Jacobus Sullekens met nog twee Bevelanders die in 't eijland thuysleggen en arbeijders zonder dezelve namen te weeten. Zegt enkel voor plaizier herwaarts meede gevaren te zijn. Zegt bij Horsten op Stampersgat met de ander menschen een kan bier gedronken te hebben en met zijn cameraad in de andere herberg meede een kan bier en eenige sloopjes brandewijn gedronken te hebben, voorts is vandaar met zijn cameraad gekomen te zijn in een klijn herbergje, tusschen Stampersgat en hier, en aldaar niet beter te weeten als eerst een kan bier en voorts eenige sloopjes gedronken te hebben, vandaar wijders hier naar het dorp gegaan te zijn om met zijn cameraad meede te gaan drinken, wijl zij die bij hun te land niet hebben, en te samen in een herberg aan de Roomsche kerk alhier en niet te weeten wat zij aldaar gedronken hebben, ook niet off zij betaalt hebben dan niet, zegt te geloven dat het al donker was eer zij vandaar weder naar Stampersgat gegaan zijn, zegt niet te weten dat hem onderwegen een mensch ontmoet, zegt zijn mesch en schee op gisteren verloren te hebben en niet te weeten een vrouwspersoon onderweegen aangetast te hebben, ook niet te weeten dat zijn cameraad, terwijl hij de vrouw vast hadt, de meelsak aan stukken gesneden heeft en ook niet te weeten dat hij ofte zijn cameraad een vrouw off iemand anders onderweg na geld gevraagd heeft.

Aldus gedaan, de geapprehendeerdens gehoord en door dezelve gesegt en bekent, hetgeene hier vooren staat genoteert op den dorpshuijse van de Gastels, heeden den 21 ste september 1767, ter presentie en overstaan van de heeren S Tessers, J van Rijn en S van 't Haaff, scheepenen van Oud Gastel.

Signum + Jacobus Sullekens

w. g. Joannes van Baal

S Tessers

J v Rijn

S v t Haaff

Mij present

w. g. S Tessers, secretaris

FILE: PIETERSE

Uit O. R. A. Oud Gastel nummer 257 deel 329 folio 280

Compareerde voor heeren scheepenen van Oud Gastel naargenoemt Dirk Gerardse van Aken, oud 22 jaaren en woonende alhier, ter requisitie van den weledel gestrenghe heer meester Hermanus Rudolphus Banier, drossaard over het Oostquartier des Marquisaats van Bergen op ten Zoom, ratione officio apprehendant, onder solemneelen eede op het passeeren deses behoorlijk gestaaft en afgelegd, verklaarde waar en waaragtig te weesen dat hij deponent op zondag zijnde geweest den 20 ste september 1767 des namiddags met Jan Bruijns, meede alhier woonagtig, is gekomen uijt den dorpe van den Fijnaart en des avonds tusschen seven en agt uren in het Gathstraatje omtrent ten halven in de boschjes aldaar zijn tegengekomen de beijde thans geapprehendeerden alhier, dat de persoon met desselfs gekroest hair en in een swart kamisool tegens gemelde Jan Bruijns seijde: "Goddome kairrel, staat, ik heb een blank mes in mijn zak" met desselfs handt op zijn sak slaande, dat gemelde Bruijns hem daar op tegemoet gevoert hebbende: "Wel dat meen je immers niet" den andere geapprehendeerde, desselfs makker, heeft weggetrokken en met hem de pad naar Stampersgat is gegaan terwijl hij deponent met gemelde Jan Bruijns hun weg naar huijs zijn vervoegt en aan de herberg, genaamt den Olijkoek, van elkander zijn gescheijden.

Sluijtende hier meede dese sijne gegeeve verklaring voor redenen van wetenschap geevende als in den text en dat het gedeponeerde hem deponent nog legt in goede en versche memorie.

Zoo waarlijk moeste hem deponent god almagtig helpen.

Aldus gedeponeert en gepasseert op den dorpshuijse van de Gastels op heeden den 23 ste september 1767, ter preesentie en overstaan van de heeren S Tessers, S van 't Haaff en J van Rijn, scheepenen van Oud Gastel.

w. g. Dirk van Aken
S Tessers
J v Rijn
S v t Haaff

Mij present

w. g. S Tessers, secretaris

FILE: PIETERSE

Uit O. R. A. Oud Gastel nummer 257 deel 329 folio 280

Compareerde voor heeren scheepenen van Oud Gastel naargenoemt Jan Bruijns, woonende alhier, oud 46 jaaren, denwelke bij dese ter requisitie van den weledel gestrenghe heer meester Hermanus Rudolphus Banier, drossaard over het Oostquartier des Marquisaats van Bergen op ten Zoom, ratione officio apprehendant, onder solemneele eede op het passeeren deeses behoorlijk gestaaft en afgelegd, verklaarde waar en waaragtig te weesen dat hij deponent op zondag zijnde geweest den 20 ste september 1767 des namiddags met Dirk Gerardse van Aken, meede alhier woonagtig, is gekomen uijt den dorpe van den Fijnaart ende avonts tusschen seven en agt uren in het Gathstraatje omtrent ten halven in de boschjes aldaar zijn tegengekomen de beijde thans geapprehendeerden alhier, dat de persoon met desselfs gekroest hair en in swart kamisool tegens hem deponent zijde: "Wil je eens vegten of wil je met mij snijden" hij deponent geantwoort hebbende: "Ik heb geen mesch bij mij" die persoon daarop hem heeft tegemoet gevoert: "Wil je een mesch hebben" dat toen den anderen, aan hebbende een blauwe rok, zijn cameraat terug heeft getrokken en gezegt: "Komt laten wij gaan" gelijk zij dan ook den pad na Stampersgadht zijn gegaan terwijl hij deponent met gemelde Dirk van Aken hun weg naar huijs zijn vervolgt en aan de herberg, genaamt den Oliekoek, van elkanderen zijn gescheijden.

Sluijtende hier meede dese sijne gegeeve verklaring voor redenen van wetenschap geevende als in den text en dat het gedeponeerde hem deponent nog legt in goede en versche memorie.

Soo waarlijk moeste hem deponent god almagtig helpen.

Aldus gedeponeert en gepasseert op de dorpshuijse van de Gastels op heeden den 23 ste sepember 1767 ter preesentie en overstaan van de heeren S Tessers, S van 't Haaff en J van Rijn, scheepenen van Oud Gastel.

w. g. Joannes Bruijnen

S Tessers

S v t Haaff

J v Rijn

Mij present

w. g. S Tessers, secretaris

FILE: PIETERSE

Uit O. R. A. Oud Gastel deel 257 nummer 329 folio 281

Den 1 ste geapprehendeerde zegt oud te zijn tusschen de 27 en 28 jaren en geboren te Almkerk, wonende onder de Plaat.

De 2 de geapprehendeerde zegt oud te zijn 27 jaren, geboren in 's Princenhage en te wonen onder Oltgensplaat.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt een boere arbejder en meesten tijt te werken bij Adrianus Roodzand, bouwman onder de Plaat.

Den 2 de segt een wagemakersknegt te zijn en te wonen bij Willem Hulleman.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt met een schuijtje voor plaizier hier gekomen zijn.

De 2 de zegt als den eerste.

Den 1 ste zegt aan de Kaag op Stampersgat zondag den 20 ste september 1767 namiddag om drie uren.

Den 2 de zegt als den eerste.

Den 1 ste geapprehendeerde segt buijten den meede geapprehendeerde nog twee persoonen, Guilliam en Jan, uijt Luijkenland vandaan zonder derzelve van te weten.

Den 2 de segt twee Bevenlanders van dewelke hij de namen niet weet.

Den 1 ste geapprehendeerde segt

niet beter te weten als dat sij voor plaasier meede gekomen zijn.

Den 2 de segt zulx niet te weten.

Den 1 ste segt bij Huijbregt Hor sten van hun lieden afgegaan te zijn.

De 2 de segt zulx niet te weeten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt zulx niet te weeten.

Den 2 de zegt dat zij aldaar gebleven zijn en niet te weten of zij verder moesten.

Den 1 ste geapprehendeerde segt in beide herbergen bij Horsten met zijn mede geapprehendeerde en die twee Luijkenaars en in de ander herberg met zijn cameraad alleen.

Den 2 de als den eerste.

Den 1 ste geapprehendeerde segt bij Horsten met hun vieren twee kannen bier en in de ander herberg met hun beide een kan bier en een soopje drie a vier.

Den 2 de zegt als den eerste.

Den 1 ste geapprehendeerde segt ja maar bij Horsten niet terwijl zijn goed daar stond.

Den 2 de segt als den eerste.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt zulx niet te weten.

Den 2 zegt als den eerste.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt ja.
den 2 de zegt ja.

Den 1 ste geapprehendeerde segt
een soopje drie a vier.
Den 2 de segt niet te weten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt ja.
Den 2 de zegt niet beter te weten als
ja.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt
voor plaisier.
Den 2 de zegt om meede te drinken.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt ja
zonder den naam van den hospes te
weten.
Den 2 de zegt wel te weten in een
herberg aan de Roomsche kerk
gegaan te zijn maar niet te weten bij
wien.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt
zulx niet te weten.
Den 2 de zegt als den eerste.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt wel
van wijn in het hoofd te hangen maar
van de meede niet te weten terwijl hij
dronken was.
Den 2 de zegt wel te weten daar
gedronken te hebben maar niet wat.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt
zulx niet te weten.
Den 2 de zegt als den eerste.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt
niet te weeten hoe hij uijt het huijs
gekomen is en te geloven dat 't geen
sij daar gedronken hebben nog
betaalt moet worden.

Den 2 de zegt niet te weten hoe hij
het huijs is uijtgekomen en ook niet off
hij betaalt heeft dan niet.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt
zulx niet te weten.
Den 2 de zegt zukx niet te weten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt
neen dezelve niet gesien te hebben.
Den 2 de zegt als den eerste.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt
zulx niet te weten.
Den 2 de zegt als den eerste.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt
zulx niet te weten.
Den 2 de zegt als den eerste.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt
neen.
Den 2 de zegt neen.

Cessat ten opsigte van den eerste.
Cessat ten opsigte van den tweede.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt
daarvan niet te weten.
Den 2 de zegt als den eerste.

Den 1 ste geapprehendeerde segt
geen vrouwspersoon gesien te
hebben.
Den 2 de segt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt se
niet gesien en dus niet gedaan te
hebben.
Den 2 de segt als den eerste.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt
niet daarvan te weeten.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt daar niet van te weten.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt daar niet van te weten.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt dat hij dronken was en daarvan niet te weten.

Den 2 de zegt geen vrouw off sak gesien te hebben.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt daarvan niet te weten.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt daarvan niet te weten.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt neen, bij sijn weten niet.

Den 2 de zegt zulx niet te weten en geen sak gesien te hebben.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt daarvan niet te weten.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt niet te weten zulx gedaan te hebben.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt niet te weten zulx gedaan te hebben.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt niet te weten hoe hij uijt het huijs gekomen is.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt dat het nog niet op was en te geloven nog een seste halff off tien over te hebben..

Den 2 de zegt dat nog niet op was en nog over de vier gulden te hebben.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt zulx niet te weten.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt onderwegen wel menschen gesien te hebben.

Den 2 de zegt niet te weten volk gesien te hebben.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt daar niet van te weten.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt daarvan niet te weten.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt daarvan niet te weten.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt daarvan niet te weten.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt daarvan niet te weten.

Den 2 de zegt als den eersten.

De 1 ste geapprehendeerde zegt daarvan niet te weten.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt daarvan niet te weten.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt wel te weeten weder op Stampersgat geweest te zijn maar niet hoe hij daar gekomen is.

Den 2 de zegt als den eersten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt ja.

Den 2 de zegt ja.

Den 2 de geapprehendeerde zegt het niet te weten maar verloren te zijn.

Den 2 de geapprehendeerde zegt het niet gemist te hebben voor dat hij geapprehendeert was.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt ja.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt zulk niet te weten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt zulk niet te weten.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt niet te weten dat mes weggestoken off sig quijt gemaakt te hebben.

Den 1 ste geapprehendeerde zegt niet te weeten zulk gedaan te hebben.

Articulen gedaan maken en den edel agtbaare geregte der heerlijkheid Oud Gastel overgeleevert.

Uijt naam ende van wegens den weledel gestrenghe heere meester Hermanus Rudolphus Banier, drossaard over het Oostquartier des Marquisaats van Bergen op ten Zoom, ratione officio apprehendant.

Omme daarop criminelijk te werden geexamineert twee alhier vreemd zijnde manspersoonen, zeggende genaamt te zijn Jacob Sullekens en Johannes van Baal, geapprehendeerdens en gelogeerdens op dezes dorpshuijze.

Articul 1

Beijde de geapprehendeerdens te vragen derzelver ouderdomme, geboorten- en woonplaatsen.

Articul 2

Beijde de geapprehendeerdens te vragen derzelver kostwinningen en bij welke persoonen sij heden zijn werkende.

Articul 3

Hoedanig en ten welken eijnde herwaarts zijn gekomen.

Articul 4

Waar ter plaatse en wanneer zij hier zijn aangeland.

Articul 5

Off zij nog meerdere personen hebben meede gebragt en welke.

Articul 6

Wat die alhier quamen verrigten.

Articul 7

Waar die van hun afgescheijden zijn.

Articul 8

Waar die naar toe moesten.

Articul 9

In welke herbergen zij op Stampersgadt geweest zijn en met wie.

Articul 10

Wat zij aldaar geconsumeert hebben.

Articul 11

Off zij daar ook hun gelag hebben betaaldt.

Articul 12

Hoe laat zij van Stampersgadt herwaarts zijn getrokken.

Articul 13

Off zij tusschen dit en Stampersgadt niet nog in een herbergje zijn geweest.

Articul 14

Wat zij aldaar geconsumeert hebben.

Articul 15

Off zij dat gelag ook hebben betaald.

Articul 16

Met welke intentie zij toen verder hier naar het dorp zijn gekomen.

Articul 17

Off zij aan het dorp koomende niet direct zijn gegaan in de eerste herberg staande tegenover de Roomsche kerkschuur waarin hospes is Hendrik van Steen.

Articul 18

Op wat uur zij aldaar zijn gearriveert.

Articul 19

Off zij aldaar niet gecommandeert en geconsumeert hebben een fles wijn en een fles meede.

Articul 20

Wanneer zij vandaar zijn vertrokken.

Articul 21

Off zij des avonds omtrent seven uren, terwijl de vrouw bezig was met het ligt te ontsteken, zonder te betalen aldaar den huijs niet zijn uijtgelopen.

Articul 22

Off zij toen den pad waar langs zij van Stampersgadt gekomen waaren weder zijn ingeslagen.

Articul 23

Off zij op dien pad, en wel op den eersten akker leggende agter den hof van gemelde hospes Hendrik van Steen, niet een vrouwspersoon, bij zich hebbende een geladene koornzak, zijn gepasseert.

Articul 24

Off zij niet gegaan zijn tot aan het einde van den pad over den tweede akker agter gemelde hoff.

Articul 25

Off zij aldaar niet zijn blijven staan ieder met een bloot mesch in de handt.

Articul 26

Off zij aldaar, dus geposteert staande op den pad over den eerst gemelde akker, niet twee vrouwspersonen bij elkanderen hebben sien staan.

Articul 27

Off sij aan deselve vrouwsper soonen off aan een van beide ook kennis hadden.

Articul 28

Off sij aan dezelve vrouwspersonen

niet hebben toegeroepen dat zij maar op zouden komen.

Articul 29

Off een derzelver vrouwspersonen met een geladene zak op haren rug niet is gekomen op gemelde tweeden akker waarop zij geapprehendeerdens zig geposteert hadden.

Articul 30

Off zij geapprehendeerdens hetzelfde vrouwspersoon met het mes in de hand niet hebben geattacqueert en vastgegrepen.

Articul 31

Off den eerste geapprehendeerde dat vrouwspersoon onder ijselijke vloeken geen geld heeft afgevraagd.

Articul 32

Off die hem niet ten antwoord heeft gegeven dat zij een ar beijdersvrouw was die geen geldt hadt en dat zij het geld aan een meelzak hadde uijtgegeven, dat zij lieden zekerlijk een verkeerde moeste voorhebben want, zoo zij meenden, dat zij de waardin voor hadden, dat die daar ginder stonde.

Articul 33

Off den eerste geapprehendeerde daarop tegens den tweeden niet gesegt heeft: "Komt goddome snijt maar aff".

Articul 34

Off den eersten geapprehendeerde ook niet eenen over de meelsak van dat vrouwspersoon niet heeft gesneden.

Articul 35

Off dat vrouwspersoon door den tweeden geapprehendeerde losgelaten sijnde haar meelsak niet heeft laten vallen.

Articul 36

Off den eersten geapprehendeerde over die meelsak niet blijven voortsnijden.

Articul 37

De meelzak te vertonen en te vragen off den eersten geapprehendeerde de sneeden daarin zijnde niet heeft toegeegbragt.

Articul 38

Off dat vrouwspersoon op het geroep van de waardin langs de heg naar dezelve niet is toegelopen en haar zak met meel in de loop latende hun lieden niet ontvlugt.

Articul 39

Den eersten geapprehendeerde te vragen wat reden hij gehad heeft om dat vrouwspersoon naar geld te vragen.

Articul 40

Ook welk de reden is geweest waarom hij met het aan stukken snijden van die zak gemelde vrouwspersoon van haar meel heeft berooft.

Articul 41

Wijders weder de beijde geapprehendeerden te vragen waarom zij hun verteerde gelag aan die waardin niet hebben betaalt.

Articul 42

Off hun plaizier reijsgeld al verteert was, dan hoeveel zij daar nog overig hebben.

Articul 43

Off zij na het afscheijden van die sak met meel regt toe op Stampersgat zijn aangegaan dan off zij aan het herbergje onderwegen weder nader zijn geweest.

Articul 44

Off zij al verder naar Stampersgat opgaande hun lieden in het Gatstraatje omtrent ten halven in de bosjes geen volk is tegengekomen.

Articul 45

Off den eersten geapprehendeerde een van die luijden niet heeft verzogt om eens met hem te vegten off met hem te snijden.

Articul 46

Off die persoon hem niet heeft geantwoort dat hij geen mesch bij zich hadde.

Articul 47

Off den eersten geapprehendeerde daarop aan die persoon niet heeft gevraagd off hij een mesch wilde hebben.

Articul 48

Off den eersten geapprehendeerde verders tegens dien persoon niet heeft gezegt: "Goddome kairel slaat, ik heb een blank rnesch in mijn zak".

Articul 49

Off den eersten geapprehendeerde alsdan niet te gelijk met zijn hand op zijn zak, daar het mesch in stak, heeft geslagen.

Articul 50

Off die persoon hem als doe niet tegemoet gevoert heeft: "Dat meen je immers niet".

Articul 51

Off daarop den tweeden geapprehendeerde den eersten niet heeft weg- of teruggetrokken.

Articul 52

Off zij alzo van die luijden scheijdende niet verder op Stampersgadt zijn

aangegaan.

Articul 53

Off zij zodanig beschonken zijn geweest wanneer zij uijt de herberg aan de Roomsche kerkschuur alhier vertrokken zijn dat van het geene zij naderhand onderwegen uijtgerigt hebben hun niets meerder voorstaat off zich kunnen erinnern.

Articul 54

Den tweeden geapprehendeerde te vragen waar zijn mesch en scheede gebleven is.

Articul 55

Waar en wanneer hij dezelve gemist heeft.

Articul 56

Den eersten geapprehendeerde het bovengebragte mesch te verthonen en te vragen off zulx het zijne niet en was.

Articul 57

Waar de scheede daarvan gebleven is.

Articul 58

Waar en wanneer hij dezelve gemist heeft.

Articul 59

Wat reden hij gehadt heeft om toen

die van de justitie in de herberg van
Huijbert Horsten op Stampersgad
quamen, ten eijnde hun lieden te
apprehendeeren, dat mesch te
verbergen.

Articul 60

Waarom als een der dienaars, zulkx
gemerkt hebbende, hetzelfde voor den
dag haalde en hen vroeg off hij dat
mesch niet kende, denzelve neen ten
antwoord heeft gegeven.

Signum van + Jacob Sullekens
w. g. Joannes van Baal

Actum op den dorpshuijse van de Gastels den 25 ste september 1767,
preesent alle de ondergetekende scheepenen van Oud Gastel.

w. g. S Tessers
S v t Haaff
J v Rijn
Pieter Huijsmans
G Ratte
A Vervloet
G Roosen

OUD, DE DUVEL IS OUD

Gastels toptien van oudsten 2001

Ook afgelopen jaar zijn ons dierbare oudsten ontvallen, die vorig jaar nog in de top tien stonden. Enkele zijn verhuist naar elders.

Hieronder de nieuwe lijst:

	<u>Geboortedatum</u>	<u>Naam</u>	<u>Adres</u>
1	04-07-1903	Dhr. Wilhelmus Tak	Beemd
2	04-06-1905	Mevr. Maria Schoonen de Vugt	Beemd
3	41-01-1908	Mevr. Cornelia Wagnakers-Lambregts	Roosendaalseb.
4	16-07-1909	Mevr. Akkermans-v.d. Heijden	Beemd
5	15-06-1910	Mevr. Elisabeth Dingemans-Roozen	Zuiddijk
6	06-10-1911	Dhr. Marinus A. Roozen	Beatrixstraat
7	05-04-1912	Mevr. P.M. Vergouwen-van den Eijnden	Beemd
8	29-08-1912	Mevr. C.A. de Jong-Mol	Beemd
9	07-09-1912	Dhr. Petrus Akkermans	Markt
10	04-12-1912	Mevr. C. Voorbraak-Coppens	Gastelsedijk Zuid

ACTIVITEITEN EN VERMELDENSWAARDIGHEDEN HEEM- KUNDEKRING "HET LAND VAN GASTEL" IN HET JAAR 2001

- 06-01: Een afvaardiging van de Heemkundekring is aanwezig bij de ingebruikneming van de schitterend gerestaureerde Nederlands Hervormde Kerk aan de Dorpsstraat.
- 09-01: Bij omroep "Brabant" wordt een reportage uitgezonden over "de dondersteen".
- 28-01: De zwerfkei is onderwerp geworden bij "Ook dat nog ". Frans van Merrienboer wordt flink op de korrel genomen.
- 15-01: Ter gelegenheid van het 15 jarig bestaan treedt het ensemble "De Glacis" op in het Veerhuis. Waar op veertig aanwezigen gerekend was, kwamen er ruim tachtig.
- 21-02: Ons lid de heer Schijvenaars overlijdt.
- 04-04: Jaarvergadering. Kees Bus treedt af als bestuurslid. Mevr. Trudy Iriks wordt in het bestuur gekozen. Na de pauze praat Frans Verschuren over Brabants dialect.
- 20-04: Een afvaardiging van onze vereniging neemt deel aan de Halderbergse bedrijvenquiz.
- 21-04: Excursie naar De Zaaansche Schans en Hoorn. Een mooie dag met goede gidsen in Hoorn. Het weer werkte die dag ook uitstekend mee.
- 27-05: Jan Broos echtgenoot van Cor Schijvenaars overlijdt.
- 30-05: Een nieuwsbrief wordt uitgegeven.
- 22-08 tot en met 25 augustus. De Brabantse Heemdagen vinden plaats in Roosendaal en omgeving. Een dag verblijven de gasten voornamelijk in Oud Gastel. Er worden bezoeken gebracht aan het zijdemuseum, de R.K. Kerk, de N.H. Kerk en ons museum. 's Avonds treedt het Gastels Smartlappenkoor op in het Veerhuis.
- 26-08: De medewerkers van de Heemkundekring maken een uitstapje naar de "Kiekenhoeve". De oude ambachten waren volop in bedrijf en het weer was ook mooi.
- Eind augustus Blikseminslag in het museum. De computer wordt beschadigd. Gelukkig valt het achteraf wel mee. Alle bestanden zijn behouden.
- 05-09: Miep van Mechelen overlijdt.
- 08-09: De stichting Mastboomhuis wordt in ons museum gepresenteerd. Aan onze vereniging wordt een mooi geldbedrag geschonken. Er zal een onderzoek gestart worden naar de kadastrale historie van de panden in de omgeving van het Mastboomhuis. Het bestuur krijgt hierna een rondleiding in het huis.
- 09-09: Open monumentendag. In het museum worden door wethouder Dirven de prijzen uitgereikt van de fotowedstrijd die ter gelegenheid van open

Kasteel Arolsen,
het geboortehuis van koningin Emma.

We gaan aan boord voor de boottocht op stuwmeer de Edersee.

- monumentendag is gehouden.
- 28 tot en met 30 september. Driedaagse excursie naar Winterberg in het Sauerland [D].
Ondanks het slechte weer in de maand september hadden we deze drie dagen prachtig weer. Er werden o.a. bezoeken gebracht aan Thorn, het geboortehuis van koningin Emma, aan een mijnbouw-museum. Deze hele excursie was zoals gewoonlijk weer prima verzorgd.
- Okt. Ons museum wordt na een rapport grondig nagekeken op brandveiligheid.
Een aantal maatregelen wordt genomen om aan de normen te voldoen.
- 14-11: Najaarsvergadering met vertoning van films en dia's
- 26-11: Een afvaardiging van onze vereniging neemt deel aan de Heemquiz in Wouw
- eind december Tentoonstelling over geld en aanverwante zaken in verband met de komst van de Euro.

VERSLAG VAN DE EXCURSIE NAAR WINTERBERG

Op vrijdag 28 oktober vertrok een volle bus vanaf het BBA station aan de Veerkensweg richting Winterberg in Duitsland.

Rond de koffietijd arriveerden we in Thorn het witte stadje in Limburg. Daar stond een bakje koffie met vlaai klaar en er was nog gelegenheid om het dorpje met de Stiftkerk te bezoeken.

We vervolgden onze rit door Limburg en reden een gedeelte van de Mergellandroute door "Klein Zwitserland" en de zon maakte het net iets mooier.

Op lunchtijd kwamen we in een restaurant bij het drielandenpunt te Vaals.

Daarna de grens over en via Aken en Keulen reden we door het Sauerland naar Winterberg. Daar werden we goed ontvangen in Hotel "Der Brabander" Na een "vergelijkingsonderzoek [hoe is jullie kamer? Enz] stond er een heerlijk diner.

's Avonds stond er een karaoke avond op het programma en menigeen ontpopte zich als een welluidende zanger van het Nederlands genre. Dat werd voor sommigen een latertje maar de andere dag was het vroeg op.

Na het ontbijt op zaterdag stond een rit naar Arolsen op het programma. In die plaats staat het geboortehuis van koningin Emma en de favoriete logeerplaats voor koningin Wilhelmina. Het paleis was fraai ingericht en gaf een idee hoe de mensen daar leefden. Vanwege de kwetsbare parketvloeren moesten we vilten pantoffeltjes aan. We gaven de ogen de kost.

Na nog een lunchpauze in de plaats zelf reden we door naar de "Edersee", het stuwmeer gevormd door de rivier de Eder. We namen een kijkje op de dam. Verschillende zaken w.a.o. een tentoonstelling herinnerden aan de fatale nacht van 16 op 17 mei 1943 toen deze dam door een afdeling van de RAF onder aanvoering van Guy Gibson werd gebombardeerd.

[Guy Gibson ligt begraven in Steenberg, waar hij een jaar later bij een noodlanding om het leven kwam].

Op het stuwmeer was er nog een boottocht, die onze fraaie plekjes liet zien om het meer.

Daarna was het weer tijd om naar het hotel te rijden waar een buffetdiner voor ons klaar stond.

Deze avond werd besloten met dans [voor de liefhebbers] en de anderen vormden het publiek.

Zo kwam al weer de laatste dag en op deze zondagmorgen gingen we naar een ertsmin te Ramstein. Deze was tot 1974 in bedrijf geweest en de liefhebbers reden met een ondergronds treintje naar de plaats waar de delfstoffen werden gewonnen. Het treintje was hetzelfde waarmee de mijnwerkers destijds naar hun werk reden. Verschillende installaties waren nog intact en het gaf alles bijeen een idee hoe zwaar dat werk was en onder welke slechte omstandigheden de erts gewonnen werden. Over Arbo-wet gesproken. Het was er lawaaiig, stoffig en toch ook nat en niet zonder gevaar.

Vervolgens werd de tocht vervolgd naar Messchede. Daar waren de weersomstandigheden zo goed dat het goed toeven was op het terrasje en de braderie bracht nog onverwacht vertier in de vorm van een lingerie-modeshow op straat.

De tijd liep verder dus werd het weer tijd voor de thuisrit. Die ging via het Ruhrgebied naar het Limburgse Velden en daar stond weer een afscheidsdiner voor ons klaar.

Na dat diner kwam de laatste etappe en zo stonden we in de avond weer terug in het Gastelse land.

We kunnen weer terugkijken op een geslaagde en vooral prettige excursie, die dankzij de reiscommissie weer een succes was.

Daarom een woordje van dank voor de organisatoren (Kees, Tonnie en Jan) van deze trip en speciaal ook dank aan chauffeur Jan, die ons veilig langs allerlei onverwacht mooie plekjes wist te brengen.

Kortom het is al meer gezegd. Het was een reis om niet te missen.

Een deelnemer.

INFORMATIE

HEEMKUNDEKRING HET LAND VAN GASTEL

De vereniging, de Heemkundekring 'Het Land van Gastel', stelt zich ten doel:

- a. Het dorp Oud Gastel en haar inwoners op elk gebied dat onder heemkunde valt, te bestuderen en te onderzoeken.
- b. In brede kring belangstelling te wekken voor de geschiedenis van Oud Gastel en de bevolking.
- c. Te ijveren voor het behoud van het eigen karakter en de schoonheid van Gastel en omgeving.

De vereniging tracht dit doel te bereiken door:

- A. Het houden van vergaderingen, lezingen en excursies.
- B. Het benaderen van en samenwerken met instanties en personen, die kunnen helpen het gestelde doel te bereiken.
- C. Het verzamelen van voorwerpen en geschriften, die betrekking hebben op heemkunde in de ruimste zin.

[Statuten der Heemkundekring artikel 2]

'In de Drie Snoeken'

De Heemkundekring, opgericht 25 november 1980, beschikt over een eigen werklokaal, archief en tentoonstellingsruimte in het pand 'In de Drie Snoeken', Dorpsstraat 50 te Oud Gastel.

Hier komt elke donderdagavond en dinsdagmiddag een vaste kern van leden bijeen om voorkomende werkzaamheden te verrichten.

Het museum is geopend voor belangstellenden op donderdagavond van 19.30 tot 21.00 uur en op zaterdagochtend van 10.00 tot 12.00 uur.

Op andere tijden na telefonische afspraak.

JAARCONTRIBUTIE

De jaarcontributie bedraagt: € 15,00 per persoon
€ 20,00 per gezin
€ 7,00 jeugdleden (tot 18 jaar)

Bankrelatie

Bankrekening Rabo: 14 11 37 126

3. Voor het ophalen van materialen onder andere boeken, foto's, bidprentjes, gereedschap, enzovoort.

- Dhr. J. de Jongh, voorzitter
Het Gors 20 telefoon 513814
- Dhr. J. van de Berg, secretaris
Markt 6 telefoon 511469 jan vdb @ tref.nl
- Dhr. P. Peeters, penningmeester
Van Glymesstraat 16 telefoon 511730
- Mevr. T. Iriks.
Vierschaarstraat 24 telefoon 512084
- Dhr. Blommerde, lid
Kerkstraat 20 telefoon 514184
- Dhr. W. van den Broek, lid
Noordzeedijk 45 Stampersgat telefoon 514225 w.broek@wxs.nl
- Dhr. F. van Merrienboer, lid
Oudendijk 7d telefoon 512033 f.van.merrienboer@freeler.nl

mevr. **A. Peeters-Baaijens**
dhr. **J. Blommerde**
dhr. **C. Schoonen**

Mevr. A. Bus - Rombouts	Dhr. J. van Rijsbergen
Mevr. M. van Rijsbergen - Traets	Dhr. M. Ernest
Mevr. A. Blommerde - Bogaerts	Dhr. G. Muys
Mevr. A. Peeters - Baaijens	Dhr. A. Koevoets
Mevr. G. van Opdorp	Dhr. J. Schouw
Dhr. L. van Opdorp	Dhr. N. Roebroeks.
Dhr. W. Willemse	Dhr. G. van Rijsbergen

LEDENLIJST HET LAND VAN GASTEL 2001

Mevr. M.	van Aalst-van Nispen	Oudenbosch
Fam. A.	Aanraad	Oud Gastel
Fam. M.	Aanraad	Oud Gastel
de heer G.	Aanraad	Oud Gastel
Fam. H.	van Achterberg	Oud Gastel
de heer F.L.	Akkermans	Oud Gastel
de heer P.	Akkermans	Oud Gastel
Fam. M.	Akkermans	Oud Gastel
Mevr. C.	Akkermans-Jacobs	Oud Gastel
Fam. J.G.	Akkermans-Schouw	Oud Gastel
Mevr. M.	Akkermans-van Zandvliet	Oud G.
Mevr. M.	Akkermans-Verstraten	Oud Gastel
Fam. C.	Antens	Oud Gastel
de heer P.	Antonissen	Roosendaal
Fam. P.	van As	Oud Gastel
Fam. W.	van As	Oud Gastel
Fam. H.	Baart	Oud Gastel
Fam. L.	Bartelen	Oud Gastel
Fam. A.	van Bavel	Oud Gastel
de heer J.	van den Berg	Oud Gastel
de heer A.	van de Bergh	Oud Gastel
Fam. J.	Blommerde	Oud Gastel
Fam. H.	Bonnerman	Oud Gastel
Fam. P.	Boots	Oud Gastel
de heer J.	van de Bosch	Oud Gastel
Mevr. P.	van de Bosch-Sep	Oud Gastel
Fam. P.	van de Bos-v.d.veeken	Oud Gastel
Mevr.	Braat-Aarssen	Roosendaal
Fam. J.	Brocatius	Oud Gastel
Fam. A.	van den Broek	Oud Gastel
de heer W.	van den Broek	Stampersgat
Fam. M.	Broeren	Hoeven
Fam. R.	Broos	Oud Gastel
de heer P.	Broos	Roosendaal
Fam. M.	Broos	Oud Gastel
Mevr. C.	Broos-Schijvenaars	Oud Gastel
Fam. W.	de Bruijn	Oud Gastel
Fam. F.B.M.	Buijs	Oud Gastel
Fam. P.	Bus	Oud Gastel
de heer W.	Bus	Oud Gastel
Fam. P.	Bus-de Kort	Oud Gastel
Fam. C.	Bus-Rombouts	Roosendaal
Fam. A.	Bus-van de Vorst	Oud Gastel
Fam. J.	Buurstee	Oud Gastel
de heer P.	van Caarn	Stampersgat
de heer C.	van Caulil	Hoeven
Fam. H.	Christianen-Mies	Weert
Mevr. G.	Claassen-Peeters	Stampersgat
Fam. M.	Coppens	Oud Gastel
Mevr. M.	Corsmit-v.d.Lindeloof	Oud Gastel
Fam. C.	Damen	Oud Gastel
Fam. M.	Danen	Oud Gastel
de heer O.	Dierckxsens	Kaatsheuvel
de heer J.	Dijkers	Oud Gastel
de heer J.	Dingenouts	Roosendaal
Fam. J.	van Dorst-van Loenhout	Oudenbosch
Fam. A.	Engelen	Oud Gastel

Fam. M	Ernest	Oud Gastel
Fam. F.	van Etten	Oud Gastel
Mevr. C.	van Gastel-Hack	Oud Gastel
Mevr. M.	Geers	Dinteloord
Fam. R.	van Gils	Roosendaal
Fam. C.	van Ginneken	Zegge
Fam. J	Goorden- van Achtmal	Oud Gastel
Mevr. J.	Goorden-Buurstee	Oud Gastel
de heer F.D.	Groenleer	Oud Gastel
Redactie	H.O.S.	Oud Gastel
Fam. A.	Haasnoot	Oud Gastel
Mevr. A.	Hagenaars-Goorden	Oud Gastel
Mevr. J.	Harnstra-Bus	Eindhoven
Fam. A.	van Hassel	Oud Gastel
Mevr. A.	Hazen-van Beek	Oud Gastel
de heer A.	van der Heijden	Hoensbroek
Fam. R.	Heijnen-van Opdorp	Oud Gastel
Fam. A.	Heshof	Oud Gastel
Mevr. L.	Heynen-van Aalst	Essen
Fam. D.	de Hoon	Hoeven
de heer M.	van Hooydonk	Oud Gastel
Mevr. A.J.	van der Horst	Oud Gastel
de heer M.	van de Horst	Oud Gastel
Mevr. J.	van der Horst-Bus	Oud Gastel
Fam. A.	Huysmans-Peeters	Dinteloord
Fam. T.M.	de Jong	Oud Gastel
Fam. J.	Jongenelen	Oud Gastel
de heer J.	de Jongh	Oud Gastel
Fam. J.	de Jongh	Oud Gastel
Mevr. A.	de Jong-v.d.zee	Fijnaart
Fam. C.	van Kalmthout	Oud Gastel
de heer A.	van de Kar	Oud Gastel
Fam. E.	van Keep	Roosendaal
de heer W.	Keepers	Oud Gastel
de heer B.	Kempenaars	Oud Gastel
de heer A.	Kerstens	Kruisland
Mevr. G.	Kerstens-Rijk	Oud Gastel
Fam.	Kerstens-van Opdorp	Hoeven
de heer C.	Koenraadt	Oudenbosch
Fam. A.	Koevoets	Stampersgat
Fam. A.	Koevoets	Oud Gastel
Mevr. E.	Koevoets-van Nispen	Oud Gastel
de heer J.	Kokke	Oud Gastel
de heer M.	de Koning	W.Plantage
Fam. J.	Konings	Hoeven
Fam. A.	Kop-Mies	Standaarbuiten
Fam. W.	Kop-Speek	Oud Gastel
Fam. H.	Lambregts	Oud Gastel
Mevr. D.	Lambregts	Oud Gastel
de heer J.	Laros	Roosendaal
Fam. F.	Lauwen-van Loenhout	Roosendaal
Fam. J.	Lauwerijssen	Oud Gastel
Fam. W.	Lazerorns	Roosendaal
Fam. L.	van Leengoed	Oud Gastel
Mevr. J.	van Limbergen	Oud Gastel
Fam. C.	Lips	Roosendaal
de heer M.	Lockefair	Oud Gastel

Fam. G.	Logt	Oud Gastel	de heer P.	van Roemburg	Stampersgat
Fam. A.	Luykx	Oud Gastel	Fam. M.	de Rooy	Oud Gastel
de heer P.	Luysterburg	Eindhoven	Fam. P.	Roizen-Antens	Oud Gastel
Mevr. J.	Luyten	Oud Gastel	Fam. F.	Schellekens	Oud Gastel
Fam. A.	Maatjens-Buckens	Oudenbosch	Fam. A.	Schepers	Oud Gastel
Fam. C.	Magelse	Oud Gastel	de heer A.A.P.J.	Schijvenaars	Roosendaal
de heer D.	Marcelissen	Oud Gastel	Mevr. A.	Schijvenaars	Oud Gastel
Mevr. M.	van Mechelen	Oud Gastel	Mevr. P.	Schijvenaars-Jacobs	Oud Gastel
Mevr. M.	van Meer-Aarsen	Oud Gastel	Fam. C.	Schoonen-Bierbooms	Oud Gastel
Fam. R.	Meeuwissen	Roosendaal	Fam. H.	Schouw	Oud Gastel
Fam. P.	Melsen	Oud Gastel	Mevr. E.	Schouw-Akkermans	Oud Gastel
Fam. H.	van Merrienboer	Oud Gastel	Fam. J.	Schouw-Rijpers	Zegge
de heer C.	van Merrienboer	Roosendaal	fam J.	Schrauwen	Stampersgat
Fam. F.	van Merrienboer	Oud Gastel	Mevr. W.	Schrauwen- van den Bosch	Oud G.
de heer P.	van Merrienboer	Oud Gastel	mevr. J.	Schrauwen-van Aart	Oud Gastel
Fam. C.	van Merrienboer	Oud Gastel	Mevr. A.	Segers-de Bont	Oud Gastel
de heer W.	van Merrienboer	Brasschaat	Fam. J.	Sep	Oud Gastel
Mevr. A.	Mies-Gijzen	Oud Gastel	de heer M.	Speek	Oud Gastel
Fam. J.	Moerings-Konings	Oud Gastel	Mevr. T.	van Sprundel-Luyken	Oud Gastel
de heer J.	Mol	Oud Gastel	Mevr. E.	van Sprundel-Perdaems	Oud Gastel
Fam. A.	Monseurs	Oud Gastel	de heer C.	Stange	Oud Gastel
Fam. A.	Muijs	Oud Gastel	de heer A.	Sweere	Oud Gastel
Fam. A.	Muijs-Konings	Oud Gastel	Fam. J.	Tak	Oud Gastel
Fam. A.	Mulders-Konings	Oud Gastel	Fam. J.	Tak	Oud Gastel
Fam. G.	Muys	Oud Gastel	de heer J.	Theunissen	Oud Gastel
Fam. A.	van Nes	Roosendaal	de heer A.	Tirnmernans	Oud Gastel
Fam. G.	van Oers	Oud Gastel	Mevr. M.	Timmermans-Buys	Oud Gastel
Fam. L.	van Oevelen	Oud Gastel	Fam. J.	Traets	Wychen
de heer P.	van Onzenoort	Oud Gastel	de heer W.	van Unen	Oud Gastel
Fam. J.	Oomen	Oud Gastel	Mevr. A.	van Unen	Oud Gastel
Fam. J.	van Oosterhout	Oud Gastel	Fam. J.	Uytdewilligen	Oud Gastel
de heer M.	van Oosterhout	Eindhoven	Fam. M.	van de Veecken	Oud Gastel
de heer H.	van Oosterhout	Oud Gastel	Fam. M.	Verhaart- Verbeek	Oudenbosch
Fam. L.	van Opdorp	Oud Gastel	Mevr. W.	Verhaart-Schoonen	Fijnaart
Fam. D.	Ossenblok	Oud Gastel	Fam. C.	Verneulen	Oud Gastel
Fam. G.	den Ouden	Oud Gastel	Fam. C.	Vermunt-Buckens	Oud Gastel
Fam. J.	Paantjens	Oud Gastel	Fam. B.	Vermunt-Tak	Oud Gastel
Mevr. L.	Paantjens-Laanen	Oud Gastel	Fam. C.	Verstraten-Mies	Oud Gastel
de heer H.	Peeters	Oud Gastel	Fam. J.	Vertsraten	Oud Gastel
de heer L.	Peeters	Oosterhout	Fam. H.	Vervaart	Oud Gastel
Fam. P.	Peeters	Oud Gastel	Fam. A.	Voeten	Oud Gastel
de heer J.B.	Peeters	Oud Gastel	Fam. F.	Vogelaars	Oud Gastel
Fam. M.	Peeters	Oud Gastel	Fam. J.	Vonk-Noordegraaf	Oud Gastel
Mevr. W.	de Peyper	Oud Gastel	Fam. B.	Voorbraak-Goossens	Oud Gastel
Fam. A.	van Poeyer	Oud Gastel	Fam. L.	van de Vorst	Oud Gastel
Fam. C.	Poppelaars	Oud Gastel	Fam. J.	van de Vorst	Oud Gastel
de heer R.M.	Radernakers	Oud Gastel	mevr. C.	Vromans-Speek	Oud Gastel
Fam. W.	de Reyer	Oud Gastel	Fam. A.	de Vugt-Balemans	Oud Gastel
Fam. P.	Ribbens	Bunde	Eerw. broeder	Servaes Wagemakers	Herenthals
de heer L.	Ribbens	Turnhout	Fam. J.	Wagnakers- Tak	Oud Gastel
de heer H.	van Rijsbergen	Apeldoorn	de heer H.	Wezenbeek	Oud Gastel
Fam. J.	van Rijsbergen	Roosendaal	de heer R.	Wierikx	Oud Gastel
Fam. J.	van Rijsbergen	Oud Gastel	de heer W.J.	Wijngaards	Roosendaal
de heer W.	van Rijsbergen	Oud Gastel	Fam. W.	Willemse-van Nispen	Oud Gastel
Fam. Q.	Rijsdijk	Oud Gastel	Fam. J.	Witvoet	Oud Gastel
Mevr. A.	Rijsdijk-Reuvers	Oud Gastel	Fam. D.	van Zuilichern	Oud Gastel
Fam. M.	Rockx	Oud Gastel	Mevr. A.	van Zundert	Oegstgeest
de heer J.	Rockx	Oud Gastel	Mevr. J.	Segers	Oud Gastel

